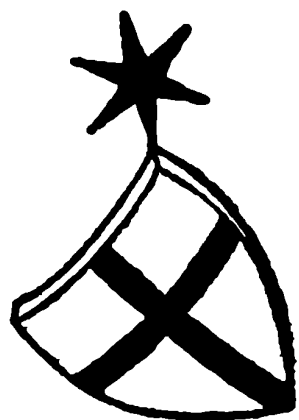

SVATÉHO BERNARDA OPATA
Z CLAIREVAUX

CHVÁLY
PANENSKÉ
MATKY

OLOMOUC 1938
DOMINIKÁNSKÁ EDICE KRYSTAL

DOMINIKÁNSKÁ EDICE KRYSTAL

v Olomouci, Slovenská ul. 14

vydává :

NA HLUBINU

revue pro duchovní život a náboženské otázky. Ročně 10 čísel po 72 str. Předplatné 26 Kč, studenti 15 Kč. Máme na skladě ročník 1.-12.

VÍTĚZOVÉ

Sbírka životů svatých a služebníků Božích. Ročně 10 životopisů za 28 Kč.

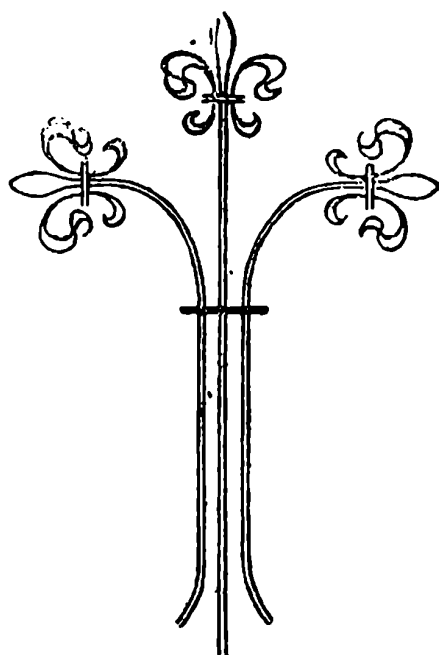
Dosud vyšly tyto životopisy, jež možno také obdržeti jednotlivě za 3 Kč:

Kontardo Ferrini,
Bl. Jan Sarkandr,
Sv. Karel Boromejský,
Bl. Zdislava,
Bratři Ratisbonnové,
Sv. Dominik,
Sv. Hildegarda,
Sv. Jeronym,
Marie Kosatíková,
Sestra Alžběta,
Biskup Ondřej Pražský,
Vico Necchi,
Sv. Vojtěch,
Marie Schererová,
P. Odilo Pospíšil,
Sv. Bernard,
Světla Florencie,
Sv. Vincenc Ferr.,
Aug. Smičková,
Bl. Tomáš More,
Sv. František,
Pius X.,
František Xav. Paleček,
Žofie Svečinová.

SVATÉHO BERNARDA

OPATA Z CLAIREVAUX

CHVÁLY
PANENSKÉ MATKY

OLOMOUC 1938

DOMINIKÁNSKÁ EDICE KRYSTAL

ÚVOD

↳ Křesťanský středověk žije jakoby na úpatí Kalvarie. Ano, zdá se nám, zamyslíme-li se nad myšlenkovou náplní a náboženským duchem středověku, jako by uprostřed Evropy stál vysoko čnící kříž a na něm krvácel z hlubokých ran Spasitel světa. Lid se všech stran se sbíhá k tomuto kříži, pokleká v němé bolesti a hltavě sbírá každou kapku stékající krve...

A byl to především svatý Bernard¹⁾, který zapálil v srdci středověkého křesťana tuto úžasnou lásku k svatému člověčenství Ježíše Krista. Jeho vnímavá, citově založená duše se nemohla spokojit pouhým pohledem na Krista Boha, na jeho slávu, jakou má v lůně nebeského Otce jakožto jednorozený Syn, Otci ve všem rovný.

¹⁾ Svatý Bernard se narodil r. 1090 ve Fontaines-lès Dijon. Roku 1112 odchází z domova, dává sbohem světu a vstupuje do slavného kláštera Cîteaux. Po třech letech se stává zakladatelem velkého opatství Clairvaux, odkud vyšlo velmi mnoho slavných učenců, biskupů a světců. Umírá jako stařec 68 let, když vykonal práci, která naplnila celý středověk obdivem. Životopis vyšel ve sbírce Vítězové, Olomouc; studie o jeho duchovní nauce v revue Na hlubinu, 1937.

Bernard toužil po Ježíši v jeho lidské přirozenosti, toužil po jeho objetí a toužil přiblížit ho západní duši, která měla vždy větší smysl pro skutečnost, konkrétnost než pro abstraktní pojmy, v nichž si libovala spekulace východních Otců.

Tak se stává Bernard, oslavovatel Kristova člověčenství, Pěvcem Matky Boží. Či možno milovat Syna a nectít Matku? A Ježíš, Syn Boží, byl také syn Mariin. A nejen byl, nýbrž je stále a bude na věky synem Mariiným, tak jako na věky bude bohočlověkem.

Když Dante ke konci Božské komedie přichází do ráje a blíží se místu, kde trůní Maria, obrací se s mnoha dotazy na svou průvodkyni a zatím:

Kdos jiný odvetou mou touhu kojí;
já tušil Beatrici a zřel kmeta,
jenž stál tu v těchto oslavených kroji.
Po tváři jeho, v jeho zraku zkvétá
ples dobrotivý, posuňky měl vlídné,
jak něžný otec . . . Ráj. XXXI.

A když ukončuje svůj výklad vlídný kmet, při němž se rozjásala jeho duše chválami na nebeskou Paní, představuje se básníkovi:

[A nebes Královna, k níž v zaplanutí
já hořím zcela, milost dá ti svoji,
jsem Bernard věrný v každíčkém jí hnutí.

Tak mohl mluvit ten, jenž byl znám celému středověku jako Pěvec Matky Boží.

Nikdo věru ze středověkých učitelů nezazpíval tak krásnou hymnu chvály Matce

Boží jako svatý Bernard. Téměř ve všech svých spisech se dotýká tohoto tematu, kdy jen se naskytne příležitost, učiní zmínku o svaté Panně. Jsou to však zvláště jeho řeči na svátky marianské, v nichž ukládá celou svou hlubokou nauku o Matce Boží. Jsou to hlavně čtyři homilie na text sv. Lukáše: *Poslán byl anděl Gabriel...* Náležejí mezi první literární práce světcovy a on sám je nazývá Chvály panenské Matky. Je to tedy spíše skutečné pojednání, jakási mariologie, než pouhé příležitostné řeči. Dále jsou to tři řeči na svátek Zvěstování Panny Marie, čtyři řeči na svátek Nanebevzetí Panny Marie, řeč na neděli mezi oktávou Nanebevzetí neboli řeč o dvanácti výsadách blahoslavené Panny Marie a zvláště pak řeč na svátek narození Panny Marie neboli o Marii jako průtoku milostí (de aquaeductu). V této poslední vykládá světec svou nauku o Marii jako prostřednici všech milostí, prostřednici, jakou potřebujeme u Prostředníka.¹⁾

Vyjmeme-li nadšeného hlasatele otroctví svaté Panny bl. Ludvíka Grigniona a jeho jedinečnou knihu O pravé úctě k Panně Marii, nenajdeme většího obdivovatele Královny nebes nad sv. Bernarda a nenajdeme hlubších a nadšenějších stránek o ní nad to, co vyšlo z jeho pera. A přece tento velký Pěvec Matky Boží neviděl, že ke všem výsadám jejím, které vypočítává,

¹⁾ Všechny tyto řeči jsou v Migne, *Patrologia latina* tom. 183.

náleží také výsada neposkvrněného početí. Kárá velmi ostře lyonské kanovníky, že svátkem neposkvrněného početí zavádějí novotu, Církví neschválenou¹⁾. Bernard nemohl pochopit, jak mohla být Maria počata bez poskvrny hříchu, když nebyla počata z Ducha svatého.

Padá tím snad stín na velkého Ctitele svaté Panny? — Kdyby bylo možno pouhým rozumem dospět k pochopení tohoto tajemství víry, mohli bychom mluvit o nedostatku jeho rozumu. Kdyby v té době bylo dogma neposkvrněného početí Církví definováno, museli bychom mluvit o slabosti jeho víry. V případě velkého Učitele mariánského nepřichází však v úvahu ani první ani druhé. Proto neztrácí ani v nejmenším jeho úcta a láska k Marii, jestliže dal přednost Církví ještě vyčkávající před zbožností lidu.

Všechna velikost a krása Marie Panny v nauce svatého Bernarda tryská z jejího mateřství Božího. Jsou to hlavně homilie na *Missus est*, kde mluví Bernard o této nejvyšší výsadě svaté Panny, o jejím mateřství Božím. Mravní přípravou na ně se strany Mariiny byla její hluboká pokora a panenská čistota. Bůh se nemohl zrodit než z panny a panna nemohla porodit než Bůha. Proto je Maria plna milosti pro sebe, a

¹⁾ Epist. 174, n. 7. P. L. 182. col. 332.: Restat ut post conceptionem, in utero iam existens, sanctificationem accepisse credatur, quae, excluso peccato, sanctam fecerit natiuitatem, non tamen et conceptionem.

více než plná pro nás. Plena sibi, nobis superplena.

Žádný ze středověkých učitelů nepronikl a nevyložil tak hlubokou nauku o společenství Marie Panny v díle vykoupení, jako Bernard. Svým mateřstvím Božím se dotýká Maria hranic božství, je pozvednuta nad veškero tvorstvo. Ale tím, že přijímá všechny důsledky, plynoucí z toho, že bude matkou Vykupitele, trpícího na kříži, přijímá také trpět s ním a obětovat se s ním, čili spolupracovat s ním v díle našeho vykoupení. Tím se stává Maria druhotnou prostřednicí lidstva, společnicí Kristovou v díle spásy lidstva, ale pak také společnicí v aplikování této spásy jednotlivcům neboli v rozdávání plodů kříže. Taková je vůle Boží, praví světec, že všechno chtěl, abychom měli skrze Marii. Nejen Kristus k nám přišel skrze ni, nýbrž i jeho milostí se nám dostává od něho skrze ni. Nihil nos Deus habere voluit, quod per Mariae manus non transiret¹⁾). To je základní věta, kterou rozvádí Pěvec Matky Boží, kterou stále dokazuje, která ho vede k nejněžnější úctě marianské. Světec se tu utíká ke krásnému přirovnání, které bere z knihy Soudců. Maria je podobna rounu Gedeonovu, které zavlažuje celý okolní vzduch. Když Bůh chtěl zavlažit vzduch nebeskou rosou, činí to tím, že vlil všechnu tuto

¹⁾ Nic nechtěl Bůh, abychom měli, co by neprošlo rukama Mariinýma. Sermo III. in Vig. Nativ. Chi. P. L. t., 183, col. 90.

rosu do rouna. A podobně když chtěl spasit lidské pokolení, uložil nejdříve v Marii veškeru cenu našeho vykoupení.

Je to zvláště řeč na Narození Panny Marie, která se zabývá tímto tématem. Maria je tu přirovnána k nebeskému průtoku, vodovodu (sermo de aquaeductu), kterým nám přitéká veškerá milost Boží. Milost se v Písmě velmi často přirovnává vodě, nebeské rose. Maria je pak řečiště, průtok, vodovod, kterým k nám přitéká voda nebeské milosti, tak jako k nám přišel skrze ni původce milosti, Ježíš Kristus. „Pohledme tedy hlouběji“, vyzývá svatý opat, „jak něžným citem zbožnosti chtěl, abychom ji ctili, ten, jenž vložil v Marii plnost veškerého dobra, takže od té chvíle, máme-li jakou naději, máme-li jakou milost, dostane-li se nám spásy, vezme, že se nám toho dostává od ní.“ V těchto slovech dostává katolická nauka o prostřednictví Marie Panny jedinečný výraz. Blah. Ludvík Grignion se bude později stále vracet k těmto slovům a bude vychutnávat jejich krásu, neboť sotva kdy bylo řečeno něco krásnějšího, něco většího o svaté Panně. A Bernard ve své nesmírné důvěře k Marii pokračuje: „Utecte se tedy k Ježíši, prostředníku po výtce, k Ježíši, jenž je vždy vyslýchán svým Otcem; a jestliže Velebnost Boží vás děsí, utecte se k Marii ... Děkujte tomu, jenž ve svém láskyplném milosrdenství se vám postaral o prostředníci, které byste se nemuseli v ničem obá-

vat... Odvažují se tvrdit, že ona bude vyslyšena pro důstojnost své osoby: Syn vyslyší Matku a Otec vyslyší Syna. Nuže, milé děti, zde je žebřík hříšníků! Ona je mou svrchovanou důvěrou, ona je příčinou veškeré mé naděje. A světec volá dále ve své hluboké víře v pomoc Mariinu: Nechť zmlkne, blahoslavená Panno, kdo by chtěl tvrdit, že vzýval tvé milosrdenství ve svých potřebách, a tys mu nepomohla.”

Maria, Prostřednice u Prostředníka, je také cestou, královskou cestou křesťana. Touto otázkou se velmi často zabývá světec jak ve spisech, věnovaných přímo Marii Panně, tak na mnoha jiných místech. Je to zvláště doba adventní, která mu dává příležitost myslet na Marii, na její ctnosti, na její celý život, který je nám ukazovatelem cesty ke Kristu. Advent, který byl pro Bernarda dobou zasvěcenou svaté Panně, trávil v hlubokých meditacích o díle spásy člověka. A myslel-li na vtělené slovo, nemohl nemyslet na tu, která svolila stát se jeho matkou. „Již chápete”, praví světec, „že Panna královská je sama cestou, po které k nám přišel Spasitel... snažme se i my po této cestě přijít k němu¹⁾.” A světec prochází životem svaté Panny, pozoruje ji v jejím tichém domku nazaretském a zamýšlí se nad chvílemi, které prožívala, když nosila pod srdcem Syna Božího, sklání se nad ní ve stáji betlemské, doprovází ji na jejich cestách do Egypta, prožívá s ní

¹⁾ Sermo II. in Adv. P. L. tom. 183, col. 40.

léta pobytu v chudé domácnosti nazaret-
ské a doprovází ji nakonec pod kříž, kde
pláče s ní nad odchodem jejího Syna. Při
tom čerpá z její odevzdanosti do vůle Boží,
učí se její pokoře a poslušnosti, žasne nad
její panenskou čistotou a odchází vždy
lepší, kdykoliv se k ní v duchu přiblížil.

Arnošt Hello napsal v Podobiznách sva-
tých právě v životě sv. Bernarda, že láska
k Marii je rozeznávací známkou světců.
Kdo zná dějiny katolické svatosti, ví dobře,
že není světce, jenž by nemiloval Marii,
není následovníka Kristova, jenž by nešel
cestou Mariinou. Člověk myslící vidí, že
spojitost, jaká je mezi Kristem a jeho mat-
kou, nemůže být ani theoreticky ani prak-
ticky opomíjena, čili že nelze si myslit
křesťana, jenž by nebyl zároveň ctitelem
mariánským. Chápeme proto, že velký svě-
tec Bernard je právě tak velký Pěvec Mat-
ky Boží.

R. M. Dacík, O. P.

CHVÁLY PANENSKÉ MATKY

ČTYŘI HOMILIE NA SLOVA EVANGELIA:
POSLÁN BYL ANDĚL GABRIEL...

(Luk. 1.)

Přeložil Ondřej Maria Petru O. P.

P. L. 183. 55.

PŘEDMLUVA.

Zbožnost mě nutí, abych psal, brání mi však v tom mé práce. Poněvadž však jsem trochu nemocen a nemohu teď chodit mezi bratry, rád bych využil této volné chvíle, určené pro spánek. Pokusím se tedy vyjádřit to, o čem často uvažuji; rád bych promluvil o *chválách panenské Matky*, a to o tom místě v evangeliu sv. Lukáše, kde se vypravuje o zvěstování příchodu Páně. I když mě k tomuto dílu přímo nepobízí to, že by to bylo snad nějak nutné nebo prospěšné bratrům, o jejichž prospěch mám pečovat, myslím, že to těžce neponesou, prospěje-li mi to ve zbožnosti, jen když tím dílem nebudu zaneprázdněn tak, že bych jim nemohl ve všem posloužit.

HOMILIE I.

Poslán byl anděl Gabriel od Boha do galilejského města Nazareta, k panně, zasnoubené muži, jenž se jmenoval Josef, z domu Davidova, a jméno panny bylo Maria - (Lk. I. 26, 27).

Čeho tím chtěl evangelista dosáhnout, že výslovně uvádí na tomto místě tolik vlastních jmen? Myslím, že nechtěl, abychom poslouchali nedbale, když se on snaží tu zprávu podat důkladně. Jmenuje tedy posla, jenž je poslán, pannu, k níž je poslán, ba i jejího snoubence; rovněž uvádí, z kterého rodu pocházeli, z které obce a krajiny. Nač to všechno? Myslíš, že některé z těchto jmen je uvedeno zbytečně? Nikoli! Jestliže bez příčiny nepadne ani list se stromu, ani vrabec na zem bez Otce nebeského¹⁾, jak bych se mohl odvážiti tvrdit, že z pera evangelistova vyšlo zbytečné slovo, zvláště když vykládá o Božím Slově. Všechna ta slova jsou plná posvátných tajů a nebeská sladkost hojně z nich prýští. A to zvláště tehdy, zadívá-li se do nich důkladně člověk, jenž umí med ssát ze skalisek a olej z nej-

¹⁾ Mat. 10, 29.

tvrdšího kamene¹⁾). Neboť v ten den crčely hory sladkostí a pahrbky tekly mlékem a medem²⁾), když rosu dala nebesa shůry, mraky dštily spravedlivce; když otevřela se země a vydala Spasitele³⁾), když sám Hospodin dal požehnání a naše země vydala svůj plod⁴⁾), když nad tou horou hor, horou ssedlou, horou tučnou⁵⁾) milosrdenství a pravda se potkaly, spravedlnost s pokojem se políbily⁶⁾). V témž čase jedna z těch hor, a ne nejmenší, totiž sv. evangelista, mluvě svým medosládkým slohem o vy-touženém počátku naší spáasy, jakoby za poledního vánku v blízkosti zářivého slunce spravedlnosti, vydává pro nás jakousi duchovní vůni. Kéž Bůh i nyní vyše své Slovo, aby v nás tu vůni rozpustilo, kéž zavane jeho Duch⁷⁾), abychom chápali slova sv. evangelia; kéž jsou ta slova pro naše srdce vzácnější nežli zlato, než množství drahokamenů; sladkost jejich ať je nad med, který vytekl z plástu⁸⁾).

Praví tedy evangelista: *Poslán byl anděl Gabriel od Boha*. Nemyslím, že tento anděl je z nejnižších, kteří, ať už z jakékoli příčiny, mají na zem nějaké poselství. To chápeme hned z jeho jména, jež v překladě znamená Síla Boží; je to vhodné, protože nebyl poslán od nějakého vyššího anděla než je sám, nýbrž od samého Boha; proto stojí v evangeliu, že „byl poslán od Boha”; je také možné, že proto bylo napsáno, že „byl poslán od Boha”, aby si někdo nemyslí,

¹⁾ 5 Mojž. 32, 13. ²⁾ Joel 3, 18. ³⁾ Is. 45, 8. ⁴⁾ Ž. 84, 13. ⁵⁾ Ž. 67, 16. ⁶⁾ Ž. 84, 11. ⁷⁾ Ž. 147, 18. ⁸⁾ Ž. 18, 11.

že Bůh zjevil svůj úradek některému z blažených duchů dříve než Panně, vyjma ovšem archanděla Gabriela, jenž mezi ostatními anděly velmi vynikal, že byl hoden takového jména i takového poselství. — A dobře se hodí tomuto poslu jeho jméno, neboť kdo mohl vhodněji zvěstovat Boží moc, totiž Krista, než ten, koho zdobí podobné jméno? Neboť co jiného znamená „síla“ než „moc“? — A není to neslušné a nevhodné, že Pán i posel mají stejné jméno; i když jména jsou podobná, nedávají se oběma stejným způsobem. Jinak se říká o Kristu, že je Boží síla a moc, jinak o andělu; andělu je to jméno jen dáno, Kristu patří podstatně. Kristus se nazývá a jest skutečně Boží moc, protože se obořil na ozbrojeného siláka, jenž si hlídal v klidu dům, a úplně ho zničil a vzal mu mocně jeho kořist¹⁾; anděl se však nazývá Boží síla buď proto, že se mu mělo dostat toho vyznamenání, že oznámí příchod oné „Moci“, nebo proto, že bylo potřeba, aby posilnil pannu od přirozenosti bázlivou, prostou a ostýchavou, aby se neděsila toho neobyčejného zázraku, což on také učinil slovy: „Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha.“ Můžeme však být také přesvědčeni, že i proto se tak Gabriel nazývá, že zaháněl obavy i od pokorného a bohabojného snoubence, řka: „Neboj se, Josefe, synu Davidův, přijmout k sobě svou manželku Marii!“ Můžeme věřit, že i to

¹⁾ Luk. 11, 22.

byl anděl Gabriel, i když není výslovně na tomto místě v evangeliu jmenován. — Z těch důvodů byl vhodně vybrán k tomu dílu Gabriel, jinými slovy: protože byl pověřen takovým poselstvím, patří mu po zásluze jeho jméno.

Poslán byl tedy anděl Gabriel od Boha. Kam? *Do galilejského města Nazareta*. Zkoumejme, zdali z Nazareta může býti něco dobrého¹⁾, jak pravil Natanael. — Nazaret v překladu znamená květ. Zdá se mi, že prohlášení a zaslíbení, učiněná otcům Abrahamovi, Izákovi a Jakobovi, to že bylo jakési semeno Božích myšlenek, zaseté s nebe do naší země; o tom semeni je psáno: Kdyby Hospodin zástupů nebyl nám ponechal sémě, bylo by nám jako Sodomě, podobně jako Gomorrze²⁾. Toto sémě vykvetlo v divech, jež se udály při východu Izraele z Egypta, v předobrazech a náznacích po celé cestě pouští až do zaslíbené země a ve vidění a věštbách proroků za vlády králů i kněží až do doby Kristovy; Krista lze právem pokládati za plod uzrálý z tohoto semene a květů; David o tom praví: Hospodin bude dávat požehnání a naše země vydá svůj plod³⁾, a na jiném místě: Z plodu tvého života (někoho) posadím na tvůj trůn⁴⁾. Bylo tedy zvěstováno, že se Kristus narodí v Nazaretě, protože od květu se čeká v budoucnosti plod. — Když se však ukáže plod, květ opadá; a tak také zmizely předobrazy, když

¹⁾ Jan 1, 46. ²⁾ Is. 1, 9. ³⁾ Ž. 84, 13. ⁴⁾ Ž. 131, 11.

se ukázala vtělená Pravda. Proto se praví: *galilejské* město Nazaret. Galilea totiž znamená v překladu přechod. Je to řečeno proto, že už přešlo všechno to, co jsme shora vyjmenovali, o čem praví apoštol: To se jim událo v předobrazu¹⁾). I my vidíme, že už květy opadaly, protože už máme v ruce plod, a i když ještě květy byly, už se mohlo předvídat, že opadnou. Proto praví David: Jako bylina pomíjí za ráno, ráno kvete a pomíjí, večerem se ohýbá, tvrdne a usychá²⁾). „Večerem“ to bylo tehdy, když přišla plnost času a Bůh vyslal svého Syna, učiněného z ženy, podřízeného zákonu³⁾) a řekl: Hle, obnovuji všechno⁴⁾); tehdy, co bylo staré, zašlo a zmizelo, a květy zaschly a opadly, jakmile se ukázal plod. — Podobně na jiném místě je psáno: Usychá tráva a oprchává květ, slovo však našeho Boha zůstává na věky⁵⁾). Myslím, že je ti to tedy jasné a že slovo považuješ za plod — a Slovo to je Kristus.

Dobrý plod je tedy Kristus, protože zůstává na věky. Ale co je ta tráva, jež uschla? Kde je květ, jenž opadal? Na to odpovídá prorok: Vše tělesné jest jako tráva, a všechna sláva jeho jak polní květ⁶⁾). Je-li vše tělesné jako tráva, pak zahynul jako květ onen národ izraelský podle těla. Či nezahynul květ, když ten národ byl prázdný veškeré duchovní hojnosti a ulpěl na mrtvé liteře? Což nezahynul květ, když pominula chlou-

¹⁾ 1 Kor. 10, 11. ²⁾ Ž. 89, 6. ³⁾ Galat. 4, 4. ⁴⁾ Zjev. 21, 5.
⁵⁾ Is. 40, 8. ⁶⁾ Is. 40, 6.

ba, již měl v Zákoně? Neopadal-li květ, kde je izraelské království, kde kněžství, kde proroci, kde chrám, kde divy, jimiž se židé chlubívali, říkajíce: Co jsme slyšeli a zakusili, co nám vypravovali otcové naši? a jinde je psáno: uložil o nich našim otcům, aby je oznamovali svým synům¹⁾. — To vše jsem napsal proto, abychom dobře rozuměli, proč je psáno: „do galilejského města Nazareta”.

Do toho města tedy byl poslán anděl Gabriel od Boha. A ke komu? *K panně, zasnoubené muži, jenž se jmenoval Josef.* Jaká je to panna, tak ctihodná, že ji pozdravuje anděl, tak pokorná, že je zasnoubena tesaři? Krásné spojení panenství a pokory! Bohu se velmi líbí duše, kde pokora zušlechťuje panenství a panenství dodává krásy pokoře. Jaké však cti je hodna ta duše, kde pokoru povyšuje plodnost a panenství posvěcuje porod?

Slyšíš o panenství, slyšíš o pokoře. Nemůžeš-li u pokorné Marie napodobit panenství, hled' alespoň napodobit u Panny pokoru! Panenství je chvályhodná ctnost, ale pokora je nutná! Panenství se radí, ale pokora nařizuje. K panenství jsi zván, k pokoře nucen. O panenství je v Písmě řečeno: Kdo může chápati, chápej²⁾, o pokoře: Nebudete-li jako děti, nevejdete do království nebeského³⁾; za panenství se slibuje zvláštní odměna, pokora je nařizována jako nutná. Věčné spásy můžeš dojít i bez pa-

¹⁾ Ž. 77, 3 a 5. ²⁾ Mat. 19. 12. ³⁾ Mat. 18, 3.

nenství, nikoli však bez pokory. Může se líbit Bohu pokorný člověk, jenž oplakává ztracené panenství, bez pokory však (odvážím se to říci) by se Bohu nelíbila ani panenská Maria. Bůh praví v Písmě svatém: Na kom spočine můj duch? Jen na pokorném a tichém¹). Řekl tedy Hospodin „na pokorném“, ne „na panenském“. Kdyby nebyla Maria pokorná, nespočinul by na ní Duch svatý, a kdyby na ní nespočinul Duch svatý, nestala by se matkou. Jak by počala Ježíše bez Ducha svatého? Je však zřejmo, že počala z Ducha svatého; to znamenají její slova: shlédł na poníženost své služebnice²); spíše tedy shlédł na pokoru než na panenství. A i když se Bohu líbilo její panenství, přece to, že počala, způsobila pokora. Jinými slovy: pokora způsobila, že se líbilo i panenství.

Co na to říkáš ty, kdo zachováváš čistotu, a přece tě drží pýcha? Maria zapomíná na to, že je panna, a dochází slávy svou pokorou; ty však na pokoru nedbáš a chlubíš se panenskou čistotou. Maria jása: Shlédł na poníženost své služebnice! Kdo to praví? Panna svatá, Panna střízlivá, Panna zbožná. Myslíš, že jsi čistší než ona? Či snad zbožnější? A tvá cudnost snad je milejší než čistota Marie? Jak myslíš, že se můžeš líbit *jen* svým panenstvím, když přece samo ani panenství Panny Marie by na to nestačilo? Čím větší cti je hodný jedinečný dar čistoty, tím více si škodíš, že jeho

¹) Is. 66, 2. ²) Luk. 1, 48.

krásu hyzdíš pýchou. Věru, pak by ti více prospělo raději vůbec nemít panenskou čistotu, než ji mít jako podklad pýchy. Panictví je výsada nemnohých duší; avšak oč ještě vzácnější jsou duše ozdobené i panenskou čistotou i pokorou! Můžeš-li panenskou Marii už jen obdivovat, hled' ji napodobit v pokoře a dostačí ti to. Kdo však má i panenství i pokoru, je veliký, ať je to kdokoli!

Jest však u Marie ještě něco většího, čemu se musíš divit, totiž panenství spojené s plodností. Co svět světem stojí nebylo slyšet, že by některá žena byla zároveň matka i panna. Uvážíš-li tu věc, a k tomu ještě, či je Maria matka, k čemu tě přivádí tvůj podiv nad její vznešeností? Zda ne k tomu, že poznáváš, že se ani nemůžeš dost divit? Zda nemyslíš, a je to skutečně pravda, že je vyvýšena nad všechny andělské kůry, protože Bůh je její syn? Což ona nenazývá odvážně Pána a Boha andělů svým synem, když praví: Synu, proč jsi nám tak učinil?¹⁾ Odvážil by se tak mluvit anděl? Jim dostačí, a pokládají to za něco velikého, že jsou přirozeností duchové a z milosti jsou nazváni a jsou andělé (t. j. poslové), jak to dosvědčuje David: posly svými činíš duchy²⁾. Maria však věděla, že je jeho matka, a proto důvěrně zve svým synem Velebnost, které andělé uctivě slouží. Bůh ten název také nezamítá, protože vyjadřuje to, čím se on ráčil státi. Vždyť

¹⁾ Luk. 2, 48. ²⁾ Ž. 103, 4.

evangelista o něm píše: byl jim poddán¹⁾). — Kdo byl poddán, a komu? Bůh lidem! Bůh, jemuž jsou poddáni andělé, jehož poslouchají knížata a mocnosti, poddán byl Marii! A nejen Marii, nýbrž i Josefovi pro Marii! Obojí je nanejvýš podivuhodné; vyber si, co je více hodno podivu: to, že Bůh je poslušen ženy, to je nesmírná pokora, a to, že žena má moc nad Bohem, to znamená nevyrovnatelnou její vznešenost. V chválách panen se zpívá, že jdou za Beránkem kamkoli jde²⁾); jaké chvály je teprve hodna ta, jež jde i před Beránkem!

Člověče, uč se poslouchat, hlíno, uč se podrobovat, prachu, uč se podřizovat! O tvém Stvořiteli píše evangelista: a byl jim poddán, to je Marii a Josefovi. Zastyď se, pyšná nicoto! Bůh se poníží, a ty se povyšuješ? Bůh se podrobuje lidem, a ty dychtíš vládnout nad lidmi a tím se stavíš nad svého Stvořitele! Až někdy na něco takového budu pomýšlet, kéž mi Bůh ráčí odpověděti, co řekl apoštolovi, když on mu domlouval: Jdi mi s očí, satane, protože nemáš na zřeteli věci Boží!³⁾ Neboť kdykoli toužím vládnouti lidem, vždycky se tím pokouším předčiti Boha, a proto nemám na zřeteli věci Boží; vždyť o Bohu je psáno: byl jim poddán. — Je-li ti těžko následovati příkladu obyčejného člověka, jistě aspoň nepokládáš za nedůstojné následovati svého Stvořitele! Nemůžeš-li ho následovati, kamkoli jde, jdi alespoň cestou,

¹⁾ Luk. 2, 51. ²⁾ Zjev. 14, 4. ³⁾ Mat. 16, 23.

kterou ti ukazuje; to znamená: nemůžeš-li kráčet vznešenou stezkou panenství, jdi za svým Bohem přebezpečnou cestou pokory! Uchýlí-li se od této cesty třebaš i duše panenské, ani ony už nebudou následovat Beránka, kamkoli půjde. Následuje ho sice i poskvrněný člověk, jen když je pokorný, i panický člověk, jenž je pyšný, avšak ne, kamkoli jde! To proto, že se poskvrněný pokorný člověk nemůže dostat k čistému Beránkovi, jenž je bez poskvrny, ani člověk, jenž má sice panictví, ale je pyšný, není hoden přijít k pokornému Beránkovi, jenž oněměl ne před tím, kdo ho stříhal, nýbrž před tím, kdo ho zabíjel. Lepší však stránku při následování Beránka vyvolil ten, jenž sice zhřešil, ale je pokorný, než ten, kdo má panictví, ale je pyšný; první svou pokorou dá dostiučinění za to, že se poskvrnil, druhý svou pýchou i čistotu poskvrní.

Šťastná však Maria, protože jí nechyběla ani pokora ani panenství; panenství jedinečné, jež neporušil plod, nýbrž ještě povýšil; pokora rovněž jedinečná, protože ji nezničilo, nýbrž ještě rozhojnilo plodné panenství; u Marie spatřujeme i nesrovnatelnou plodnost, protože ji doprovází panenství i pokora. Co z těch věcí není podivuhodné? Lze to k něčemu přirovnat? Není to jedinečné? Divil bych se, kdybys neuvažoval, co je závažnější a podivnější, zda plodnost u panny, či neporušenost u matky; vznešenost, zářící na Marii z jejího dítěte, či pokora, jež jí zůstala i v postavení

tak vysokém; o mnoho lepší a šťastnější způsob je však hleděti na všechny vlastnosti pohromadě, než uvažovat, která ctnost je v Marii vyšší. Proč bychom se divili, že Bůh je tak podivuhodný ve své matce, když přece o něm čteme, že je podivuhodný ve svých svatých!¹⁾

Mějte tedy v úctě panenskou neporušenost vy, kdo žijete jako manželé v porušitelném těle; podivujte se, svaté panny, panenské plodnosti; všichni napodobujte pokoru Matky Boží! Svatí andělé, uctívejte matku svého Krále, protože uctíváte svatý plod naší Panny, který je Král váš i náš! Uctívejte obnovitele našeho pokolení, tvůrce vaší svaté obce! U vás je tak vznešený, a u nás tak pokorný; společně tedy vzdávejme vy i my povinnou úctu jeho vznešenosti, a jeho důstojenství chválu a slávu na věky věkův. Amen.

¹⁾ Ž. 67, 36

HOMILIE II.

Každý ví, že onen nový chvalozpěv, který budou moci zpívat v království Božím jen panny, že ten chvalozpěv bude pěti sama Královna panen s ostatními pannami, vlastně první mezi nimi. Jsem však přesvědčen, že ona bude oblažovat město Boží písní milejší a krásnější, než je ta píseň, kterou mohou zpívat jen panny a která náleží jí. A žádná z oněch panen nebude moci napodobiti nebo vyjádřiti líbezný odstín jejího zpěvu. A po zásluze jen ona bude moci tak zpívat, protože z panen sama jediná se honosí porodem, a to porodem božským. Řekl jsem, že se honosí porodem; ne však v sobě se honosí, nýbrž v tom, jež zrodila. Jestliže tedy Bůh (neboť Boha to porodila) chtěl obdarovat svou matku v nebi zvláštní slávou, už na zemi jí udělil i tu jedinečnou milost, že nevýslovným způsobem a nedotčená počala, a když porodila, zůstala neporušená. Neboť na Boha se slušelo, aby se narodil takovým způsobem, totiž z panny. A pro pannu byl vhodný jen takový porod, aby porodila Boha. A proto když se měl státi člověkem a narodit se

z člověka tvůrce lidí, musel si vybrat, vlastně uzpůsobit, takovou matku, o níž věděl, že se to hodí, aby se z ní narodil, a že i ona se bude líbit jemu. A tak chtěl, aby vyšel z neposkvrněné panny, on neposkvrněný, jenž měl očistit poskvrny všech lidí. Chtěl se také narodit z pokorné, on, jenž je tichý a pokorný srdcem, aby na sobě ukázal všem potřebný a velmi prospěšný příklad těch ctností. Ráčil se narodit z Panny, on, který již dříve jí vnukl, aby se zaslíbila slibem panenství. Jak by ji jinak mohl anděl v budoucnosti nazvat milosti plnou, kdyby měla nějaké dobro, třebaš velmi malé, jež by neměla z milosti?

Aby tedy ta, jež měla počítí a poroditi Světce světců, aby byla svatá tělem, dostala dar panenství; aby byla čistá i myslí, dostala dar pokory. A tak panna královská, ozdobená perlami těchto ctností a zářící krásou mysli i těla, známá v nebi velebou a krásou, upoutala na sebe pozornost nebešťanů, takže i sám král po ní zatoužil a poslal k ní z výšin nebeského posla. A to nám zde říká evangelista, když praví, že *byl poslán anděl od Boha k Panně*. Od Boha (praví) k Panně, to jest od vysokého k nízké, od Pána k služce, od Stvořitele k tvořící. Jaká to přízeň Boží, jaká to důstojnost Panny! Pojd'te sem, matky, pojd'te sem, dcery, pojd'te sem vy všechny, které po Evě a z Evy přicházíte s bolestí na svět a samy rodíte! Pojd'te do panenské komnaty, vstupte, můžete-li, do čisté ložnice své sestry; vždyť Bůh posílá anděla k Marii, a

on ji oslovuje. Přitiskněte ucho ke stěně a dávejte dobrý pozor, co jí oznamuje; snad něco zaslechnete, co vás potěší.

Raduj se, otče Adame, avšak ještě více se vesel ty, matko Evo! Vy jste lidské pokolení zrodili, avšak také zničili. Horší však je, že jste je dříve zničili než zrodili. Avšak, pravím vám, oba se radujte ze své dcery, a to z tak veliké dcery! Hlavně se však raduj ty, která jsi dříve spáchala zlo, z čehož přešla hana na všechny ženy. Neboť nastává čas, kdy se ničí ona hana, a muž se již nemůže na ženu vymlouvat; neboť když se on pokoušel hanebně vykroutit, neváhal krutě obviňovat ženu, řka: „Žena, kterou jsi mi dal, dala mi s toho stromu, a tak jsem jedl.”¹⁾ A proto utec se, Evo, k Marii, utec se, matko, k dceři, dcera ať odpovídá za matku, ona ať sejme hanu s matky, ona nechť dostiučiní za matku; muž klesl skrze ženu, a žena zase jej musí zvednout. Cos to říkal, Adame? „Žena, kterou jsi mi dal, dala mi s toho stromu, a tak jsem jedl?” Ta slova prozrazují zlobu, a spíše iimi svou vinu zvětšuješ, než abys ji shladil. Avšak moudrost přemohla zlobu, když Bůh našel v nevyčerpatelné pokladnici své lásky příhodnou dobu milosti, kterou se marně snažil u tebe přivodit svými otázkami. Dává se v náhradu žena za ženu, moudrá za pošetilou, která ti za strom smrti nabízí život a za onen jedovatý a hořký pokrm dává sladký nebeský plod. Přeměň tedy slova

¹⁾ 1 Mojž. 3, 12.

hanebného vytáčení ve výkřik díkůčinění a rci: „Pane, žena, kterou jsi mi dal, dala mi se stromu života, a pojedl jsem; a mám sladko v ústech více než po medu, protože tím jsi mě obživil.” — Hle, proto byl poslán anděl k Panně. Ó Panno, jíž se musíme podívat, jež zasluhuješ vší cti! Ó ženo zvlášť ctihodná, podivuhodná nade všechny ženy, ty, která jsi dala náhradu za své rodiče a obživila své potomky!

Poslán byl, praví, anděl k Panně; k Panně tělem, k Panně duchem, k Panně vázané slibem a konečně k Panně, jakou popisuje Apoštol¹⁾, která je svatá tělem i duchem. K Panně, jež nebyla objevena teprve až nyní, nebo náhodou, nýbrž už od věků byla vyvolená a známá Nejvyššímu; On si ji připravil, andělé ji chránili, od Otců byla předobrazována, proroci ji slibovali. Zkoumej písmo a přesvědč se o tom, co říkám. Chceš, abych i já ti o tom zde uvedl několik svědectví? Alespoň něco málo vyberu z mnohých důkazů.

Co myslíš, o které jiné ženě to řekl Bůh, když pravil hadovi: Nepřátelství ustanovuji mezi tebou a ženou?²⁾ A jestliže tě to ještě nepřesvědčuje, že to řekl o Marii, poslouvej, co praví dále: Ona rozdrtí hlavu tvou. — Kdo jiný takto zvítězil než Maria? Vždyť právě ona rozdrtila jedovatou hlavu a zničila všemožné našeptávání zlého ducha, co se týkalo svodů těla a pýchy myslí. — A po které jiné ženě pátrá Šalo-

¹⁾ 1 Kor. 7, 34. ²⁾ 1 Mojž. 3, 15.

moun, když praví: Zdatnou ženu kdo nalezne?¹⁾ Vždyť znal ten moudrý muž slabost onoho pohlaví, že jsou křehkého těla a nejisté mysli. A protože četl, co Bůh zaslíbil, a viděl také, že je to tak vhodné, aby ten, který zvítězil skrze ženu, byl také ženou přemožen, proto s velikým podivem volá: Zdatnou ženu kdo nalezne? To znamená: jestliže tak závisí od ženy spása nás všech, obnova nevinnosti a vítězství nad nepřítelem, je nutno, aby bylo postaráno o takovou statečnou ženu, která by byla vhodná pro takové dílo. Avšak zdatnou ženu kdo nalezne? — Aby si však někdo nemyslel, že to říká se zoufalstvím, volá prorocky: Z daleka a z nejzazších končin je její cena, to jest: cena této zdatné ženy není nepatrná, není malá, není prostřední, a není vůbec ze země, nýbrž z nebe, a to ne z nebe, jež je blízko zemi, nýbrž vychází až z toho nejvyššího nebe.

A dále, co předobrazoval onen keř Mojžíšův,²⁾ z něhož šlehalý plameny, ale jenž neshořel, co jiného než Marii, jež porodila, a přece bolesti nepocítila? A co hůl Aroнова,³⁾ jež rozkvetla, ačkoliv nebyla zavlažována; co jiného znamenala než Marii, jež počala, ačkoli muže nepoznala? O převelikém tajemství tohoto velikého divu také přesvědčivě mluví Isajáš slovy: Vyjde prut z kořene Jesse a květ z kořene jeho vystoupí;⁴⁾ prutem zde rozumí Pannu, květem plod Panny.

¹⁾ Přisl. 31, 10. ²⁾ 2 Mojž. 3. ³⁾ 4 Mojž. 17 ⁴⁾ Is. 11, 1.

Kdyby se ti však zdálo, jakoby to, že Krista je rozuměti květem, to že odporuje dřívější myšlence, kde jsme řekli, že je označován ne květem prutu, nýbrž plodem květu, pak věz, že on je naznačován na oné Aronově holi (jež přece vydala nejen květ, nýbrž i listí a plod) ne pouze květem nebo plodem, nýbrž i listím. Věz také, že u Mojžíše na něj neupomíná ani plod prutu, ani květ, nýbrž sám prut. Ten prut, který Mojžíš vztáhl a který rozdělil vody,¹⁾ aby mohli lidé přejíti, nebo kterým uhodil do skály pro žíznivé Izraelity.²⁾ Je přece velmi vhodné znázorňovati Krista rozličnými věcmi a z rozličných důvodů, a vidět v prutu moc, v květu vůni, v plodu sladkou chuť, v listí jeho stálou ochranu, kterou vždycky chrání maličké, kteří se k němu utíkají do stínu jeho křídel před žářem tělesných žádostí a před tváří bezbožníků, kteří je sužují. Prospěšný to je a žádoucí stín pod Ježíšovými křídly, kde pro uprchlíky je bezpečné útočiště a pro zemdlené příjemný odpočinek. — Smiluj se nade mnou, Pane Ježíši, smiluj se nade mnou, neboť ty jsi útočiště mé duše, do stínu tvých křídel utíkám se, dokud nepřestane bezbožnost řádit.³⁾

Ve svědectví Isajášově však rozuměj květem Syna, prutem Matku, neboť prut rozkvetl, aniž měl zárodek květu, a stejně Panna počala, ne však z člověka. Květ tím,

¹⁾ 2 Mojž. 14. ²⁾ 2 Mojž. 17. ³⁾ Ž. 56, 1-3.

že vypučel, nezničil svěžest prutu, a svatý plod rovněž nepoškodil stud Panny.

Uveďme ještě jiná svědectví Písma o panenské Matce a jejím božském Synu.

Co představovalo ono Gedeonovo rouno,¹⁾ jež sice bylo s těla sestřiháno, ale tělo nebylo při tom zraněno, rouno, jež bylo položeno na humně, a i vlna i humno bylo skropeno rosou, co jiného to znamená, než tělo přijaté z těla Panny, aniž tím bylo poškozeno panenství? A v ní se vlily plné proudy božství, když vycházely z nebe, a to tak, že z té plnosti všichni jsme přijali, my, kteří bez ní bychom nebyli nic jiného leč vyprahlá země. A zdá se, že se k tomu činu Gedeonovu velmi krásně hodí, co je psáno v prorockém rčení: Sestoupí jako dešť na rouno. A tím, co následuje: jako rosa, jež na zem kape²⁾, tím rozumíme totéž, co slovy, že humno bylo vlhké od rosy. Neboť dešť, kterým hojně Bůh skrápěl své dědictví³⁾, snesl se nejdříve klidně a bez hlučné lidské činnosti do života Panny tichoučkým vpádem; později však, tehdy, když se rozlil po celé zemi ústy kazatelů, sestupoval ne jako dešť na rouno, nýbrž jako rosa, jež na zemi kape, a to ovšem už s jakýmsi hřmotem slov a zvučnými zázraky. Snad si vzpomněly ony mraky, jež nesly dešť, že jim to bylo tak nařízeno, když je Bůh rozesílal: Co vám pravím ve tmě, povězte na světle, a co slyšíte v ucho, hlásejte na střechách⁴⁾. — A oni to také

¹⁾ Sdc. 6, 37. ²⁾ Ž. 71, 6. ³⁾ 67, 10. ⁴⁾ Mat. 10, 27.

tak dělali. Po celé zemi rozléhá se zvuk jejich a až na kraj světa jejich slova¹⁾).

Poslyšme také Jeremjáše, jak prorokoval starým Židům nové věci — a na koho nemohl ukázat, protože ještě tu nebyl, horoucně toužil po jeho příchodu a přesvědčivě sliboval, že přijde. Neboť, praví, stvořil Hospodin na zemi věc novou: žena obklíčí muže²⁾). Kdo je ta žena? A kdo je ten muž? A jestliže je to muž, kterak jej žena obklíčí? A jestliže je to možné, aby jej obklíčila, jak to, že zrovna muže? Abych mluvil jasně, jak je to možné, aby to byl muž, a zároveň v lůně matčině? Neboť to znamená, že žena obklíčila muže. Jako muže přece známe ty, kteří prožili dětství, chlapectví, jinošství a dospělý věk, a již se přiblížili k vrcholu stáří. Jestliže už je tedy někdo tak vyrostlý, jak jej může žena obklíčit? Kdyby byl býval prorok řekl: žena obklíčí dítě, nebo žena obklíčí synáčka, to by se nezdálo ani nové, ani divné. Poněvadž však nic takového netvrdí, nýbrž říká, že to byl muž, pátrejme, jaká je to novota, kterou Bůh učinil na zemi, že žena obklíčila muže, a že se muž směstnal v těle jedné ženy. Jak divný je zázrak! Což může člověk (jak praví Nikodém) po druhé vejíti v život matky své a se naroditi?³⁾

Ale obrátím pozornost k panenskému početí a porodu, zda tam najdu onu novotu, o níž mluví prorok, mezi tak četnými

¹⁾ Ž. 18, 5. ²⁾ Jer. 31, 22. ³⁾ Jan 3, 4.

skutečně novými událostmi, které každý hned uvidí, kdo bedlivě pátrá.

A skutečně; zde vidíš, že velký se stal malým, rozsáhlý úzkým, že vznešenost je podrobená, hloubka je probadatelná. Zde zříš světlo, jež neukazuje svou zář, slovo, jež nemluví, vodu, jež žízní, chléb, jenž hladoví. Dej pozor a uvidíš, jak moc se dává ovládat, moudrost poučovat, síla posilovat. Uvidíš Boha, jak je kojen, ale tím oblažuje anděly; jako nemluvně pláče, ale tím potěšuje ubohé. Podíváš-li se dobře, spatříš radost, jak má zármutek, důvěra se chvěje, zdraví trpí, život umírá, síla je nemocná. Což však není méně podivné je to, že zde zříš zármutek, který obveseluje, strach, který povzbuzuje, utrpení, které uzdravuje, smrt, která obživuje, slabost, která posiluje.

Kdo myslí, že jsem ještě nenašel, co jsem hledal? Vždyť z toho ze všeho velmi snadno poznáš ženu, jež obkličuje muže, vidíš-li Marii, jak svírá v lůně Ježíše, muže osvědčeného od Boha. A tvrdím, že Ježíš byl muž ne až teprve tehdy, když o něm říkali, že je muž prorok, mocný v skutku i v slově, nýbrž už tehdy, když Matka Boží zahřívala mu útlé údy na svém útulném klíně, ba i když jej teprve nosila v životě. Neboť Ježíš byl už muž ještě před narozením, avšak moudrostí, ne věkem; byl muž jasností ducha, ne silami tělesnými, zralostí citů, ne velikostí údů. A Ježíš neměl méně moudrosti, nebo lépe řečeno, nebyl méně moudrý po početí, než když se narodil,

když byl malý, než když byl velký. Zajiště byl stejně plný Ducha svatého, ať už byl ještě ukryt v lůně, ať plakal v jesličkách, či jsa už dorostlejší vyptával se učitelů v chrámě, nebo když v dospělém věku vyučoval lidi. A nebylo hodiny v kterékoli době jeho života, v níž by se něco zmenšilo nebo zvětšilo z té plnosti, kterou přijal, když byl počat v lůně, nýbrž byl od počátku dokonalý, od počátku plný ducha moudrosti a rozumu, ducha rady a síly, ducha umění a pobožnosti a ducha bázně Boží. A nesmí tě másti, že čteš o něm na jiném místě: Ježíš prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí¹). Neboť tomu, co zde mluví o moudrosti a milosti, tak se musí rozuměti, že se to tak zdálo, ne že tomu tak ve skutečnosti bylo; ne že by mu přibýlo něco nového, co dříve neměl, nýbrž se jen zdálo, že mu to přibývá, když on chtěl, aby se to tak jevilo. Když ty prospíváš jako člověk, neděje se to kdy chceš nebo kolik chceš, a řídí tě při tom tvůj prospěch, aniž o tom víš, a tvůj životní průběh je dobře pořádán. Ale chlapec Ježíš, který pořádá tvůj životní průběh, sám pořádal svůj; a když chtěl a komu chtěl, dával najevo, že je moudrý; když chtěl a komu chtěl, dával najevo, že je velmi moudrý; a když chtěl a komu chtěl, dával najevo, že je nejmoudřejší, ačkoliv sám v sobě byl vždycky nejmoudřejší. A stejně ačkoliv vždy byl plný veškeré milosti, ať už té,

¹) Luk. 2, 52.

jaká byla vhodná u Boha, či u lidí, přece podle svého úsudku ji ukazoval někdy více, někdy zase méně, podle toho totiž, jak věděl o těch lidech, kteří naň patřili, že si to zaslouží pro své skutky, anebo že jim to prospívá k spáse. Vždyť je jisté, že Ježíš měl vždy ducha jako muž, i když vždycky podle velikosti těla nemohl být nazván mužem. Proč konečně mám pochybovat, že on byl v lůně jako muž, on, o němž jsem přesvědčen, že tam byl jako Bůh? Vždyť to je přece menší věc být muž, než být Bůh!

Avšak popatř, zda snad také onu „věc novou“ u Jeremjáše nevysvětluje velmi jasně ten prorok, který nám objasnil ony nové květy na Aronově prutu. — Praví: Aj, panna počne a porodí syna¹⁾. Máš zde tedy ženu, vlastně pannu. Chceš také slyšet o tom muži, kdo to je? — Zván bude jménem „Emmanuel“, to jest „s námi Bůh“²⁾. A tak žena, jež obkličuje muže, jest Panna, jež počíná Boha. Hle, jak krásně a shodně spolu souhlasí podivuhodné události těch svatých osob a tajemné výpovědi o nich!

Vidíš, jak úžasný je to zázrak, jenž se týká Panny a jenž se na ní také udál, který předcházelo tolik divů a který slibovalo tolik proroctví! Vždyť jeden duch řídil proroky. A ačkoli to předpovídali rozličnými způsoby, znameními a v různém čase, přece různí prorokové předpovídali a předpověděli totéž. To, co bylo Mojžíšovi uká-

¹⁾ Is. 7, 14. ²⁾ tamtéž.

záno v hořícím keři, Aronovi v prutu a květu, Gedeonovi v rounu a rose, to zřejmě Šalomoun předvídal v proroctví o zdatné ženě a její ceně, a ještě zřetelněji to prorokoval Jeremjáš mluvě o ženě a muži, a nejzřetelněji to objasnil Isajáš, když prorokoval o panně a Bohu; toto potom vyjádřil Gabriel v pozdravu Marii. Neboť o ní to mluví evangelista, pravě: *Poslán byl anděl Gabriel od Boha k panně, zasnoubené Josefovi.*

Praví: k panně zasnoubené. Proč zasnoubené? Když to byla panna vyvolená, a jak už jsem ukázal, také už počala a měla porodit, je divné, že byla jen zasnoubena, ne provdána. Myslíš, že se to stalo náhodou? Neděje se z pouhé náhody to, co má rozumnou příčinu, která je užitečná a nutná, ba i vhodná pro božský úradek. Říkám to, jak to chápu já a mnozí Otcové přede mnou. Taková byla příčina zasnoubení Mariina, jaká pochybnosti Tomášovy. U Židů byl totiž zvyk, že od zasnoubení až po svatbu byly snoubenky dány snoubencům, aby si je střežili, a tím spíše aby si ochránili jejich cudnost, čím jim sami budou věrnější. A jako Tomáš nejdříve pochyboval, avšak když se sám dotekl Krista, vytrvale vyznával zmrtvýchvstání Páně, tak také Josef v čase, kdy byl s Marií zasnouben, dobře poznal její chování, protože ji sám střežil, a pak mohl být nejhodnověrnější svědek její cudnosti. Jak se to pěkně k sobě hodí, pochybování Tomášovo a zasnoubení Mariino! Neboť jsme mohli u-

padnout do stejného omylu, v prvním případě co do víry, v druhém co do čistoty, a tím by pravda byla v nebezpečí. Avšak vyřešilo se to velmi moudře a krásně, a stal se pravý opak, takže tam, odkud se bylo obávat podezření, je tím větší jistota. Protože jsem slabý, snáze uvěřím Tomášovi, když mluví o zmrtvýchvstání Syna — protože pochyboval, ale pak se dotekl — než Petrovi, jenž poslouchal a věřil; a zrovna tak spíše uvěřím, že Matka byla zdržlivá, když to říká její snoubenec, jenž ji střežil a zkoušel, než kdyby to řekla o sobě sama Panna hájící se svědectvím svého svědomí. Vždyť řekni sám, kdo by spíše neřekl, že už je porušená a ne panna, když by viděl, že je zasnoubená a těhotná? Tak se však neslušelo mluvit o Matce Boží. Snesitelnější a počestnější bylo, aby se načas myslilo, že se Kristus narodil z manželství a ne z cizoložství.

Ale snad řekneš, zda Bůh nemohl dát nějaké zřejmé znamení, a tím že by se on narodil ve vší cti a matka by nebyla odsuzována. Ovšem že mohl; avšak pak by nemohl skrýti ďáblům to, co by věděli lidé. A přece bylo třeba zatajiti po nějaký čas posvátný božský úradek před knížetem světa. Ne snad proto, že by se Bůh musel od něho obávat překážek, kdyby zřejmě chtěl provést své dílo, avšak proto, že vše, co chce, činí nejen mocně, nýbrž i moudře. Jako ve všech svých dílech zachovává jakousi vhodnost co se týče věcí a časů, aby tím vznikl krásný řád, tak také v tomto

tak skvělém činu, když nás totiž úplně obnovoval, chtěl ukázat, že je nejen mocný, nýbrž i moudrý. A ačkoli to mohl provést i jiným způsobem podle své vůle, přece se mu líbilo smířiti se sebou člověka raději tak a v tom pořádku, jak člověk klesl; jako totiž ďábel oklamal nejdříve ženu a potom teprve zvítězil i nad mužem skrze ženu, tak také i jej nejdříve oklamala panenská žena, a potom teprve jej úplně přemohl muž Kristus; a tím, že se důmyslná láska vysmála lstivé zlobě a síla Kristova zničila odvážného nešlechetníka, tím právě se ukázal Bůh ďáblu velmi moudrý a mocný. Neboť tak se slušelo na vtělenou moudrost, aby přemohla duchovní zlobu tak, že by nejen pronikala od konce (vesmíru) do konce mocně¹⁾, nýbrž vše také zařídila krásně. Proniká od konce do konce, to jest od nebe až k podsvětí. Je psáno: Vystoupím-li na nebe, jsi tam ty, sestoupím-li do pekel, jsi přítomen²⁾). A na obou místech si počínal statečně, ať už s výšin vyhnal zpupníka anebo v předpekli obral toho lakomce. Bylo tedy vhodné, aby také krásně uspořádal všechny věci nebeské i pozemské, a tím, že odtamtud vyhnal původce nepokoje, ostatní utvrdil v pokoji, a zde aby ten, jenž měl zvítězit nad oním závistníkem, nám dal nejdříve potřebný příklad pokory a ponížení; tak podivuhodná moudrost způsobila, že se jeví přátelům líbezný, nepřátelům však silný. Co by pro-

¹⁾ Moudr. 8, 1. ²⁾ Ž. 138, 8.

spělo, kdyby Bůh přemohl d'ábla — a my zůstali pyšní? Bylo to tedy nutné, aby Maria byla zasnoubena Josefovi, když přece se tím svatá věc skryla před psy, a panenství mohl potvrdit sám snoubenec, a tak vynikající Panna byla ušetřena špatné pověsti. Mohl to Bůh zařídit moudřeji a vhodněji ze své božské prozřetelnosti? Tím jedním božským úradkem jsme dostali svědka pro ty nebeské taje, byl tím také zahrán nepřítel a panenské matce zůstala neporušená pověst. Vždyť kdy ušetřil spravedlivý cizoložnice? Je přece psáno: *Protože její muž Josef byl spravedlivý a nechtěl ji vydati, odhodlal se propustiti ji tajně¹*).

Proč ji chtěl propustiti? I zde ti předkládám mínění ne své, nýbrž Otců. Proto chtěl ji Josef propustiti, proč i Petr posílal od sebe Pána, řka: Odejdi ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný, proč také setník ho odmítal od svého domova slovy: Pane, nejsem hoden, abys vešel pod mou střechu. A tak také Josef se pokládal za nehodného hříšníka a říkal si u sebe, že se dále už nesluší, aby bydlil s takovou a tak vynikající osobou, protože s chvěním poznával, jak nad něj vyniká důstojností. Viděl to a hrozil se té, jež měla na sobě neklamnou známku božské přítomnosti; a protože nemohl proniknout to tajemství, odhodlal se, že ji propustí. Užasl Petr nad velikou mocí, užasl setník nad přítomnou velebností. Zdě-

¹) Mat. 1, 19.

sil se i Josef, jako člověk, nad novotou tohoto divu, nad hloubkou tajemství; a proto se odhodlal tajně ji propustit. Budeš se tomu ještě divit, že se Josef pokládal za nehodného bydliti s těhotnou pannou, když ti řeknu, že ani sv. Alžběta nemohla snést její přítomnost, leč s uctivým chvěním? Vždyť volá: Odkud mi to, že matka Pána mého přichází ke mně¹⁾? A tak také Josef se odhodlal ji propustit. — Ale proč tajně a ne veřejně? Aby lidé nepátrali po příčině, proč se rozešli, aby nehledali důvod. Co by také spravedlivý muž mohl odpověděti lidu tvrdé šíje, lidu nevěřícímu a odporujícímu? Kdyby řekl, co cítil, o čem byl přesvědčen vzhledem k její čistotě, zdali by se mu nevěřící a krutí Židé nevysmáli a ji neukamenovali? Jak by mohli uvěřit Pravdě mlčící v lůně, když později jím pohrdli, když volal v chrámě? Co by udělali tomu, který se ještě ani neukázal, tomu, na nějž po čase vložili bezbožné ruce, ačkoliv se skvěl zázraky? Správně tedy jednal spravedlivý muž, když se odhodlal tajně ji propustit, aby nebyl nucen lhát anebo uvést v lidské řeči nevinnou snoubenku.

Myslí-li si však o tom někdo něco jiného a tvrdí, že Josef byl v pochybnostech jako obyčejný člověk, a protože byl spravedlivý, že nechtěl s ní bydliti pro to podezření, a také že ji nechtěl tak podezřelou stavěti na odiv (protože byl dobrého srdce),

¹⁾ Luk. 1, 43.

a proto že se odhodlal tajně ji propustit, na to krátce odpovídám, že i tato pochybnost byla Josefovi nutná, aby se mu věc mohla objasnit božským zjevením. Neboť tak je psáno: A když o tom přemýšlel (totiž o tom, že ji tajně propustí), hle, anděl Páně ukázal se mu ve snách a řekl: Josefe, synu Davidův, neboj se přijmout svou manželku Marii; neboť co se v ní počalo, z Ducha svatého jest¹⁾).

Pro ty důvody tedy byla zasnoubena Maria Josefovi, nebo lépe (jak píše evangelista) muži, který se jmenoval Josef. Jmenuje ho mužem ne proto, že byl její manžel, nýbrž proto, že to byl člověk mužný; nebo také proto, že se podle jiného evangelisty nejmenuje jen prostě muž, nýbrž její muž; a je tak nazýván správně, protože bylo nutné, aby za něj byl pokládán. A skutečně bylo třeba, aby byl nazýván jejím mužem, protože bylo nutné, aby se domnívali, že je skutečně Mariin muž; stejně si také zasloužil ne sice aby byl otec Spasitelův, nýbrž aby jej za otce prohlašovali a považovali; praví to i evangelista: A ten Ježíš byl asi ve třiceti letech, jsa, jak se domnívali, syn Josefův²⁾). Nebyl tedy matčin muž, ani synův otec, ačkoli (jak jsme řekli) z jistého a nutného řízení obojím tím pojmenováním jej na čas nazývali a mysleli, že je tomu skutečně tak.

Můžeš tedy pochopiti z toho názvu, jímž byl poctěn od Boha (i když byl tak na-

¹⁾ Mat. 1, 20. ²⁾ Luk. 3.

zýván jen v nevlastním smyslu), jaký a jak vynikající byl Josef člověk, že směl býti nazýván a pokládán za otce Boha; totéž můžeš poznat z jeho vlastního jména, o němž zajisté víš, že se vykládá jako „vzrůst”. Nezapomeň také na onoho velkého patriarchu, jenž kdysi byl prodán do Egypta, a věz, že snoubenci Mariinu bylo určeno nejen jeho jméno, nýbrž i to, aby nabyl i takové čistoty a dosáhl takové nevinnosti i přízně. A protože onen Josef byl prodán z bratrské nenávisti a odveden do Egypta, předobrazoval Ježíšovo prodání. Tento Josef utíkal před Herodovou nenávistí a Krista dopravil do Egypta. Onen zachovává věrnost pánu, nechtěl se spojit s paní. Tento poznává, že jeho paní je panenská matka jeho Pána, věrně ji opatroval, sám jsa zdrželivý. Onomu bylo dáno pochopit tajemství snů, tomuto bylo dáno, že věděl o posvátných nebeských tajemstvích a sám měl v nich účast. Onen zachránil obilí ne pro sebe, nýbrž pro všecek lid; tento přijal v opatrování živý chléb s nebe jak pro sebe, tak pro celý svět. Není pochyby, že Josef byl dobrý a věrný člověk, když mu byla zasnoubena matka Spasitelova. Pravím, že to byl služebník věrný a moudrý, jejž ustanovil Pán, aby těšil jeho matku a aby živil jeho tělo; vždyť jen jeho na zemi vybral, aby pomáhal velmi poctivě k vyplnění velkého úradku.

Zde lze připojit také to, že je o něm psáno, že *byl z domu Davidova*; a on byl opravdově z domu Davidova; opravdově

pocházel z královského potomstva Davidova tento muž Josef, vznešený rodem, vznešenější smýšlením. Byl to skutečný syn Davidův, jenž se neodrodil otci Davidovi. Dále tvrdím, že on byl Davidův syn nejen podle těla, nýbrž i vírou a svatostí, protože jej Pán našel jako druhého Davida podle svého srdce, protože mu bezpečně mohl svěřiti nejtajnější a nejposvátnější tajemství svého srdce; jemu také jako druhému Davidovi vyjevil neznámé a skryté věci své moudrosti, a dal mu, že dobře znal tajemství, které nepoznal žádný vynikající člověk v tomto čase; jemu také bylo dáno, co nebylo dáno vidět a slyšet mnohým králům a prorokům, ačkoliv by si to byli přáli; jemu to bylo dovoleno nejen vidět a slyšet, nýbrž i nosit, vodit, objímat, líbat, živit a chránit.

Víme také, že nejen Josef pocházel z domu Davidova, nýbrž i Maria. Jinak by nemohla býti zasnoubena muži z domu Davidova, kdyby sama také nebyla z téhož rodu Davidova. Ale jen v ní se naplnila pravda, na niž přísáhl Pán Davidovi; on jen pouze o tom věděl a mohl dosvědčit, že slib byl splněn.

Na konci verše, o němž jsme mluvili, čteme: *A jméno panny Maria*. Povězme si také něco málo o tomto jméně, které prý se překládá „hvězda mořská“. A skutečně se velmi dobře hodí panenské Matce. Velmi vhodně se ona přirovnává k hvězdě, protože hvězda vysílá ze sebe paprsek, aniž se tím poruší, a tak také panna porodila

Syna a zůstala bez úhony. A jako paprsek nezmenší jasnost hvězdy, tak také Syn nezničil neporušenost panny. Ona je ta vznešená hvězda vyšlá z Jakuba, jejíž paprsek osvětluje celý vesmír, jejíž záře vysoko svítí na nebi, ba až do podsvětí proniká, ozařuje i zemi, a hřeje více duši než tělo, podporuje ctnosti a ničí neřesti. Ona je přeslavná a vynikající hvězda, která je nutně vyzvednuta nad toto velké a rozsáhlé moře zářic ctnostmi a příkladem mu svítíc. Kdo se zmítáš ve vlnobití tohoto světa, uprostřed bouří a větrů, kdo poznáváš, že nekráčíš po pevné zemi, oči nespouštěj s této zářící hvězdy, nechceš-li, aby tě pohltila bouře. Povstanou-li vichry pokušení, narazíš-li na skaliska soužení, na hvězdu pohlédni, Marii volej! Dorážejí-li na tebe vlny pýchy nebo ctižádosti nebo skleslosti nebo žárlivosti, na hvězdu pohlédni, Marii volej! Zmítá-li loďkou tvé duše hněv, lakomství nebo svody těla, k Marii hled'! Jsi-li poděšen velikostí svých hříchů, zahanben ošklivým stavem svědomí, přestrašen hrůzou před soudem a užuž tě pohlcuje prohlubeň zármutku a propašť zoufalství, mysl na Marii! V nebezpečích, v úzkostech, v pochybnostech Marii měj na mysli, Marii vzývej; stále ji měj na rtech, stále ji měj v srdci! Chceš-li dosáhnout její přímluvy, buď pamětliv příkladu, který dala svým chováním. Následuješ-li ji, nezbloudíš, prosíš-li ji, neupadneš do zoufalství, myslíš-li na ni, nechybíš, drží-li tě, neklesneš, chrání-li tě, nemusíš se bát, vede-li tě, neunavíš

se, je-li k tobě milostivá, dojdeš k cíli. Tak sám na sobě zkusíš, že správně bylo řečeno: A jméno panny Maria.

Avšak už je třeba se zastavit, abychom se zahleděli trochu důkladněji do jasu takového světla. Pravím jako apoštol: Dobře je nám zde býti; rozjímajme tedy mile v klidu o tom, co nemohlo vysvětlit pracné mluvení. Zatím však ze zbožného rozjímání o této zářící hvězdě vznikne vřelejší rozprava v příštích promluvách.

HOMILIE III.

Rád používám výrazů svatých mužů tam, kde se to hodí, a tím se stává, že to, co chci říci, čtenáři se lépe líbí, jako bych mu to podával na krásném talíři. Proto tedy i zde začnu slovy prorokovými: Běda mi, ne sice proto, že jsem mlčel (jak dí prorok), nýbrž že jsem mluvil; vždyť jsem člověk rtů poskvrněných¹⁾. Ach, na kolik prázdných, falešných, hanebných slov si vzpomínám, že jsem pronesl těmito ošklivými ústy, jimiž chci teď pronášeti nebeské věci. Velmi se bojím, aby mi hned někdo neřekl: Proč mluvíš o mých spravedlivých úradcích a mou smlouvu do úst bereš²⁾? Kéž se i mně dostane ze vznešeného oltáře nejen jednoho uhle, nýbrž spousty žhavého uhlí, aby to stačilo úplně odstranit už zastaralou rez, které mám tolik na nečistých rtech, abych mohl, třebaš nedokonalé, rozmlouvati o krásném a čistém rozhovoru mezi andělem a Pannou.

Evangelista takto o tom mluví: *A vešel k ní anděl a řekl: Zdráva bud', milosti*

¹⁾ Is. 6, 5. ²⁾ Ž. 49, 16.

plná, Pán s tebou. Kam k ní vešel? Myslím, že do čisté ložnice v soukromí, kde se ona snad modlila k Otci v skrytu za zavřenými dveřmi. Obyčejně stávají andělé u těch, kdož se modlí a těší se z toho, když vidí, že pozdvihují v modlitbě čisté ruce; radují se, že mohou přinést Bohu k vůni líbezné celopal svaté zbožnosti. Avšak jak velice se líbily Nejvyššímu Mariiny modlitby, to ukazuje anděl, když k ní vchází a uctivě ji zdraví. Nebylo to také pro anděla těžko dostat se do úkrytu, kde byla Panna, protože to už je dáno andělovi z jeho jemné podstaty, že mu nemohou zabránit ani železné závory ve vstupu tam, kam míří; andělským duchům nepřekáží zdi, nýbrž všechny viditelné věci jim ustupují a oni pronikají všemi tělesy, ať jsou jakkoli hustá a pevná. Není proto nijak podezřelé, že anděl našel dveře otevřené u Panny, která jistě měla v úmyslu vzdalovati se četných návštěv lidí a vyhýbat se prázdným rozmluvám, aby nebyla rušena v klidu při modlitbě a nebyla pokoušena proti čistotě ona, jež žila zdrželivě. Zavřela tedy i v onu dobu svůj příbytek Panna nejmoudřejší, ovšem pro lidi, ne pro anděly. Proto se k ní mohl dostat anděl, ale člověk vůbec ne.

Vešed tedy k ní anděl, řekl: Zdráva buď, milosti plná, Pán s tebou. V Skutcích apoštolských rovněž čteme, že Štěpán byl plný milosti, a apoštolé že byli naplněni Duchem svatým, ale to bylo úplně jiným způsobem než Maria. Ve Štěpánovi nepřebývala plnost božství tělesně, jako tomu

bylo v Marii, a apoštolové nepočali z Du-
cha svatého jako Maria.

Zdráva buď, milosti plná. Co je na tom
divného, že byla plná milosti, když přece
s ní byl Pán? Avšak to je spíše divné, jak
to, že ten, kdo poslal anděla k Panně, toho
že anděl našel s Pannou? Byl snad Bůh
rychlejší než anděl, že ho předešel, když
rychle spěchal na zem? Nikterak to není
divné. Neboť když Král u svého stolu od-
počíval, nard Panny vydal svou vůni; i vy-
stoupil před něj v jeho slávě obláček vůně
a našel milost před očima Páně, takže vo-
lali ti, kdo stáli okolo: Kdo je ta, jež stou-
pá z pouště jako sloupec dýmu z vonné
myrhy a kadidla¹⁾? A ihned vyšel Král
ze svého svatého místa, a zaplesal jako rek,
když se do běhu dává²⁾; ačkoliv až na kon-
ci nebes je jeho východ³⁾, jsa puzen převe-
likou touhou předešel svého posla k Panně,
kterou si zamiloval, kterou si vyvolil, po
jejíž kráse zatoužil. Když jej Církev vidí
jak z dálky přichází, projevuje radost a
plesá ve slovech: Hle, on přichází! Skáče
po horách, přebíhá pahorky⁴⁾.

Panna si skutečně také zasloužila, aby
Král zatoužil po její kráse. Udělala to,
k čemu již dávno před tím ji vybízel její
otec David: Slyš, dcero, viz a nakloň ucho,
zapomeň na svůj národ a domov. Učiniš-li
to, zatouží Král po tvé kráse⁵⁾. A ona sku-
tečně slyšela i viděla, ne jako někteří lidé,
kteří poslouchajíce neslyší a dívajíce se ne-

¹⁾ Pís. 3, 6. ²⁾ Ž. 18, 6. ³⁾ tamtéž. ⁴⁾ Pís. 2, 8. ⁵⁾ Ž. 44, 11.

rozumějí; ona slyšela a uvěřila, viděla a pochopila. Naklonila sluch k poslušnosti a srdce k poučení, zapomněla na svůj národ a domov, protože se nestarala, aby její národ pokračoval v potomstvu a aby dům jejího otce dostal dědice. Avšak ona pokládala za bláto jakoukoli čest u lidu, jakoukoli pozemskou věc, kterou mohla mít vzhledem k otcovskému domu, jen aby Krista získala. A nezklamala se ve své touze, když se jí dostalo Krista za syna, protože nemusela porušit úmysl zachovat čistotu. Dobře se tedy o ní praví, že je milosti plná, protože si zachovala milost panenství, a zároveň si také získala slávu jako matka pro své dítě.

Zdráva buď, milosti plná, Pán s tebou. Neříká anděl „Pán v tobě“, nýbrž „Pán s tebou“. Neboť Bůh, jenž je všude stejně celý svou jednoduchou podstatou, jinak je v rozumných tvorech než v ostatních; a z těch jinak působí v dobrých účinky své přítomnosti, jinak ve zlých. V tvorech, kteří nemají rozum, je sice přítomen, ale oni ho nepoznávají. Rozumné bytosti všechny si jej mohou přivlastnit poznáním, ale jen dobří si jej přivlastňují i láskou. Jen o dobrých se tedy může říci, že je v nich i tím, že mají shodnou vůli. Spojují se tedy s Bohem zvláštním způsobem tak, že podrobí svou vůli jeho spravedlnosti, takže chtějí jen to, co je shodné s vůlí Boží; zkrátka chtějí totéž co on. — Když je tomu tak u všech světců, co teprve u Marie, s níž byl Bůh tak zajedno, že byl spojen nejen s její vůlí,

nýbrž i s jejím tělem, jako by ze své podstaty a z podstaty Panny tvořil jednoho Krista, nebo lépe řečeno jeden Kristus se tvořil; Kristus totiž, ačkoliv nebyl celý jen z Boha, ani celý jen z Panny, přece byl celý Syn Boží a celý Syn Panny, a nebyli to dva synové, nýbrž jeden, jenž náležel oběma. A tak anděl mohl říci: Zdráva buď, milosti plná, Pán s tebou. A nejen Syn s tebou, jemuž dáváš tělo, nýbrž i Duch svatý s tebou, protože z něho počínáš, a Otec je s tebou, protože zplodil toho, jehož počínáš. Otec je s tebou, protože učinil, že jeho Syn je také tvůj Syn; Syn je s tebou, protože při vytváření posvátného tajemství v tobě podivuhodně otevřel ti lůno, a přece ti zachoval znak panenství neporušený; Duch svatý je s tebou, protože s Otcem a Synem posvětil ti lůno.

Požehnaná ty mezi ženami. Je však třeba ještě připojit, co po těchto slovech dále řekla Alžběta: *A požehnaný plod života tvého.* Není požehnaný plod života tvého proto, že ty jsi požehnaná; on dříve ti udělil milé požehnání, a proto jsi požehnaná. Skutečně, požehnaný je plod života tvého, když přece jsou v něm požehnání všichni národové, z jehož plnosti jsi přijala ty i ostatní lidé, i když ty jiným způsobem než ostatní. Proto tedy jsi požehnaná, avšak mezi ženami; on však ne mezi lidmi, ani mezi anděly, nýbrž, jak píše Apoštol: on je nade všechno požehnaný Bůh na věky¹⁾).

¹⁾ Řím. 9, 5.

Slova „požehnaný“ se užívá o mnohých věcech: požehnaný muž, požehnaný chléb, požehnaná žena, požehnaná země, nebo o čemkoli jiném, co má nějaký vztah k požehnání, avšak zvláštním způsobem je požehnaný plod tvého života, protože on je nade všechno požehnaný Bůh na věky.

Požehnaný tedy plod života tvého. Požehnaný ve vůni, požehnaný v chuti, požehnaný v kráse. Vůni tohoto libovonného plodu už cítil ten, kdo řekl: Ano, vůně mého syna jest jak vůně bohaté nivy, které Hospodin požehnává¹⁾). Zda není skutečně požehnaný ten, jemuž Hospodin požehnává? — O chuti toho plodu pronesl kdosi, jenž jej okusil: Okuste a vizte, jak dobrý je Hospodin²⁾), a jinde: Jak velké množství tvé slasti je, Hospodine, kterou schováváš těm, kteří bojí se tě³⁾); jiný svatý pisatel praví: Vždyť jste okusili, jak dobrý je Pán⁴⁾). A on, jenž je plod, zve nás k sobě: Kdož mne jedí, budou dále lačnět, a kdo mne pije, budou dále žíznit⁵⁾). Zajisté tomu tak je pro sladkou chuť, která znovu vzbuzuje touhu, když člověk jednou toho plodu okusí. Je to výborný plod, pokrm pro duše, které lačnějí a žízní po spravedlnosti.

Řekl jsem ti o vůni a chuti toho plodu, poslyš tedy také něco o jeho kráse. Byl-li onen plod, který způsobil smrt, nejen velmi dobrý na chuť, nýbrž i zraku lahodný, jak praví Písmo⁶⁾), tím více se musíme ohlížet

¹⁾ 1 Mojž. 27, 27. ²⁾ Ž. 33, 9. ³⁾ Ž. 30, 20. ⁴⁾ 1 Pet. 2, 3. S (⁵⁾ir. 24, 29. ⁶⁾ 1 Mojž. 3, 6.

po kráse tohoto plodu, který dává život, na nějž, jak jinde dí Písmo, i andělé touží popatřit¹⁾). Jeho krásu viděl duchovním zrakem a přál si ji vidět i tělesným svatý muž, který napsal: Ze Sionu lesk jeho krásy²⁾). Nemysli si však, že to mluví jen o prostřední kráse. Vždyť uvaž, co je psáno v jiném žalmu: Krásný jsi podobou nad syny lidské, rozlit je půvab po rtech tvých, proto ti požehnal Bůh na věky³⁾).

Požehnaný tedy plod života tvého, je muž požehnal Bůh na věky. Pro jeho požehnání jsi i ty požehnaná mezi ženami, protože dobrý plod může být jen na dobrém stromě. Požehnaná ty mezi ženami, která jsi unikla onomu všeobecnému zlořečení, jak je psáno: S bolestí budeš roditi⁴⁾); vyhnula ses také tomu zlořečení, které je na jiném místě v Písmě: Zlořečená je neplodná žena v Izraeli⁵⁾), a dostalo se ti zvláštního požehnání, že jsi ani nezůstala neplodná, ani s bolestí nerodila. — Tvrdá nutnost a těžké břímě tísní všechny dcery Eviny; rodí-li, neujdou trápení, nerodí-li, neujdou zlořečení. Bolest způsobuje, že se bojí родit, a zlořečení činí, že se bojí nerodit. Co uděláš, Panno, když to slyšíš, když to čteš? Budeš-li родit, dolehne na tebe trápení, zůstaneš-li bez dětí, budou ti zlořečit. Co si zvolíš, moudrá Panno? — A ona praví: Úzkosti na mne přicházejí ode všad; avšak lepší je pro mne, aby mi zlo-

¹⁾ 1 Pet. 1, 12. ²⁾ Ž. 49, 2. ³⁾ Ž. 44, 3. ⁴⁾ 1 Mojž. 3, 16. ⁵⁾ Co do smyslu v 1 Král. 1-2.

řečili, jen když zůstanu čistá, než abych počala dítě v žádostivosti a pak je po zásluze v bolesti přivedla na svět. I když vidím, že mi proto budou lidé zlořečit, nic si z toho nedělám; jen když nezhřeším; udělat to druhé by znamenalo i hřích i bolest. A vůbec, co jiného znamená ono zlořečenství než to, že by mě lidé haněli? Skutečně z žádného jiného důvodu není bezdětná žena zlořečená, leč že ji haní a pohrdají jí, že je jaksi neužitečná a neplodná; a to se děje jen v Izraeli. Já však to za nic nepokládám, jsem-li neoblíbená u lidí, jen když se mohu představit Kristu jako čistá panna. — Ó Panno moudrá, ó Panno zbožná, kdo tě poučil o tom, že se panenství líbí Bohu? Který zákon, které nařízení, která stránka Starého Zákona to velí nebo radí nebo doporučuje v těle žítí netělesně a vésti na zemi andělský život? Kde jsi četla, blažená Panno: Smýšlení těla je smrt¹⁾, a Nemějte péče o tělo tak, aby povstávaly chtíce²⁾? Kdes četla o pannách, že zpívají píseň novou, kterou nemůže nikdo jiný zazpívat, a následují Beránka, kamkoli jde³⁾? Kdes četla chvály na ty, kdož se sami oddali panictví pro království nebeské⁴⁾? Kdes četla: Ačkoli žijeme v těle, nebojujeme podle těla⁵⁾, a Kdo provdává svou pannu, činí dobře; ale kdo neprovdává ji, činí lépe⁶⁾? Kde jsi slyšela tato slova: Přeji si, aby všichni lidé byli jako jsem já ... dobře je

¹⁾ Řím. 8, 6. ²⁾ Řím. 13, 14. ³⁾ Zjev. 14. ⁴⁾ Mat. 19, 12. ⁵⁾ 2 Kor. 10, 3. ⁶⁾ 1 Kor. 7, 38.

člověku, aby tak zůstal podle mé rady ... v příčině pánem nemá příkazu, ale rádím¹). Ty jsi však nebyla vedena ani rozkazem, ani radou, ani příkladem, tebe vyučoval ve všem sám Duch svatý, a Boží Slovo živé a účinné se stalo tvým učitelem dříve než se stalo tvým Synem; nejdříve poučil tvou mysl a pak teprve přijal z tebe lidské tělo. Zaslíbila ses tedy, že před Krista předstoupíš jako panna, a nevědělas, že je třeba, abys před něj předstoupila také jako jeho matka. Volíš-li, aby tebou v Izraeli pohrdali a zlořečili ti pro neplodnost, jen když se budeš líbit tomu, který si tě vyvolil, a hle, místo zlořečení docházíš dobrořečení a z neplodné se stáváš plodnou!

Otevři tedy panenské lůno, uvolni klín, připrav život! Ten, který je mocný, chce ti učinit velké věci, takže místo zlořečení Izraele velebiti tě budou všechna pokolení. A neměj v podezření, Panno moudrá, tuto plodnost, protože ti nezničí neporušenost. Počneš, ale bez hříchu; budeš těhotná, ale ne obtížená; porodíš, ale bez bolesti; nepoznáváš muže, a porodíš syna. — A jaký bude ten syn? Budeš matka toho, jemuž Bůh je otec. Syn Otcovy lásky bude koruna tvé čistoty. Moudrost Otcova srdce bude plod panenského života. A konečně, Boha porodíš a z Boha počneš. Raduj se tedy, plodná panno, čistá rodičko, matko neposkvrněná, protože už ti ne-

¹) 1 Kor. 7, 7; 7, 40; 8, 25.

bude Izrael zlořečit, ani tě už nebudou počítat mezi neplodné; a zlořečí-li ti ještě Izrael podle těla, už to není proto, žes neplodná, nýbrž závidí, žes plodná; měj přitom na paměti, že i Kristus snášel zlořečenství kříže, on, který tě jako svou matku požehnal v nebesích; vzpomeň si, že i na zemi jsi byla nazvána od anděla požehnaná, a že požehnanou tě nazývají všechna pokolení země. — Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého.

Když to Maria uslyšela, vzrušila se nad jeho řeči a přemýšlela, jaké by to bylo pozdravení. — Tak se to sluší na panny, které jsou skutečně panny, aby byly plaché a nikdy aby nebyly bezpečné, a mají se obávat i věcí, jež se zdají bezpečné, aby se tím spíše uchránily toho, čeho skutečně jest se obávat; to proto, že si mají být vědomy, že vzácný poklad nosí v křehkých nádobách, a že je velmi obtížné žít andělsky mezi lidmi a obcovat na zemi jako nebešťané a v těle žít zdrželivě. Proto uvidí-li něco, co je zvláštní a překvapující, ať se obávají úkladů a jsou přesvědčeny, že je to narafičeno proti nim. — Proto také Maria byla vzrušena při andělově řeči; byla vzrušena, ne však přestrašena. Žalmista praví: Jsem vzrušen a nemohu mluvit; vzpomínám někdejších dnů a dávná léta mám na mysli¹⁾. Tak také byla Maria vzrušena, a nemluvila, nýbrž uvažovala, jaké by to bylo pozdravení. To, že Maria

¹⁾ Ž. 76. 5-6.

byla vzrušena, to byl znak panenské ostýchavosti, že nebyla přestrašena, to nám dává tušit její statečnost, a to, že mlčela a uvažovala, prozrazuje její moudrost. Uvažovala tedy, jaké by to bylo pozdravení; věděla sice moudrá Panna, že často satan přepodobuje se v anděla světla; poněvadž však byla pokorná a prostá, v hloubi duše si nepřipustila takovou domněnku o svatém andělu, a proto uvažovala, jaké by to bylo pozdravení.

Když se anděl díval na Pannu, poznal, že v nitru přemítá o mnoha věcech; těší ji tedy v jejím strachu, rozptyluje pochybnosti, důvěrně ji jmenuje jejím jménem a mile přemlouvá, aby se nebála. Práví jí: *Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha. Zde není žádná lest, žádný klam. Můžeš poznat, že tady vůbec nemůže být řeči o šálení nebo úkladech. Nejsem člověk, nýbrž duch, a jsem posel Boží, ne satanův. Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha. Ó, kdybys věděla, jak se tvá pokora líbí Nejvyššímu a jaká na tebe čeká sláva u něho, nepokládala by ses za nehodnou toho, aby s tebou anděl mluvil a sloužil ti. Jak bys mohla říci, že ti nepřísluší přízeň od anděla, když jsi přece našla přízeň u Boha? Našlas, cos hledala, našlas, co nikdo jiný před tebou nemohl nalézt, našlas milost u Boha. A jakou to milost jsi našla! Smír Boha a lidí, zánik smrti a obnovu života. To je ta milost, kterou jsi našla u Boha. A to ti bude znamením: *Hle, počneš a porodíš syna, a dáš**

mu jméno Ježíš. Ze jména slíbeného Syna můžeš poznat, Panno moudrá, jakou jedinečnou milost jsi našla u Boha. — Dáš mu jméno Ježíš; smysl tohoto jména objasňuje jiný evangelista z výkladu andělova: on vysvobodí lid svůj z jejich hříchů¹⁾.

O dvou osobách se jménem Ježíš čteme, že v minulosti předobrazovaly toho, o němž právě mluvíme; oba byli vůdci lidu: jeden vyvedl svůj lid z babylonského zajetí²⁾, druhý přivedl svůj národ do zaslíbené země³⁾. Oni sice jako vůdcové svůj lid chránili od nepřátel, zda však také jej vysvobodili z jejich hříchů? Náš Ježíš však i vysvobodil svůj lid z hříchů i uvedl je do země života. Neboť je psáno, že on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů. Kdo jest tento, jenž i hříchy odpouští⁴⁾? Kéž i mne, hříšníka, ráčí Pán Ježíš připočísti k svému lidu, aby mě vysvobodil z hříchů. Skutečně, blažený je lid, jemuž tento Ježíš vládne jako Bůh, protože on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů. Mám obavu, že mnozí sice prohlašují, že jsou z jeho lidu, on je však nepočítá k svému lidu. Bojím se, že mnohým, kteří se zdají jaksi nábožnější mezi jeho lidem, že jim jednou řekne: Tento lid ctí mě ústy, ale jejich srdce je ode mne daleko⁵⁾. Ježíš zná ty, kteří jsou jeho, které vyvolil od počátku. Mluví v Písmě: Proč mi říkáte Pane, Pane, a nečiníte, co pravím⁶⁾? — Chceš vědět, zda náležíš k jeho

¹⁾ Mat. 1, 21. ²⁾ 3 Esdr. 5 (nekanonická). ³⁾ Jos. 21.
⁴⁾ Luk. 7, 49. ⁵⁾ Mat. 15, 8. ⁶⁾ Luk. 6, 46.

lidu, či spíše chceš patřit k jeho lidu? Čiň, co Ježíš praví, a on tě připočte k svému lidu. Čiň, co Pán Ježíš nařizuje v evangeliu, co nařizuje v zákoně a v prorocích, co nařizuje skrze své služebníky v Církvi, poslouchej svých představených, protože oni ho zastupují, a to nejen dobrých a mírných, nýbrž i těch, jimž je těžko vyhovět, a uč se od samého Ježíše, který je tichý a pokorný srdcem, a budeš z blaženého jeho lidu, který si vyvolil za své dědictví, budeš ze slavného jeho lidu, kterému Pán zástupů požehnal slovy: Dílo rukou mých ty jsi a dědictví mé, Izraeli¹). Abys však nežárnil, že to bylo řečeno jen Izraelitům podle těla, praví Bůh na jiném místě: Lidé, které jsem dříve neznal, sloužili mi, ochotně na slovo mě poslouchali²).

Avšak poslyšme, jak tentýž anděl smýšlí o tom, jenž ještě není počat a už mu určuje jméno. Praví: *Ten bude veliký a Syn Nejvyššího bude slouti*. Správně ho jmenuje velikým, protože je Syn Nejvyššího. Což není veliký ten, jehož velikosti není konce? A kdo je tak veliký jako Bůh náš³)? Zřejmě je veliký ten, kdo je tak veliký jako Nejvyšší, poněvadž i on je Nejvyšší; ani to nebude pokládat Syn Nejvyššího za věc uloupenou, (t. j. jež by mu nepatřila), že je rovný Nejvyššímu⁴). O tom bychom po zásluze mohli myslet, že to pokládá za věc uloupenou, kdo by byl z ničeho stvořen jako anděl a přirovnával by

¹) Is. 19, 25. ²) Ž. 17, 45. ³) Ž. 76, 14. ⁴) Filip. 2, 6.

se k svému tvůrci, a tím by si neprávem přivlastňoval, co náleží jen Synu Božímu, který byl jako Bůh z Boha ne stvořen, nýbrž zplozen. Ačkoliv Nejvyšší Bůh Otec je všemohoucí, nemohl přece stvořit tvora, který by mu byl rovný, a také nemohl zplodit Syna, který by mu nebyl rovný. Stvořil Bůh tedy velkého anděla, avšak ne takového, který by se mu vyrovnal, a proto také nebyl Nejvyšší. Jen jeho Jednorozený, kterého nestvořil, nýbrž zplodil, on Všemohoucí Všemohoucího, Nejvyšší Nejvyššího, Věčný Věčného, ten je mu úplně rovný, a nepokládá to za věc uloupenou nebo křivdu. — Právem tedy bude velký ten, kdo bude slouti Syn Nejvyššího.

Ale proč anděl praví: Ten *bude* veliký, a ne: ten *je* veliký? Vždyť on je přece vždycky stejně veliký, nemá, v čem by mohl dorůst, a nebude větší po početí než byl dříve nebo bude v budoucnosti. — Nemyslíš, že proto řekl *bude*, poněvadž ten, který je velký Bůh, stane se velkým člověkem? Dobře tedy anděl řekl: Ten *bude* velký. Velký člověk, velký učitel, velký prorok. Neboť tak je o něm psáno v evangeliu: Prorok veliký povstal mezi námi¹⁾. Jeden z menších proroků sliboval, že přijde velký prorok: Přijde velký prorok, a on obnoví Jerusalem.

A ty, Panno, porodíš sice maličké dítě, maličké dítě budeš živit, maličké dítě bu-

¹⁾ Luk. 7, 16.

deš kojit, avšak při pohledu na něj na maličkého uvažuj o jeho velikosti. Neboť bude veliký, protože slavným učinil ho Bůh před králi¹⁾), takže se mu klanějí všichni králové a všichni národové mu slouží. Proto ať velebí duše tvá Hospodina, že on bude velký a Syn Nejvyššího slouti bude. Bude velký a velké věci ti učiní ten, jenž je mocný a jehož jméno je svaté. Vždyť které jméno je světlejší než to, kterým ho nazývá anděl, totiž Syn Nejvyššího? Velebme i my, maličtí, velkého Pána, který se stal maličkým, aby nás učinil velikými. Prorok praví: Maličký narodí se nám a syn bude nám dán²⁾). Pro nás se narodí, ne pro sebe, protože on, jenž se před věky narodil mnohem vznešenějším způsobem z Otce, nepotřeboval ještě v čase se narodit z matky. Ani se nenarodil pro anděly, poněvadž oni už ho požívali v jeho velikosti, nepotřebovali tedy, aby se jim zjevil jako maličké dítě. Pro nás se tedy narodil, nám byl dán, protože jsme ho nutně potřebovali.

Když jsme tedy poznali, že se pro nás narodil a nám byl dán, činnme, proč se pro nás narodil a proč nám byl dán. Využijme toho, že nám patří, ve svůj prospěch, pracujme o spáse, kterou máme od Spasitele. Hle, maličké dítě máme mezi sebou! Maličký, po němž maličtí tak touží! On je skutečně maličký, to znamená neznalý zloby, avšak ne maličký, pokud se týče moudrosti. Snažme se ho v tom napodobit!

¹⁾ Sir. 45, 2. ²⁾ Is. 9, 6.

Učme se od něho, tichého a pokorného srdcem, aby to nebylo nadarmo, že se velký Bůh stal maličkým dítětem, aby nebylo zmařeno ovoce jeho smrti a kříže. Učme se od něho pokoře, napodobujme jeho poníženost, mějme jeho lásku, sdílejme se s ním o utrpení, koupejme se v jeho krvi, jeho obětujme, abychom došli slitování za hříchy; proto přece se narodil a byl nám dán; podávejme jeho oběť Otci, ale sami s něj také oči nespouštějme; vždyť Otec ani vlastního Syna neušetřil, nýbrž za nás všechny ho vydal¹⁾, a Syn sebe samého zmařil, přijav podobu služebníka²⁾; vydal na smrt svůj život, ke hříšníkům se nechal čítat, hříchy mnohých nesl³⁾ a prosil, aby nezhynuli ti, kteří přestupovali zákon. — Nemohou zahynouti ti, za které prosí Syn, aby nezhynuli, pro které vydal Otec Syna na smrt, aby oni žili. Stejně tedy smíme čekat milost obou, protože oba jsou ve své lásce k nám stejně milosrdní, oba mají rovnou moc, jednu božskou podstatu, v níž jeden Duch svatý s nimi žije a kraluje Bůh po všechny věky věků. Amen.

¹⁾ Řím. 8, 32. ²⁾ Filip. 2, 7. ³⁾ Is. 53, 12.

HOMILIE IV

Není pochyby, že chválíme i Syna, mluvíme-li pochvalně o Matce, stejně jako chvála Syna poctívá i Matku. Neboť jestliže podle Šalomouna moudrý syn je sláva otcova¹⁾, čím více dává slávy státi se matkou samé moudrosti? Avšak jak bych já se ji mohl odvážiti chváliti, když její chválu hlásají proroci, vydává o ní svědectví anděl a vypravuje o ní evandělista? Nebudu tedy její chválu hlásat svými slovy, protože se toho nemohu odvážit, ale chci jen zbožně mluvit o tom, co již Duch svatý vysvětlil ústy evangelistovými.

Je psáno: *A dá mu Pán Bůh trůn jeho otce Davida*. To jsou slova, jimiž anděl sliboval Panně, že její Syn bude míti královský trůn Davidův. Nikdo nepochybuje o tom, že Pán Ježíš byl Davidův potomek; avšak táži se, jak mohl anděl říci, že mu dá Bůh královský trůn jeho otce Davida, když přece on později vůbec v Jerusalemě nevládl, ba dokonce to odmítl, když ho lid chtěl provolat králem, a před Pilátem prohlásil: Mé království není z tohoto světa²⁾!

¹⁾ Přísl. 10, 1. ²⁾ Jan 18, 36.

— Avšak co je na tom divného, že se mu slibuje, že bude mít trůn svého otce Davida, jemu, jenž trůní nad cheruby¹⁾, jejž viděl prorok, jak sedí na trůnu vysoko vyzdviženém?²⁾ Nezapomeňme tedy, že tím je označován nějaký jiný Jerusalemem než nynější, v němž vládl David, jenž je o mnoho vznešenější a vzácnější než Davidův; myslím, že tento vznešený Jerusalemem je myšlen; je to obvyklé v Písmě, že se často užívá symbolů. Tehdy tedy mu dal Bůh královský trůn otce Davida, když ho ustanovil králem nad svým svatým vrchem Sionem³⁾. Zde je velmi zřetelně vidět, o jakém království mluvil prorok, protože praví „nad Sionem“, ne „na Sionu“. Neboť proto snad bylo řečeno, „nad Sionem“, protože na Sionu vládl David, nad Sionem má však království ten, o němž bylo Davidovi řečeno: Z tvého potomstva (někoho) posadím na tvůj trůn⁴⁾; a jiný prorok o něm praví: Na trůně Davidově a nad královstvím jeho vlásti bude⁵⁾. Vidiš, že je v Písmě psáno: nad Sionem, nad královstvím! Dá mu tedy Pán Bůh trůn jeho otce Davida, a to ne obrazný, nýbrž skutečný, ne časný, nýbrž věčný, ne pozemský, nýbrž nebeský. „Trůn Davidův“ se praví proto, že předobrazoval Ježíšův věčný trůn.

Bude kralovati v domě Jakobově na věky a jeho království nebude konce. Vykládáme-li i toto místo o časném Jakobově

(¹ Ž. 79, 2. ²) Is. 6, 1. ³) Ž. 2, 6. ⁴) Ž. 131, 11. ⁵) Is. 9, 7.

domě, jak potom v tomto domě, který není věčný, může kralovati na věky? Musíme tedy hledat věčný Jakobův dům, jehož království nebude konce. Což rozhořčeně a bezbožně nezapřel Ježíše onen dům Jakobův a nerozumně nezavrhhl před Pilátem? Když Pilát prohlásil: Vašeho krále mám ukřižovat¹⁾? jednohlasně mu odpověděli křikem: Nemáme krále, leč jen císaře! Zeptej se jen Apoštola, a on ti řekne, že se liší ten Žid, kdo je jím jen zevně, od toho, kdo je jím uvnitř; dále ti také poví, že se liší obřízka ducha od obřízky těla, a Izrael podle ducha, to že je něco jiného než Izrael podle těla, a synové Abrahamovi podle víry se liší od jeho synů podle těla. Je psáno: Neboť ne všichni ti jsou (praví) Izraelité, kteří pocházejí od Izraele, aniž proto, že jsou potomstvem Abrahamovým, jsou všichni děti²⁾). Udělej z toho tedy závěr a rci: Podobně ne všichni, kteří pocházejí od Jakoba, patří do Jakobova domu (Izrael je totiž Jakobův název), nýbrž jen ti, kdož budou shledáni tak dokonalí ve víře jako Jakob, jen ti budou tvořit duchovní a věčný dům Jakobův, v němž bude vládnout Pán Ježíš na věky. Ten patří k Jakobovu domu, kdo je druhý Jakob, to jest podle slovního výkladu bojovník, jenž vyžene ďábla ze svého srdce, zápasí se svými neřestmi a žádostmi, aby mu nevládl hřích v smrtelném těle, nýbrž aby tam panoval Ježíš, zde na zemi totiž

¹⁾ Jan 19, 15. ²⁾ Řím. 9, 6–7.

svou milostí a na onom světě svou slávou. Blaženi jsou ti, v nichž Ježíš bude na věky kralovat, protože i oni s ním budou kralovat, a jeho království nebude konce. Jak je slavné ono království, v němž jsou shromáždění králové; sešli se, aby chválili a oslavovali toho, jenž je nade všemi král nad králi a pán nad pány¹⁾). Spravedliví se budou skvíti jako slunce v království Otce svého²⁾ z rozjímání o jeho nekonečném jasu. Ó, kéž i na mne, hříšníka, pamatuje Ježíš pro lásku k svému lidu, až přijde do svého království. V den, kdy bude odevzdávat vládu svému Bohu Otci, kéž i mne navštíví svou pomocí, abych viděl štěstí jeho vyvolených a radoval se z radosti jeho lidu, abych i já s jeho dědictvím ho chválil³⁾! Přijď tedy, Pane Ježíši, odstraň pohoršlivé věci ze svého království, to jest z mé duše, a vládni v ní, jak máš k tomu právo. Vetřela se mi do duše lakota a usadila se tam, chlubitost se pokouší mě ovládnout, pýcha mi chce panovat, rozmařilost prohlašuje: já budu vládnout; ctižádost, touha po cizím majetku, závist a hněv, to všechno v mém nitru zápasí o nadvládu nade mnou, komu z nich bych se nejlépe hodil. Já se však, pokud mohu, bráním. Vzpírám se, pokud jsem podporován, volám na pomoc svého Pána Ježíše; pro něho se tak chráním od zlého, neboť vím, že náležím jen jemu. Držím se ho jako svého Boha a Pána. Pro-

¹⁾ Zjev. 19, 16. ²⁾ Mat. 13, 43. ³⁾ Ž. 105, 4-5.

hlašuji : Nemám krále, leč Pána Ježíše. Přijď tedy, Pane, znič ve mne všechny překážky svou silou a panuj nade mnou, neboť ty sám jsi můj král a můj Bůh, který zařizuje blaho Jakoba¹).

I řekla Maria k andělu: Kterak se to stane, když muže nepoznávám? Se začátku sice moudře mlčela, protože ještě byla v pochybnostech a uvažovala, jaké by to bylo pozdravení. Ve své velké pokoře raději volila neodpovídati, než aby nerozvážně mluvila o tom, co nepoznala. Teď však již je uklidněná a zvenčí poučená řečí andělovou, uvnitř nutkáním od Pána (protože Pán byl s ní podle andělových slov: Pán s tebou); nepochybuje už tedy, nýbrž vírou zahání bázeň, radostí ostýchavost, a promlouvá k andělovi: *Kterak se to stane, když muže nepoznávám?* Nepochybuje o skutku samém, nýbrž se jen ptá na způsob a pořádek. Neptá se, *zda* se to stane, nýbrž *kterak*. Jako by říkala: Protože můj Bůh, svědek mého svědomí, ví, že jeho služebnice je vázána slibem, že nepozná muže, za jakých podmínek a v jakém pořádku se to přece může stát, aby se to Bohu líbilo? Bude-li třeba, abych zrušila slib, a tím způsobem porodila tak velikého syna, budu se radovat z takového syna, avšak také budu litovat, že jsem nemohla zachovat své předsevzetí. Avšak staň se jeho vůle! Jestliže však počnu jako panna a porodím jako panna, což není nemožné,

¹) Ž. 43, 5.

bude-li se to Bohu líbit, pak zřejmě poznám, že shlédl na poníženost své služebnice. Kterak se to tedy stane, když muže nepoznávám?

Anděl jí odpověděl: *Duch svatý sestoupí v tebe a moc Nejvyššího tě zastíní.* Jak jsme viděli před chvílí, byla Maria nazvána milosti plnou; jak to tedy, že teď jí anděl praví: *Duch svatý sestoupí v tebe a moc Nejvyššího tě zastíní?* Což je to možné, aby byla naplněná milostí a neměla ještě Ducha svatého, jenž je přece dárce milostí? Jestliže však v ní už Duch svatý byl, jak to, že anděl slibuje, jako by měl znovu k ní přijíti? Či snad proto anděl neřekl prostě „přijde k tobě“, nýbrž „sestoupí v tebe“, aby naznačil, že i dříve v ní byl velikým stupněm milosti, nyní však že sestoupí, aby v ní způsobil, že bude ještě více oplývat milostí? Avšak je-li už milosti plná, jak může přijmout ještě větší stupeň milosti? Či snad dřívější milost jí naplňovala jen duši, další milost pak snad má proniknout i tělem, takže plnost božství, jež v ní byla jen duchovně jako v mnohých jiných svatých, začala v ní bydlet i tělesně, což nebylo dáno nikomu jinému?

Anděl tedy praví: *Duch svatý sestoupí v tebe a moc Nejvyššího tě zastíní.* Co však znamená: *Moc Nejvyššího tě zastíní?* Kdo můžeš chápati, chápej! Kdo jiný, vyjma ji samu, jež blaženě v sobě zakusila ono tajemství, kdo jiný by mohl pochopiti a poznati, jak Nedostupná Velebnost vnikla do panenského lůna a jak se zastínila

tato Nedostupná Velebnost, aby učinila Pannu schopnou snést svůj příchod, a jak se sjednotila v jedno tělo vzaté z jejího panského těla? Tak snad je nejlépe rozuměti slovům „zastíní tě“, že jde o tajemství, jež chtěla uskutečnit sama nejsvětější Trojice, a pouze s Pannou Marií, takže jen ona to mohla chápat, protože sama ono působení na sobě zakusila. Proto je řečeno: Duch svatý sestoupí v tebe, to jest svou mocí tě oplodní, a moc Nejvyššího tě zastíní, to znamená, že Boží síla a Boží moudrost, t. j. Kristus, tak ve svém nevyzpytatelném úradku zastíněním skryje a zastře onen způsob početí z Ducha svatého, že to bude znát jen on a ty. Jako by anděl odpovídal Panně: Proč se ptáš mne na to, co sama brzo na sobě zakusíš? Velmi dobře a sladce budeš o tom poučena, a to od toho, který to sám způsobí. Já jsem jen poslán, abych ti oznámil, že počneš jako panna; sám zde nic nepůsobím. O tom tajemství se lze poučit jen u toho, kdo je působí, a může je pochopit jen ten, na kom se vyplní. A proto:

To svaté, co se z tebe narodí, bude slouti Syn Boží. Tím jako by řekl: Protože to, co počneš, není z člověka, nýbrž z Ducha svatého — avšak ty počneš sílu Nejvyššího, to jest Syna Božího — proto i co se z tebe narodí, bude slout Syn Boží; to znamená: Syn Boží bude slout (a tedy vskutku bude) nejenom ten, jenž vejde z Otcova lůna do tvého života a zastíní tě, nýbrž i to, co si přisvojí z tvé bytosti, a

to právě *proto* (že si to přibere). A z téhož důvodu ten, jenž je před věky zplozen od Otce, bude i skutečný *tvůj* syn. Tak tedy i co je zplozeno ze samého Otce, bude tvoje, i co se narodí z tebe, bude jeho; a přece to nejsou dva synové, nýbrž jeden. A třebaš něco jiného je z Otce a něco jiného z tebe, přesto již nebude pro každého z vás jenom jeho, nýbrž bude to jeden Syn vás obou.

Proto také to svaté, co se z tebe narodí, bude slouti Syn Boží. — Všimni si dobře, jak uctivě praví: to svaté, co se z tebe narodí. Proč, myslíš, to řekl anděl tak prostě bez bližšího určení? Myslím, že nemohl nalézt jiné slovo, jež by vyjadřovalo tak přesně a vhodně tuto bytost vznešenou, vynikající a hodnou úcty, složenou z těla vzatého z přečisté Panny a z duše, která se měla spojit s jednorozeným Synem Otcovým. Kdyby byl anděl řekl „svaté tělo“, nebo „svatý člověk“, nebo „svaté dítě“, nebo nějak podobně to vyjádřil, nedostačovalo by to. Řekl tedy neurčitě „to svaté“, protože cokoli zrodí Panna, beze vší pochyby to bude svaté, a to neobyčejně; svaté to bude jednak posvěcením od Ducha svatého, jednak spojením se Slovem.

Anděl mluvil dále: *A hle, i tvá příbuzná Alžběta počala syna v stáří.* — Proč bylo potřeba, aby anděl zvěstoval Panně i to, že počala tato neplodná žena? Snad proto, že Maria dosud byla na rozpacích a nevěřila jeho slovům, a proto on chtěl po-

tvrdit své poselství divem, který se stal už dříve? Nikoliv! Vždyť čteme, že tentýž anděl potrestal Zachariáše, že mu neuvěřil, u Marie však nečteme o žádném trestu, ba naopak čteme, že Alžběta chválila v pro-rockém duchu její víru: Blahoslavená jsi, že jsi uvěřila, neboť se na tobě vyplní ty věci, jež ti byly pověřeny od Pána¹⁾. — Proto však anděl zvěstoval Panně i početí u neplodné příbuzné, aby tím, že uvádí zázraky dva, zdvojnásobila se i radost. Vždyť bylo třeba už napřed rozplamenit velikým žářem radosti a lásky tu, která měla počítí Syna Otcovy lásky v radosti Ducha svatého. Neboť jen v srdci nejvěrněji oddaném a plném radosti mohla překypovat sladkost a nadšení. — Druhý důvod, proč bylo zvěstováno Marii, že Alžběta počala, by mohl být ten, že se slušelo, aby se dověděla Maria dříve od anděla než od lidí to, co brzy bude známo všude. To proto, aby se nezdálo, že Matka Boží nebyla zasvěcena do úradků svého Syna, kdyby neznala to, co se dělo na zemi tak blízko u ní. — Jiný důvod snad je ten, aby byla poučena o příchodu jak Spasitelově, tak také předchůdcově, aby si tak dobře zapamatovala čas a postup událostí a mohla později pravdivě vylíčit spisovatelům posvátných knih a kazatelům evangelia tajemné události, které jí byly zjeveny úplně hned na počátku. — Posléze proto mohlo býti zvěstováno Marii, že Alžbě-

¹⁾ Luk. 1, 45.

ta počala, aby si dívka Maria uvědomila, že je třeba posloužit staré příbuzné, která se stala těhotnou; a tím, že Panna pospíchala navštívit Alžbětu, byla dána možnost mladičkému proroku, aby mohl prokázat první uctivou službu svému Pánu, který tehdy byl ještě menší než on, a když se setkala vzájemná láska matek i dětí, stal se (v Alžbětě) ještě větší div než dříve¹).

Nikterak si však nemysli, že anděl sám vykoná ty velké věci, které předpověděl. Ptáš-li se, kdo je tedy vykoná, slyš odpověď od samého anděla: *Neboť nemožné není u Boha nižádné slovo*; jako by řekl: Víím dobře, že to, co tak důrazně slibuji, to že se neuskuteční mou mocí, nýbrž to způsobí ten, jenž mě poslal, neboť nemožné není u Boha nižádné slovo. Jaké by také slovo mohlo být nemožné tomu, který vše učinil slovem? — Také na mne působí, že anděl neřekl: „neboť nemožný není u Boha nižádný skutek“, nýbrž „nižádné slovo“. Položil do té věty snad „slovo“ proto, že tak jako lidé mohou snadno mluvit, co chtějí, i když to nemohou nikterak uskutečnit, tak snadno, ba nesrovnatelně snadněji že může Bůh splnit, cokoli oni mohou slovem pronést? Vyjádřím to srozumitelněji: Kdyby lidé mohli tak snadno všechno uskutečnit jako říci, co chtějí, i u nich by nebylo nemožné nižádné slovo. Známe však staré lidové přísloví, že mezi

¹) Luk. 1, 41.

„mluvit“ a „dělat“ je veliký rozdíl; to je u lidí, ne ovšem u Boha. Jen u Boha je totéž „činiti“ co „mluviti“, „mluviti“ co „chtíti“; proto nemožné není u Boha nižádné slovo. — Ukážeme to na příkladě: Proroci sice mohli předvídat a předpovídat, že panna nebo neplodná žena počne a porodí, ale zda také to mohli způsobiti, aby počala a porodila? Bůh však, jenž jim dal, že to mohli předvídat, tak snadno mohl nyní svou mocí splniti to, co slibovali, jako snadno před tím mohl skrze ně hlásat, co chtěl. Protože se u Boha nerůzní ani slovo od úmyslu, poněvadž je Pravda, ani čin od slova, poněvadž je Moc, ani způsob od činu, protože je Moudrost, proto nemožné není u Boha nižádné slovo.

Slyšelas tedy, Panno, o tom divu i o způsobu, jak se má stát; obojí je podivuhodné, obojí radostné. Plesej velmi, dcero Sionská, vesel se, dcero Jerusalemská!¹⁾ A protože tvému sluchu bylo dáno slyšet slovo radosti a veselí, kéž uslyšíme i my od tebe radostnou odpověď, po níž toužíme, aby už zaplesaly kosti ponížené²⁾). Slyšela jsi o tom divu a uvěřila jsi; věř také, že se to stane tak, jak ti bylo řečeno. Slyšelas, že počneš a porodíš syna, slyšelas, že se to nestane mocí lidskou, nýbrž mocí Ducha svatého. Anděl tedy čeká na odpověď, neboť se už má vrátit k Bohu, jenž ho poslal. Čekáme, naše vládkyně, na slovo smilování i my, ubožáci, protože nás tíží ortel

¹⁾ Zach. 9, 9. ²⁾ Ž. 50, 10.

smrti. Hle, nabízí se ti výkupná cena za naši spásu; hned budeme svobodni, svolíš-li! Věčným slovem Božím jsme byli všichni stvořeni, a hle, hyneme! Řekni však jedinou větu — a znovu okřejeme a vrátíme se k životu. Ó, svatá Panno, s pláčem tě vroucně o to prosí s ubohým svým potomstvem Adam, který musel odejít z ráje, prosí i Abraham a David. Snažně naléhají svatí otcové, otcové tvoji, protože i oni bydlí v místě stínu smrti. Na to slovo čeká celý svět před tebou na kolenou! To proto, že na tvém slově závisí, budou-li ubožáci potěšeni, zajatci vykoupeni, odsouzenci osvobozeni. Na tvém slově závisí spása vůbec všech dětí Adamových, i tvého národa. Panno, odpověz rychle! Ó, vládkyně, vyřkni to slovo, na které čeká země, podsvětí i nebe! Vždyť sám Pán a Král všech jako zatoužil po tvé kráse, tak touží po tvé kladné odpovědi! Jestliže ses mu líbila, když jsi mlčela, tím více se mu budeš líbit, když promluvíš. On sám to k tobě volá: „Ó, krásná mezi ženami, učin, ať uslyším tvůj hlas!” Učiníš-li, že on uslyší tvůj hlas, on ti za to dá, že uvidíš naši spásu. Což to není to, o co jsi prosila, po čem jsi úpěla, po čem jsi ve dne v noci vzdychala? Co tedy uděláš? Jsi to ty ta panna, které platí to zaslíbení, či na jinou čekáme? Vždyť ty jsi to, a žádná jiná žena! Opět pravím, ty jsi ta slíbená žena, na niž čekalo lidstvo, po níž toužilo, od níž očekával věčný život svatý tvůj otec Jakob; když se už blížil k smrti, volá: Spásu

tvoji očekávám, Hospodine¹⁾! Ty jsi to, v níž a skrze níž sám náš Bůh a Král před věky ustanovil, že vykoná na zemi dílo spásy. Proč čekáš od jiné ženy to, co se nabízí tobě? Proč od jiné ženy očekáváš to, co ihned uvidíme, že se naplní na tobě, jen dáš-li k tomu souhlas jediným slovíčkem? Rychle tedy odpověz andělovi, a skrze anděla vlastně Bohu! Řekni mu slovo, a dostaneš Slovo, prones své slovo, a počneš Boží Slovo; vyřkni přechodné, a obejměš věčné! Proč váháš? Proč se chvěješ? Věř, chval a přijmi! Pokora ať se vzmuží, ostýchavost nabude důvěry! Nikterak se teď nesluší, aby panenská prostota zapomínala na moudrost! V této věci se nemusíš obávat opovážlivosti, moudrá Panno; ostýchavost v mluvení je sice velmi pěkná, nyní však je nutno zbožně promluvit. Otevři, blažená Panno, srdce víře, ústa chvále, tělo Stvořiteli! Hle, ten, po němž touží všichni národové, klepe u tvých dveří! Ach, odejde-li pro tvé váhání, s bolesti zase budeš hledat toho, kterého miluje tvá duše²⁾! Spěšně vstaň a otevři! Vstaň vírou, spěchej zbožností, otevři mu chválou!

Aj, já děvečka Páně, staniž se mi podle slova tvého. Vždy je spojena ctnost pokory s milostí Boží. Bůh totiž maří plány pyšným, ale pokorným dává svou milost. Maria odpovídá pokorně, a tak se jí dostává milosti. Praví: Aj, já děvečka Páně.

¹⁾ 1 Mojž. 49, 18. ²⁾ Pís. 5, 2-6.

Jaká je to vznešená pokora, která zůstává stejná, i když je zahrnuta poctami, která nezpyšní, i když se jí dostane slávy! — Je vyvolena za Matku Boží — a nazývá se služkou! Není to známka pokory jen prostřední, zůstává-li Maria pokorná i tehdy, když se jí dostane takové slávy? Není tak nesnadno být pokorný, když je člověk v nízkém postavení; velká však a vzácná je to ctnost být pokorný i ve veliké cti. Stane-li se, že mne Církev, jsouc oklamána mými zdánlivými ctnostmi, povýší k nějaké hodnosti, třebaš ani ne příliš velké, a Bůh to dopustí buď pro mé hříchy nebo hříchy mých poddaných, což hned nezapomenu, jaký jsem byl, a nemyslím, že jsem takový, za jakého mě lidé mají, protože neznají mé nitro? Na svědomí nedbám, a místo abych usuzoval na čest podle ctností, usuzuji na ctnosti podle toho, jakou čest mi lidé prokazují, a myslím skutečně, že jsem tím světější, čím se pokládám za vyššího. Jen pohled na mnohé muže v Církvi, kteří byli neurození a nyní jsou urození, dříve chudí a nyní jsou bohatí, jak oni se hned nadouvají a zapomínají na svůj dřívější nízký stav; stydí se za svůj prostý původ a pohrdají svými rodiči, že jsou příliš nízcí. Můžeš pozorovat, jak se v Církvi mnozí zhoubní lidé povznesli k důstojenství, lichotí si, že jsou svatí, ačkoli změnili jen šaty a ne mravy, a pokládají se za hodny té důstojnosti, k níž se dostali nekale, mám-li mluvit pravdu, tedy penězi, a nyní jsou přesvěd-

čení, že se jim té hodnosti dostalo pro jejich zásluhy. Pomlčím o těch, které zaslepuje ctižádost a hodnosti jsou jim jen živnou půdou pro pýchu.

Vidím, a to s velkou bolestí, že mnozí i ve škole pokory (v klášteře) velmi zabředli do pýchy, ačkoli unikli se světa a jeho marností. Pod vedením tichého a pokorného mistra jsou v klášteře více nadutí a netrpěliví než byli ve světě. A je ještě větší převrácenost, když ti, kteří před vstupem do kláštera neměli zamák vážnosti, nyní v domě Božím nechtějí snášet pohrdání; ve světě se honí za poctami kdekdo, a proto oni se nemohli k ničemu dostat; chtějí tedy být ve vážnosti alespoň v místě, kde každý ctí u lidí pohrdá. Vidím také s bolestí jiné osoby, jak vstupují do vojska Kristova, a hned se zase zaplétají do světských záležitostí a v pozemských žádostech vězí až po krk; s velikou starostí pečují o stavbu hradeb, ale aby dali do pořádku své mravy, na to nemají kdy. Pod záminkou veřejného blaha pochlebují boháčům a poklonkují paním, a proti rozkazu svého Velitele touží po cizím majetku a soudí se, když jim někdo nechce vrátit, co jim patří. Jsou hluší k slovům apoštola, jenž hlásá rozkaz Krále: Již to věru je vaše chyba, že máte soudy mezi sebou; proč raději křivdy nesnášíte¹⁾? Což není pro ně svět ukřižován a oni pro svět? Ti, o kterých dříve sotva kdo věděl v jejich vsi ne-

¹⁾ 1 Kor. 6, 7.

bo městečku, ti nyní obcházejí po kraji, ukazují se na dvorech velmožů, jsou s králi jedna ruka a důvěrně obcují s knížaty! — A co mám říci o šatu, při němž spíše vyhledávají parádu než užitečnost? U těch lidí se více dbá na oděv než na ctnosti! Hanba mluvit, jak mnozí mniši jsou horší než fifleny, když si vybírají šaty drahé a nedbají, potřebují-li je; tito vojíni Kristovi se nechtějí ozbrojit, ba nechtějí si ponechat ani zevnějšek řeholníka! Když se mají připravit na boj s mocnostmi v ovzduší¹⁾ a mají před sebou nésti prapor chudoby, z něhož mají protivníci velký strach, ukazují rozmařilost v šatě, že spíše místo boje chtějí mít pokoj, a dobrovolně bez boje se vydávají bezbranní v moc nepříteli. — To všechno se děje proto, že jsme odhodili pokoru, která nám kdysi pomohla odejít se světa; máme-li zase nevhodné světské touhy, jsme podobni psu, jenž se vrací k svému vývratku²⁾).

Poslechněme si tedy, ať už jsme jakkoli špatní, co odpověděla ta, která byla vyvolena za Matku Boží, avšak přesto nezapomněla na pokoru. Práví: Aj, já děvečka Páně, staniž se mi podle slova tvého. To „staniž se” vyjadřuje touhu, ne pochybování. Tím tedy, že řekla: staniž se mi podle slova tvého, tím chtěla spíše vyjádřit, jak horoucně po tom touží, než chtít už, aby se to uskutečnilo, jak to dělali lidé, kteří o něčem pochybují. Ostatně bez násilí lze

¹⁾ t. j. s ďábly (srov. Efes. 2, 2). ²⁾ 2 Pet. 2, 22, Přísl. 26, 11.

chápat slovo „staniž se” i jako výraz prosby. Vždyť každý prosí jen o to, v co věří a doufá, že se mu toho dostane. Bůh však chce, abychom ho prosili o to, co slibuje. Proto napřed slibuje mnohé věci, které chce dát, aby nás tak povzbudil ke zbožnosti; a tak je třeba zbožně si vymodlit to, co pak Bůh dá zdarma. Tím způsobem dobrý Bůh získává pro nás zásluhy z našeho úsilí, protože nás všechny chce spasit; tím, že nám dává předem, co pak odplácí, jedná zadarmo, bez naší zásluhy, aby pak nedával zadarmo. To dobře pochopila moudrá Panna, když k předem danému daru nezaslouženého přislíbení hned připojila zásluhu z modlitby, když řekla: Staniž se mi podle slova tvého; nechť se mnou učiní Slovo podle tvého slova. Slovo, které bylo na počátku u Boha, nechť se stane tělem z mého těla podle tvého slova. Prosím, aby se to vyplnilo tak, že nebude pro mne slovem jen tak proneseným, které pomíjí, nýbrž ať se počne a zůstane mi! Ať je to Slovo učiněné tělem a ne jen dechem. Kéž je mohu nejen slyšet ušima, nýbrž i vidět očima, hmatat rukama a nosit v náručí. Kéž je to Slovo vtělené a živé, ne psané a němé, jinými slovy: ne němými a mrtvými písmeny psané na pergamenu, tahy mrtvého pera, nýbrž v lidské podobě živě vryté v mém čistém životě, a to činností Ducha svatého. Takovým způsobem ať se mi to stane, jako se to nestalo nikomu přede mnou a nestane nikomu po mně. Druhdy Bůh na mnohokráte a mnoha

způsoby mluvil k otcům našim skrze proroky¹⁾); slovo Páně se projevilo tak, že jedni je slyšeli, jiní hlásali, jiní vykonávali, já však prosím, abych Slovo Boží měla v životě podle tvého slova; nechci však přijmout slovo mluvené, naznačované nebo zjevené ve vidění, nýbrž v tichu vdechnuté, osobně vtělené, tělesně ve mně přítomné. Kéž se zrodí to Slovo, které samo o sobě by se zrodit ani nemohlo ani nepotřebovalo, ve mně a mně podle tvého slova. Kéž se stane Slovo tělem, všem lidem ve světě, ale zvláště mně podle slova tvého.

Sv. Bernard se omlouvá, že vykládá toto místo z evangelia, ačkoliv už mnozí před ním tak učinili.

Vyložil jsem text evangelia jak jsem uměl; vím dobře, že se to všem nebude zamlouvat a že se mnozí budou na mne horšit; budou říkat, že je to zbytečné a domýšlivé, dám-li se jako nějaký nový vykladač do rozboru místa, které už dříve mnoho Otců důkladně vyložilo. Já jsem však toho přesvědčení, že se ani Otcové ani nikdo jiný nemusí horšit nad tím, bylo-li něco řečeno až po Otcích, jen když to není proti výkladu Otců. Kde však najdete myšlenku převzatou od Otců, nepokládejte to za opovážlivost, jen když z toho bude užitek pro zbožnost; ať to te-

¹⁾ Žid. 1, 1.

dy trpělivě vyslechnou i ti, kterým se to zdá zbytečné! To pravím těm, kteří se posmívají, že je to práce zbytečná a pošlá z nedostatku zaměstnání, a že jsem ani tak neměl v úmyslu vykládat evangelium, jako spíše že jsem si vzal evangelium jako záminku k tomu, abych mohl mluvit podle libosti. Provinil-li jsem se tím, že jsem spíše hledal svou zbožnost než dobro svých posluchačů, dobrá Panna je tak mocná, že mi vyprosí odpuštění u svého milosrdného Syna; jí také věnuji co nejuctivěji toto nepatrné dílko.

ŘEČ NA NEDĚLI MEZI OKTÁVOU
NANEBEVZETÍ PANNY MARIE.

O DVANÁCTI VÝSADÁCH BLAHOSLAVENÉ PANNY MARIE

ZE SLOV ZJEVENÍ XII. 1. VELKÉ ZNAMENÍ SE UKÁ-
ZALO NA NEBI, ŽENA ODĚNÁ SLUNCEM, MĚSÍC
POD NOHAMA JEJÍMA A NA JEJÍ HLAVĚ KORUNA
Z DVANÁCTI HVĚZD.

Přeložil Bernard Maria Michálek O. P.

P. L. 183. 429.

O BLAHOSLAVENÉ PANNĚ MARII.

„Veliké znamení se objevilo na nebi, žena oděná sluncem a měsíc pod nohama jejíma a na její hlavě korunu z dvanácti hvězd.“

Velice nám sice, moji nejmilejší, uškodil jeden muž a jedna žena, ale Bohu díky přece skrze jednoho muže a jednu ženu je napraveno všechno, a ještě je dána veliká záruka milostí. Neboť s darem to není tak jako s proviněním, protože velikost dobrodiní daleko přesahuje způsobenou škodu. Tak tedy nejmoudřejší a nejdobrotivější umělec to, co bylo nakloněné k pádu, nedolomil, nýbrž vzpřímil mnohem užitečněji, tím že pro nás učinil nového Adama ze starého a Evu přeměnil v Marii. A mohl stačit Kristus na vše, vždyť i teď od něho to je, že my stačíme; pro nás však nebylo dobré, aby jeden člověk sám působil při našem obnovení. Bylo vhodnější, aby obojí pohlaví bylo přítomno v naší nápravě, neboť při počátku naší zkaženosti stojí také obojí pohlaví. Věrný a mocný prostředník mezi Bohem a lidmi, Ježíš Kristus, je

člověk, ale lidé v něm ctí božskou velebnost. Jeho člověčenství bylo úplně pojato božstvím, ne ovšem tak, že by se změnila podstata, ale způsob byl učiněn božským. Nejen je oslavováno jeho milosrdenství, ale také je oslavován jeho soud, protože o jeho velkém soucitu s námi svědčí to, co pro nás vytrpěl, a tak se stal milosrdným; má však i soudcovskou moc. Konečně Bůh náš je oheň zžírající. Vždyť což se nebojí přiblížit se k němu hříšník, aby nezahynul při pohledu na tvář Boží, jako se rozteče vosk před ohněm?

A tak již nemůžeme hledět na samu ženu požehnanou mezi ostatními ženami jako nečinně zahálející, neboť v tomto smíření najdeme její místo a úlohu. Neboť k takovému prostředníku je třeba prostředníka, a nikdo jiný pro nás nemůže být vhodnější než Maria. Ne tedy nelítostná Eva, jejíž vinou byl vlit do naší krve jed přinášející smrt, a to samému muži, nýbrž věrná a dobrá Maria, která dala mužům i ženám napít léčivého nápoje spásy. Neboť Eva byla činná při ďábelském svodu, Maria však přinesla vykoupení. Proč se lidská křehkost tak bojí přistoupení blíže k Marii? Nic není na ní tvrdého a přísného, nic, čeho bychom se mohli bát, celá je plná sladkosti, každému ráda dá mléka i oděv. Pozorně rozjímej všechna vypravování z evangelií jedno po druhém, a najde-li se na Marii něco hodné pokárání, něco tvrdého a přísného, nějaká sebemenší známka zloby, pak již nemusíš Marii důvěřovat a

můžeš se bát přistoupiti k ní blíž. Jestliže však (a skutečně tomu tak jest) shledáš, že všechno, co se jí týká, je plno svatosti a milosti, je plno mírnosti a milosrdenství, vzdávej díky tomu, který ve své dobrotě a shovívavosti ti dal takovou prostřednici, které můžeš ve všem úplně důvěřovat. Vždyť Maria se stala všem vším, moudrým i nemoudrým, učinila se dlužnicí svou velikou láskou, všem otevřela klín svého milosrdenství, aby z její plnosti všichni něco dostali: zajatec vysvobození, nemocný vyléčení, smutný potěšení, hříšník slitování, spravedlivý milost, anděl radost; konečně celá nejsvětější Trojice slávu, osoba Synova podstatu lidského těla, takže není nikoho, kdo by se mohl skrýt před žářem její lásky.

Nemyslíš, že ona sama je ta žena oděná sluncem? Třeba ona část prorockého vidění ukazuje, že se jí musí rozumět o přítomné Církvi, přece se zdá, že ne zcela nevhodně se může přičíst i Marii. Neboť ona na sebe oblékla jakoby druhé slunce. Jako ono vychází bez rozdílu nad dobrými i zlými, tak ona také své zásluhy nikdy nevyčerpá, nýbrž vyslyší prosby všech, pro všechny je plná dobroty a nad potřebami všech lidí vůbec se smilovává ve své něžné vše objímající lásce.

Každý nedostatek je daleko od ní a nad jakoukoliv křehkost nebo porušenost vystupuje a vyniká nade všechny tvory svou jakousi vrozenou vznešeností, takže prá-

vem se říká, že má měsíc pod nohama. Jinak se bude zdát, že nic velikého není řečeno o té, o níž by bylo velkým bezprávím pochybovat, že je vyvýšena nade všechny kůry andělské, nad cherubíny a nad serafíny. Obyčejně však měsícem se označuje nejen ubohost porušenosti, nýbrž též pošetilost mysli, někdy také Církev v nynější době. Pošetilá mysl asi pro stálou měnlivost, Církev patrně pro záři odjinud přijatou. Obojí však (jak jsem již řekl) se velmi vhodně klade pod nohy Mariiny, avšak jiným a jiným způsobem. Neboť pošetilý se mění jako měsíc, moudrý však zůstává stejný jako slunce. Vždyť v slunci je žár i záře trvalá, v měsíci je jen záře, a také ona se stále mění a je nejistá, protože nikdy nezůstává ve stejném stavu. Právem se tedy o Marii praví, že je oděna sluncem, neboť pronikla do nejhlubší propasti Boží moudrosti tak daleko, jak jen možno si pomyslit, takže kolik vůbec může snést omezenost tvora, tak dalece ji vidíme ponořenou do nepřístupného světla. Oním ohněm bezpochyby jsou očištěny rty prorokovy, oním ohněm serafíni jsou rozněcováni. Ale zcela jinak si to zasloužila Maria. Nebyla jen povrchně dotčena, nýbrž se všech stran pokryta a zalita a jakoby uzavřena samým ohněm. Jistě nejbělejší, ale také nejvíce teplý je plášť této ženy: Vidíme, že vše na ní je vynikajícím způsobem prozářeno, že je nemožno říci, že by na ní snad bylo něco temného; ale nemůžeme u ní spatřiti ani něco nejasného nebo

méně světlého, ani něco vlažného nebo něco, co by nebylo planoucí.

Každá nemoudrost však je hluboko pod jejímá nohama, takže Maria je daleko od počtu nemoudrých žen a družiny pošetilých panen. Tím spíše i onen jedinečný hlupák a náčelník vši hlouposti, který je proměnlivý jako měsíc, ze své ozdoby ztratil moudrost, a pod Mariinýma nohama je zašlápnut a zdrcen a úpí v bídném otroctví. Bezpochyby ona sama je ta žena slíbená kdysi Bohem, že rozdrtí hlavu starému hadovi svou silnou nohou; jistě v mnohých lstivých úmyslech činil úklady, ale bez výsledku, neboť ona jediná potřela všechny bludařskou zvrácenost. Jeden z bludařů učil, že Kristu nedala tělo z podstaty svého vlastního těla. Jiný našeptával, že maličkého Ježíška neporodila, nýbrž našla. Opět jiný se rouhal, že poznala muže aspoň po porodu. Jeden nemoha snésti svýmá ušima název Matka Boží, veliké jméno Theotokos (Bohorodička), bezbožně ji haněl, ale všichni ti lstiví a falešní lidé, kteří se proti ní stavěli, jsou potření a zašlápnutí, umlčení jsou všichni utrhači, a Panu Marii nazývají blahoslavenou všichni národové. Konečně i skrze Heroda se drak chystal napadnout Boží Rodičku, aby jí odňal narozené dítě a pohltit je, což byl projev nepřátelství mezi potomkem ženy a draka.

Jestliže by se zdálo, že názvem měsíc se spíše rozumí Církev, protože Církev ne-

září sama ze sebe, nýbrž od toho, který říká: Beze mne nemůžete ničeho činiti; máš jasně vyjádřenou prostřednici, kterou jsme ti odporučili krátce před tím; praví: Žena, oděná sluncem, měsíc pod jejíma nohama. Obejměme, bratří moji, šlépěje Panny Marie a se zbožnou a pokornou prosbou spěchejme k jejím svatým nohám. Zdržme ji u sebe, nepouštějme ji, dokud nám nepožehná. Neboť je velmi mocná. Vždyť jako v rounu byla vyprahlost svlažena, tak žena je mezi Sluncem a měsícem, tak Maria byla učiněna středem mezi Kristem a Církví. Ale snad se budeš divit, že ne tak rouno je pokryto rosou jako žena oděná Sluncem. Vždyť mezi ženou a Sluncem je velmi důvěrné přátelství, ale zcela podivuhodné sousedství. Neboť jak vytrvá tak křehká přirozenost v tak mocném žáru? Právem se, Mojžíši, divíš a svatě a horlivě dychtíš spatřiti. Avšak zuj si obuv s nohou, zahal všecky své tělesné myšlenky, jestliže žádáš přistoupit blíže. Pravil totiž: Přijdu a uvidím toto veliké vidění. Podivuhodný zjev je hořící keř, jenž neshoří; a veliký div je neporušená žena, jež zůstává oděná sluncem. Není to v povaze keře, aby se všech stran obklopen plameny, zůstával přece neshořelý; není to v moci lidské a ani andělské, je nutná jakási vyšší moc. Praví: Duch svatý sestoupí v tebe. A jako by ona slova tomu odpovídala, protože Bůh je Duch a Bůh náš je oheň vše stravující. Praví: Moc ne má, ne tvá, nýbrž Nejvyššího zastíní tebe. Není se tedy

čemu divit, pod takovým zastíněním také mohla žena snést takový oděv.

Praví: žena oděná sluncem: lépe, oděná světlem jako rouchem. Tomu, kdo to snad chápe tělesně, zdá se to pošetilé, neboť beze vší pochyby je to zcela duchovní. Tak se to nejevilo apoštolu, který říkal: Oblecte Pána, Ježíše Krista. Paní, jak důvěrně jsi byla spřátelena s ním, jak jsi mu byla blízká, ba jak jsi zasloužila býti hluboko ponořena v něho, jak velikou milost jsi našla u Boha! Zůstává v tobě a ty v něm; ty ho šatíš a on odívá tebe. Dáváš mu šat z podstaty vlastního těla, a on tě odívá slávou své velebnosti. Zastíráš Slunce oblakem a sama jsi odívána Sluncem. Něco zcela nového učinil Pán na zemi, aby žena spoutala muže, ne nikoho jiného než Krista, o němž se praví: Hle, muž, Východ je jeho jméno. Novou věc učinil také na nebi, aby se objevila žena oděná Sluncem.

Konečně také ho korunovala a naopak sama si zasloužila, aby byla od něho korunována. Vyjděte, dcery Sionské, a vizte krále Šalomouna s členkou, již ho korunovala jeho matka. Můžeme to obrátit a je to též pravdivé: Vyjděte a vizte královnu s členkou, již ji korunoval její Syn.

Praví: Na její hlavě koruna z dvanácti hvězd. Jistě její svatá hlava je hodna toho, aby byla korunována, neboť se daleko jasněji třpytí než hvězdy, a zdobí spíše je, než aby byla zdobena jimi. Proč hvězdy nekorunují tu, kterou odívá slunce? Jako za

jarních dnů obklopovaly ji květy růží a lile údolní! Levá ruka jejího ženicha je jistě pod její hlavou a jeho pravice ji jistě objímá. Kdo ocení všechny ony drahé kameny? Kdo vyjmenuje všechny hvězdy, jimiž je upevněna Mariina královská čelenka! Je nad lidské síly vyložití smysl této koruny, udati, z čeho se skládá. Když však pro velkou svou ubohost necháme zkoumání skrytých věcí, zdá se nám, že těmito dvanácti hvězdami se rozumí dvanáct známek zvláštních milostí, jimiž Maria význačným způsobem je zdobena. Vždyť můžeme u Marie nalézt zvláštní výsady v nebi, výsady jejího těla, zvláštní dary jejího srdce, přesto že byl tento počet tří rozmnožen na počet čtyř: máme přece dvanáct hvězd, jimiž čelenka naší královny září víc než všechny ostatní. Mně jistě se jeví záře planoucí zvlášť rudě. A to předně při narození Panny Marie; za druhé při andělském navštívení; za třetí při sestoupení Ducha svatého; za čtvrté v nevýslovném početí Syna Božího. Také jasně září hvězdná obloha v tom, že učinila slib panenství, že bez porušení panenství se stala plodnou, že se stala těhotnou beze všech obtíží těhotenství, že porodila bez bolestí. Také jakýmsi zvláštním leskem se třpytí u Marie její tichá cudnost, pokorná zbožnost, její statečnost ve víře, její mučednictví srdce. Vy musíte pilně každou jednotlivost pozorně prorozjímat; myslím, že my zadostiučiníme svému úkolu, když to vše krátce budeme moci ukázat..

Proč tedy zářily hvězdy při narození Panny Marie? Jistě proto, že pochází z královského rodu, že pochází z potomstva Abrahamova, že je zrozena z kmene Davidova. Zdá-li se ti to ještě málo, dodej k tomu vše, co jejímu zrození bylo uděleno, a to pro zvláštní privilegium její svatosti: to, že již dávno před tím byla zaslíbena Otcům s nebe, že byla předobrazena tajemnými zázraky, že byla předpověděna věštbami proroků. Marii totiž předobrazovala kněžská hůl, která rozkvetla, aniž měla kořeny, Marii předobrazovalo Gedeonovo rouno, které bylo pokryto rosou na suchém humně, předobrazovala ji Východní brána ve vidění Ezechielově, která se nikdy nikomu neotevřela. Marii konečně zasliboval přede všemi ostatními Isajáš, prorokuje, že vypučí prut z kořene Jesse, a na jiném místě Písma ještě zřetelněji, že panna porodí syna. Právem je psáno, že toto veliké znamení se objevilo na nebi, o kterém poznáváme, že bylo již tak dávno předem slíbeno s nebe. Pán praví: Sám vám dám znamení: Hle, Panna počne. Opravdu dal nám veliké znamení, neboť také sám je velký, kdo je dal. Komu by tedy nebila mocně do očí záře tohoto vyznamenání? A v něm byla pozdravena co nejdvorněji od archanděla, jako by ji již viděl na královském trůně vyvýšenou nade všechny řády nebeských končin, a takřka je ochoten klaněti se ženě ten, jemuž dosud jednomyslně se klaněli lidé, a tím nám ukazuje na vynikající a zvláštní milosti naší Panny.

Avšak září také onen nový způsob početí, že Maria nepočala v nepravostech jako všechny ostatní, nýbrž tím, že v ni sestoupil Duch svatý; jen Maria počala tak, že ji Duch svatý posvětil. Neboť to, že porodila Boha a Syna Božího, a to tak, že z Panny Marie se narodil syn totožný s Bohem a zároveň syn člověka, jeden Bůh i člověk, to je nedohledná propast světla; a nechtěl bych tvrdit, že nebylo oslněno i oko andělovo při prudkosti této záře. Ostatně panenství těla, úmysl stálého panenství, a také novost úmyslu samého jasně osvětluje, že se Maria povznesla nad příkazy mojžíšského zákona ve svobodě svého ducha a zasvětila Bohu neposkvrněnou svatost těla i duše. Nezrušitelný základ toho úmyslu dokazuje to, že tak rozhodně odpověděla andělovi, který jí sliboval, že bude mít syna: Jak se to stane, neboť muže nepoznávám? Proto se snad také se začátku ulekla při jeho řeči a myslela, jaký by to asi byl pozdrav, když uslyšela, že je požehnaná mezi ženami, ač si bezpochyby vždy přála být požehnaná mezi pannami. A proto uvažovala, jaké by to bylo požehnání, které se jí již zdálo podezřelé. Jakmile počala spatřovat v slíbení syna zřejmé nebezpečí pro své panenství, nemohla to již v sobě tajiti, otázala se: Jak se to stane, neboť nepoznávám muže? Proto právem si zasloužila onoho požehnání a neztratila tohoto, aby se stalo daleko slavnější její panenství z jejího plodu, a její mateřství v panenství, a tak aby bylo vi-

dět, jak tyto dvě hvězdy se navzájem ozařují svými paprsky. Je něco velikého být pannou, ale daleko více nade vší míru je, aby panna byla zároveň matkou.

Právem také ona jediná necítí onu velmi obtížnou omrzelost a tesknotu, která trápí jak známo všechny ostatní těhotné ženy; ona jediná necítí bolesti, protože ona jediná počala prosta bezuzdné rozkoše. Proto na samém začátku svého početí, kdy ostatní ženy nejspíše jsou sužovány bídějí než jindy, Panna Maria úplně svěží vystupuje na hory, aby posluhovala Alžbětě. Ale také odchází do Betlema, když již se chystala, aby porodila, nesouc přehradný poklad jí svěřený, nesouc lehkou tíží, nesouc toho, od něhož sama byla nesená. Tak také při porodu, jak je úplně zřejmo, vydala nový svůj plod s novým jásotem; jediná mezi ženami byla daleka obvyklého zlořečení a bolestí rodiček. Jestliže hodnotíme cenu věcí podle jejich vzácnosti, ničeho nemůžeme nalézt, co by bylo vzácnější než tyto věci. Neboť v tom všem nebylo vidět jí podobné před ní ani po ní. A tak z těch věcí, když se na ně díváme pozorněji, jímá nás obdiv, jímá nás úcta, zbožnost a útěcha.

Ostatní věci, co ještě zbývají, vyžadují si také napodobení. Nám se nestalo, abychom byli jako ona před svým narozením tak často a tak mnohým způsobem slíbeni od Boha, abychom byli napřed ohlášení s nebe, ale ani to, abychom byli poctěni od archanděla Gabriela pozdravem tak

novým a tak plným oddanosti. Tím méně má společné s námi dvě ostatní tajemství; jsou jistě ukryta jedině pro ni. Neboť ona je jediná, o níž se praví: Co se z ní narodí, je z Ducha svatého; ona jest jediná, k níž je řečeno: Co se z tebe narodí svatého, bude se nazývat Syn Boží. Nechť se obětují Králi panny, ale až po ní, protože prvenství má pouze ona. Mnohem spíše však ona jediná bez porušení panenství počala, bez těžkostí nosila a bez bolestí syna porodila. A tak nic z těchto věcí se na nás nevyžaduje, ale zcela jasně se na nás žádá něco jiného: Bude-li nám scházet také tichá stydlivost, pokora srdce, velkodušná víra, soucit naší mysli, což omluví pak zvláštní dary Panny Marie naší nedbalost? Jistě je velmi vzácný drahokam v koruně, hvězda třpytící se na hlavě, ruměnec na tváři ostýchavého člověka. Ale zda může někdo pomyslit, že tato milost scházela té, která byla plna milosti? Panna Maria byla velmi ostýchavá. Dokážeme to z evangelia. Když chtěla mluvit se Synem, stála venku, ani jeho řeč nepřerušila svou autoritou matky, ani se nevedrala do příbytku, v němž její Syn mluvil. Konečně v celém textu čtyř evangelíí (pokud se mohu upamatovat) slyšíme, že Maria mluví jen čtyřikrát. Po prvé totiž mluví s andělem, ale teprve tehdy, když ji jednou a po druhé oslovil! Po druhé mluví s Alžbětou, když hlas Mariina pozdravu způsobil, že Jan zaplesal v životě; a když Alžběta chválila Marii, ona se snažila tím více velebit Pána. Po třetí pro-

mlouvá k synovi, když mu již bylo dvanáct let, že ona i jeho otec ho s bolestí hledali. Po čtvrté na svatbě k svému synu a k služebníkům. A tato její řeč nejzřetelněji ukazuje, jak neobyčejně byla ostýchavá. Neboť hanbu jiných pokládala za svou a nemohla ji snést, nemohla zatajit nedostatek vína. Když však byla napomenuta od svého syna (neboť byla tichá a pokorná srdcem), nic nenamítala a nezoufala, ale vybídla služebníky, aby učinili to, co jim Pán řekne.

Čteme, jak na počátku přišli pastýři a první ze všech našli Marii. Našli, praví evangelista, Marii, Josefa a dítě položené v jeslích. Tak také mudrci, když se nad tím zamyslíš, nenašli chlapečka bez jeho matky Marie, a když přinášela do chrámu Páně Pána chrámu, mnoho sice slyšela od Simeona, jak o Bohu tak i o sobě samé, byla však stále zdlouhavá k mluvení a pohotová poslouchat. Vždyť Maria zachovávala všechna ta slova a rozjímalala o nich ve svém srdci, ale nenalezl bys, aby pronesla jedinké slovo při tom všem ani o tajemství vtělení Páně. Běda nám, kteří svou duši máme v ústech! Běda nám, kteří ve slovech úplně pronášíme i svého ducha, až se na nás hodí ten výrok komikův: Jsme plni děr a roztékáme se na všechny strany. — Konečně Maria tolikrát slyšela svého Syna nejen když mluvil zástupům v podobenství, nýbrž i jak odhaloval učedníkům tajemství království Božího, viděla ho, když činil zázraky. Viděla ho i na konec,

když visel na kříži, viděla ho, jak naposled vydechl, viděla ho, když vstal z mrtvých, viděla ho, jak vstupuje na nebesa; ale kolikrát se připomíná při všech těchto událostech, že by bylo slyšet aspoň hlásek Panny Marie, plný ostychu, volání skromné hrdličky? — Dále čteš ve Skutcích apoštolských, když se všichni vrátili z Olivetské hory, že trvali jednomyslně na modlitbách. Kdo? Byla-li snad přítomna i Maria, ať je jmenována na prvním místě, protože je nade všechny ostatní jak pro přednost, kterou má její Syn, tak pro privilegium svatosti. Práví se tam: Petr, Ondřej, Jakub a Jan a ostatní, kteří pak následují; všichni ti dleli jednomyslně se ženami a Marií, matkou Ježíšovou. Tak tedy Maria se vydávala za poslední z žen, aby byla kladena ze všech poslední. Opravdu byli dosud ještě učedníci tělesní a nebyl jim ještě dán Duch, protože Ježíš ještě nebyl oslaven, když povstala mezi nimi hádka o prvním místě, zatím co Maria, ač byla větší, o tolik se více snižovala nejen vůči všem, ale ještě za všechny ostatní. Právem z poslední se stala první, protože se sama činila poslední, ač byla první ze všech. Právem byla učiněna Paní všech lidí, protože si počínala jako služka všech. Zcela právem konečně byla vyvýšena nad anděly, protože ve své nevýslovné skromnosti se snižovala hlouběji než vdovy a kajícíci, hlouběji než žena, z níž bylo vyhnáno sedm zlých duchů. Zapřisahám vás, synáčkové, horlete o tuto cnost; máte-li

rádi Marii, usilujete-li o to, abyste se jí zalíbili, horlete o její skromnost, neboť nic jiného není tak vhodné pro člověka, nic tak se nesrovnává s jménem křesťan, a tím více mnichovi nic jiného tak pěkně nesluší!

V Panně Marii z této skromnosti dosti zřejmě vyzařuje ctnost pokory. Beze vši pochyby pokora a tichost jsou kojeňátka jedné matky, tak sestersky spojené v tom, který říkal: Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem. Neboť jako vypínavost je matka domýšlivosti, tak opravdová tichost pochází jen z opravdové pokory. Pokora se nám doporučuje netoliko v Mariině mlčenlivosti, ale ještě zřejměji se ozývá v její řeči. Slyšela: Co se z tebe narodí, bude se nazývati Syn Boží. A ona odpovídá, že není nic jiného než služka. Když přišla Maria do domu Zachariášova, Alžbětě hned je skrze Ducha zjevena neobyčejná sláva Panny Marie. Vyjadřuje tedy podiv osobě, jež k ní přichází: Odkud mi to, že Matka Pána mého přichází ke mně? Chválila i hlas pozdravující Marie, připojujíc: Jakmile jsem svými ušima zaslechla tvůj pozdrav, dítě mi radostí poskočilo v lůně. Pak blahoslaví Marii, že uvěřila: Blahoslavená jsi, že jsi uvěřila, protože se na tobě vyplní to, co bylo pověděno od Pána. Byla to sice veliká chvála, ale svatá pokora nedopustila, aby něco podržela pro sebe, nýbrž raději všechno vrátila tomu, jehož dobrodiní na ní byla chválena. Pravila: Ty velebíš Matku Páně,

ale má duše velebí Pána. Vypravuješ, že tvůj syn při mé řeči ti zaplesal v lůně, neboť on sám také jako přítel ženichův se raduje, když slyší hlas ženichův, ale můj duch zaplesal v Bohu, mém Spasiteli. Blahoslavenou mě nazýváš, že jsem uvěřila, ale co se týká víry a blaženosti, musí se obrátit zřetel na Nejvyšší dobrotu, takže blahoslavenou mě budou nazývat všechna pokolení země spíše proto, že Bůh shlédl na svou pokornou a nepatrnou služebnici.

Ale zda se můžeme domnívat, bratři moji, že se Alžběta zmýlila v tom, co mluvila skrze Ducha svatého? To je nemožné! Jistě Maria je vpravdě blahoslavená, protože na ni shlédl Bůh, a je blahoslavená, že uvěřila. Neboť právě při tom vznikl veliký plod Božího shlédnutí. Nevystihlým totiž uměním Ducha svatého, sestupujícího na ni v skryté hlubině jejího srdce, přistoupila k tak velké pokoře taková odvaha, že (jak jsme již dříve řekli o její nevinosti a mateřské plodnosti) tyto dvě ctnosti nejsou hvězdy o nic méně jasnější ze vzájemného osvětlování, že totiž ani tak velká pokora nezmenšila velkodušnost ani tak velká odvaha pokoru, nýbrž třebaže byla v cenění sebe samé tak pokorná, přece byla odvážná ve víře v Boží zaslíbení, takže ta, která se pokládala jen za nepatrnou služku, nikterak nepochybovala, že je vyvolena k tomuto nepochopitelnému tajemství, k podivuhodnému obcování, k nevyzpytatelné svatosti; věřila, že brzy skutečně porodí Boha a člověka. Toto působí beze vší

pochyby v srdcích vyvolených milost Bohem předurčená, aby z nich nečinila ani pokora zbabělce ani odvaha lidí pyšné, nýbrž spíše aby se obě ctnosti podporovaly, aby nejen nevzešlo z odvahy žádné vynášení sebe, nýbrž aby z ní vzešla co největší pokora, aby byli shledáni tím více plni bázně a ne nevděčni vůči dárci všech darů a aby se s pokorou nevkradla nějaká malomyslnost. Ale čím méně si kdo zvykl spoléhat na sebe i v těch nejmenších věcech, tím více také ve všech velkých věcech důvěřuje v moc Boží.

O skutečném mučednictví Panny Marie (jež jsme jmenovali, pamatujete-li se ještě, mezi hvězdami jako dvanáctou hvězdou) dovídáme se jak ze Simeonova proroctví, tak v samém ději umučení Páně. Tento je postaven (praví svatý stařec o malém Ježíškovi) na znamení, jemuž budou odpírat, a tvou vlastní duši pronikne meč (pravil Marii). Opravdu, svatá Matko, tvou duši meč skutečně pronikl. Jinak kdyby ji nebyl prorazil, nebyl by vnikl do těla tvému Synu. Když vydechl tvůj Syn (sice patřící všem nám, ale tvůj zvláště) naposledy, vražedné kopí se již nemohlo ani dotknout jeho duše, to kopí, které mu otevřelo bok (a tak nešetřilo ani mrtvého přesto, že mu již nemohlo škodit), ale zato proniklo tvou duši. Jeho duše tam již nebyla, ale tvá duše se odtud nedala nijak odtrhnout. Tvou duši tedy zachvátila tak silná bolest, že si zasloužíš, abychom tě oslavovali víc než nějakou mučednici, neboť tvá soucitná lás-

ka daleko převýšila každý pocit tělesné bolesti.

Což se tě nedotkla bolestněji než bodnutí mečem ta slova Ježíšova (vskutku úplně pronikla tvou duší a zasahovala ji až k rozdělení tvé duše a tvého ducha): Ženo, hle, syn tvůj! Jaká výměna! Je ti odevzdáván Jan místo Ježíše, služebník místo Pána, učedník ti je dán místo mistra, syn Zebedeův místo Syna Božího, obyčejný člověk místo pravého Boha! Jak by tato slova nepronikla tvou duší tolik citlivou, když pouhá vzpomínka na ně nám kruší srdce kamenná a jako železo tvrdá! Nedivte se, bratří, že Maria je nazývána mučednicí srdce. Ať se diví jen ten, kdo si nechce vzpomenout, že již slyšel, jak sv. Pavel připomíná mezi největšími zločiny pohanů to, že byli bez citu. Takového něčeho bylo nitro Mariino daleko, a ať je to též daleko od jejich služebníků. Ale snad někdo řekne: Což nevěděla již napřed, že Kristus zemře? Ano, zajisté, ano. Což nedoufala, že zase ihned vstane z mrtvých? Jistě, a to s velkou důvěrou. A přesto přese všechno cítila takovou bolest s Ukřižovaným? Ano, a krutou bolest! Ale jaký to jsi člověk, bratře, anebo odkud bereš tak divnou moudrost, že se víc divíš tomu, že Maria je tak soucitná, než tomu, že Mariin vlastní Syn trpí? Jeho tělo mohlo umřít, ale mohlo zemřít srdce Mariino s ním? To vše působila láska, nad kterou nikdo neměl větší, i to působila láska, které potom jiná nebyla podobná.

K tobě, Matko milosrdenství, v prosbách tobě již dobře známých se obrací měsíc, ležící ti pod nohama; obrací se k tobě pro tvou upřímnou mysl a tvůj soucit, k tobě, která jsi ustanovena jeho p r o s t ř e d n í c í u Slunce spravedlnosti. Učiň, aby ve tvém světle viděl světlo, a aby si zasloužil milosti Slunce, když ty budeš jeho záclonou, ty, kterou Bůh miloval více než všechny lidi, oblékl a ozdobil tě rouchem slávy a položil ti na hlavu krásnou korunu. Jsi plná milostí, plná nebeské rosy, podepřena o svého Milého, oplýváš rozkošemi. Paní naše, nasyť dnes své chudáky, ať také psi jedí z drobtů Pánových, a ať dáš napít ze své přetékaající nádoby nejen synu Abrahamovu, ale také jeho soumarům, neboť ty jsi dívka již dávno vyvolená a připravená pro toho, jenž je Syn nejvyššího i Syn tvůj, nade vše požehnaný na věky. Amen.

NA SVÁTEK NAROZENÍ PANNY MARIE.

MARIA, PRŮTOK MILOSTI.

(SERMO DE AQUAEDUCTU.)

Přeložil Ondřej Maria Petru O. P.

M. L. 183. 437.

MARIA, PRŮTOK MILOSTI.

Nebe se těší z přítomnosti panenské Matky, země slaví její památku; nebešťané v sytosti požívají celého dobra, my však zde na zemi jen slabě je okoušíme; v nebi je plná skutečnost, zde je jen jméno.

Žalmista praví: Pane, tvé jméno je věčné a tvá památka žije z pokolení do pokolení¹⁾. Mluví ovšem o pokolení lidském, ne andělském. Chceš vědět, že jméno a jeho památka je v nás, na výsostech však jeho přítomnost? Hle, praví sám: Tak se budete modliti: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé. — Je to opravdová modlitba, protože hned na začátku nám připomíná i to, že jsme Boží děti, i to, že na zemi jsme jen poutníci, abychom věděli, že pokud nejsme v nebi, putujeme v dáli od Pána, a abychom úpěnlivě vzdychali sami v sobě a očekávali synovství²⁾ — být už u Otce. Proto dobře řekl prorok, mluvě o Kristu, že je dech našich úst (t. j. životní síla), pomazaný, pán, v jehož stínu žítí budeme mezi národy³⁾. Neboť v ne-

¹⁾ Ž. 111, 13. ²⁾ Řím. 8, 23. ³⁾ Pláč 4, 20.

beské blaženosti už nebudeme žítí ve stínu, nýbrž v jasu: V jasu svatém, z lůna před jitřenkou zplodil jsem tě¹⁾). I jeho matka ho nezrodila na zemi v jasu, slávě, nýbrž ve stínu, a to v tom, kterým ji zastínil Nejvyšší. Právem tedy pěje Církev (nikoli vítězná, oslavená, nýbrž Církev, která ještě putuje po zemi): Ve stínu toho, po němž prahla jsem, sedím, ovoce jeho mi lahodí v hrdlu²⁾). — Tázala se, kde snoubenec v poledne pásá své stádo, avšak když se to nedověděla, musila se spokojit stínem místo plného světla, ochutnáním místo nasycením. Vždyť také neříká: do stínu, po němž jsem toužila, jsem usedla, — nýbrž praví: ve stínu toho, po němž prahla jsem. Vždyť nehledala jeho stín, nýbrž jeho samého v plném poledni, plné světlo v největším jasu. — A dodává: ovoce jeho mi lahodí v hrdlu, to znamená lahodně mi chutná. Dlouho-li budeš odpírat mi úlevu a mne nenecháš, co bych svou slinu polkla³⁾? Jak dlouho ještě zůstane při pozvání: Okuste a vizte, jak dobrý jest Hospodin⁴⁾? Ano, je líbezný chuti a sladký hrdlu, takže se proto právem snoubenka už nemůže zdržet a jása v písni díků a chvály.

Kdy však zazní hlas: Jezte, přátelé, a pijte, opájejte se, nejmilejší⁵⁾? Spravedliví hoduji, praví žalmista, avšak v přítomnosti Boha⁶⁾, ne ve stínu. Sám o sobě také praví:

¹⁾ Ž. 109, 3. ²⁾ Pís. 2, 3. ³⁾ Job 7, 19. ⁴⁾ Ž. 33, 9.
⁵⁾ Pís. 5, 1. ⁶⁾ Ž. 67, 4.

Nasytím se, až se zjeví tvá sláva¹⁾). Stejně prohlásil Pán apoštolům: Vy jste vytrvali se mnou v mých pokušeních, a já vám odkazuji království, jak mně je odkázal můj Otec, abyste jedli a pili za mým stolem. Avšak kde? V mém království²⁾! — Blahoslavený, kdo bude jísti chléb v království Božím!

Posvěť se, Pane, jméno tvé! Vždyť tímto jménem jsi zatím jaksi v nás přítomen, přebýváje věrou v našich srdcích, poněvadž tvé jméno bylo nad námi vzýváno³⁾). Přijď království tvé! Ať přijde to, co je dokonalé, ať zanikne to, co je částečné⁴⁾! Apoštol praví: Máte za užitek svůj posvěcení, za konec pak život věčný⁵⁾). Život věčný je nevysychající pramen, který zavlažuje celý povrch ráje. A nejen zavlažuje, nýbrž zaplavuje — je to zřídlo živých vod s prudkostí plynoucích z Libanonu⁶⁾), a hojnost vod obveseluje město Boží⁷⁾). Kdo jiný je tento pramen života než Kristus Pán? Když se ukáže Kristus, váš život, tehdy i vy se ukážete s ním ve slávě⁸⁾). Vždyť on, plnost sama, jaksi se zmařil, aby se nám skrze něho dostalo spravedlnosti, posvěcení a odpuštění, takže jako by pohasl jeho život, sláva a blaženost. Voda z tohoto pramene stekla až k nám, takže i cesty jsou jí zaplaveny, ačkoli cizinec z ní pít nemůže⁹⁾).

¹⁾ Ž. 16, 15. ²⁾ Luk. 22, 28–30. ³⁾ 5 Mojž. 28, 10.
⁴⁾ 1 Kor. 13, 10. ⁵⁾ Řím. 6, 22. ⁶⁾ Pís. 4, 15. ⁷⁾ Ž. 45, 5. ⁸⁾ Kol. 3, 4. ⁹⁾ Přisl. 5, 16, 17,

Tato nebeská voda k nám sestoupila vodovodem; nedává nám sice všechnu vodu ze zdroje, avšak malými praménky svlažuje nám vyprahlé srdce, někomu více, někomu méně. Vodovod je naplněn, takže přijímáme něco z jeho plnosti, avšak ne úplně všechno, co je v něm.

Myslím, že už chápete, koho míním tím vodovodem, který úplně přijal onen pramen ze srdce Otcova a nám jej vydal, i když ne tak, jak je sám v sobě, nýbrž tak, jak jsme schopni jej přijmouti.

Vždyť víte, komu bylo řečeno: Zdráva buď, milosti plná! — Není však podivuhodné, že mohl být vytvořen takový vodovod, jehož vrchol se měl nejen dotýkat nebes — jako žebřík, který viděl patriarcha Jakob — nýbrž proniknout i nad nebe, až k samému zdroji živých vod, který trýská nad veškerými nebesy? I Šalomoun se tomu podívoval, a jako by už ani nedoufal v něco takového, praví: Zdatnou ženu kdo nalezne¹⁾? Proto také tak dlouhý čas se nedostávalo lidskému pokolení proudů milosti, že nemělo tento žádoucí vodovod. Můžete také pochopit, proč lidé museli na něj tak dlouho čekat, vzpomenete-li si, kolik roků spravedlivý Noe stavěl koráb, v němž se přece zachránil jen malý počet duší, a to jen na krátký čas!

Ale jak se náš vodovod mohl spojit s pramenem, který je přece tak vysoko? Jak jinak než mohutnou tužbou, žárem zbož-

¹⁾ Přísl. 31, 10.

nosti a čistou modlitbou. Vždyť je psáno: Modlitba spravedlivého nebesa proniká¹⁾. A kdo je vůbec spravedlivý, není-li Panna Maria spravedlivá, z níž nám vzešlo samo Slunce spravedlnosti? Jak jinak se tedy mohla spojit s nepřístupnou velebností Boží než tím, že tloukla, prosila a hledala? Proto nalezla, co hledala; i anděl jí oznamuje: nalezla jsi milost u Boha.

Jak tomu však rozumět, že Maria je milosti plná, a nyní ještě více milosti nalezla? — Je hodna nalézt to, co hledá; osobní plnost jí nestačí, nespokojuje se tím, že se sama těší ze svého dobra; protože podle slov: kdo bude ze mne pít, bude ještě žítí, prosí o přemíru milosti pro spásu celého světa. — Anděl jí tedy zvěští: Duch svatý sestoupí v tebe²⁾ a vlije ti drahocenný onen balsám v takové míře a takové plnosti, že se bohatě rozlije všude vůkol. Tak se stalo, a již to cítíme, že olej radosti se nám leskne na tváři³⁾, již voláme: Olej rozlitý je tvé jméno⁴⁾, a tvá památka žije od rodu do rodu⁵⁾; i když se olej vylévá, není to nadarmo; působí, že dívky, totiž naše ubohé duše, milují hodně svého Ženicha; s hlavy stéká tato drahocenná mast nejen na bradu, nýbrž až na samý okraj šatu⁶⁾.

Popatř, člověče, na úradek Boží a uznej, že je to úradek Boží moudrosti a milosrdné lásky. Když chtěl zavraždit nebeskou rosou

¹⁾ Sir. 35, 21. ²⁾ Luk. 1, 35. ³⁾ Ž. 103, 15. ⁴⁾ Pís. 1, 2. ⁵⁾ Ž. 101, 13. ⁶⁾ Ž. 132, 2-3.

humno, nejprv jí prosákl rouno¹⁾). Chtěl vykoupit lidské pokolení, a proto vložil celou výkupnou cenu do Marie. Ptáš se snad, proč? Snad proto, aby Eva došla ospravedlnění skrze svou dceru, a aby utichl pro příště nářek muže na ženu. Neříkej už, Adame: Žena, kterou jsi mi dal, dala mi s tohoto stromu, a tak jsem jedl²⁾); říkej raději: Žena, kterou jsi mi dal, nasýtila mě požehnaným plodem. — Poznáváme, že tento úradek ukazuje nesmírné milosrdenství, ale to není ještě všechno; snad skrývá v sobě ještě hlubší tajemství.

Všechno, co jsem řekl, je pravda; zdá se mi však, že vás to ještě neuspokojuje docela. Je to sladké mléko, avšak budeme-li se více namáhati, získáme i výživné máslo³⁾). Hlouběji se tedy ponořme do tohoto tajemství, abychom poznali, jak máme ctít Marii podle vůle Hospodina, který vložil do Marie plnost veškerého dobra; to proto, abychom dobře věděli, že všechna naděje, milost a spása, kterou v sobě máme, že plyne z ní, z Marie, jež vystupuje plná vnady⁴⁾). Ona je zahrada rozkoší, kterou nejen ovanul, nýbrž zhloubi provanul onen božský vánek, aby všude proudila a vše zaplavovala její vůně, to jest dary milosti. Odstraň slunce, které osvěcuje zemi — a den je tentam! Stejně tak bez Marie, této hvězdy, která září nad bezmezným mořem, co by halilo zemi, ne-li mrákota, stín smrti a nejčernější tma?

¹⁾ Sdc. 6, 37–40. ²⁾ 1 Mojž. 3, 12. ³⁾ Přísl. 30, 33. ⁴⁾ Pís. 8, 5.

A proto celým srdcem, z hloubi nitra, všemi silami ctěme Marii; vždyť to je vůle toho, který chtěl, abychom měli všechno Mariiným prostřednictvím. Ano, to je jeho vůle — v náš prospěch. A Maria vskutku ve všem a vším pečuje o nás, ubožáky, těší nás v úzkosti, burcuje v nás víru, posiluje naději, zaplašuje beznadějnost, pozvedá, jsme-li malomyslní. — K Otci ses bál přistoupit, pouhý zvuk tě poděsil a již ses schovával do křoví¹⁾). Dal ti tedy Ježíše za prostředníka. Čeho nedosáhne takový Syn u takového Otce? Bude vyslyšen pro svou uctivost²⁾), neboť Otec miluje Syna³⁾). Či se snad bojíš i jeho? Vždyť je to tvůj bratr, má lidskou přirozenost jako ty, podobně jako my byl zkušěn ve všem kromě hříchu, aby měl s námi soucit. Tohoto bratra ti dala Maria. Snad se však ostýcháš před jeho božskou velebností, neboť i když se stal člověkem, je přece stále Bůh! Chceš míti přímluvce i u něho? Utec se k Marii! Maria má čistou lidskou přirozenost nejen proto, že je prostá vši poskvrny, nýbrž i proto, že má jen lidskou přirozenost. Víím to jistě, že i ona bude vyslyšena pro svou uctivost: vyslyší Matku Syn a vyslyší Syna Otec. Děti, vždyť ona je žebřík pro hříšníky; i já v ní mám velikou důvěru, na ní se také zakládá všechna má naděje. Což může Syn odmítnout její prosbu anebo strpět, aby byla odmítnuta? Může snad Syn ji neslyšeti anebo nebýti vyslyšen? Je

1) 1 Mojž. 3, 8. 2) Žid. 5, 7. 3) Jan 3, 35.

nad slunce jasnější, že není možné ani jedno, ani druhé. Vždyť jí zvěstuje anděl: Nalezla jsi milost u Boha.

Jaké štěstí! Stále bude „nalézat“ milost — a milost je to jediné, co potřebujeme. Moudrá panna! Nehledala moudrost jako Šalomoun¹⁾, nepídila se po bohatství, po počtech a po moci, hledala však milost. Neboť jen milostí budeme spaseni.

Bratří, proč my toužíme po jiných věcech? Hledejme milost, avšak u Boha, protože by nás zklamala milost, kterou bychom hledali u lidí. I jen ať si druzí vyhledávají odměny, my vytrvale hledejme milost! Což už to není milost, že jsme zde? Ano, je to dar milosrdenství Páně, že jsme doposud nebyli zahlazeni. Vždyť, co jsme? Věrolomníci, cizoložníci, vrazi, lupiči, nečistota tohoto světa! Jen se zahleďte, bratří, do svědomí a poznáte, že se rozhojňuje nadmíru milost tam, kde se rozhojnil hřích²⁾.

Maria nestaví do popředí svou zásluhu, nýbrž hledá milost. Dokonce tak důvěřuje milosti a o sobě si tak málo myslí, že se leká andělova pozdravu. Evangelista o tom vypravuje: Maria přemýšlela, jaké by to bylo pozdravení³⁾. Zajisté proto, že se považovala za nehodnou andělského pozdravení, a snad si pomyslila: Jak to, že přichází ke mně anděl Páně? — Neboj se, Maria, nediv se, že přichází k tobě anděl; vždyť přichází ještě někdo větší než anděl. Nediv se, že zříš anděla Páně; přece Pán

¹⁾ 3 Král. 3, 9. ²⁾ Řím. 5. 20. ³⁾ Luk. 1, 29.

toho anděla je s tebou! A konečně, proč bys nemohla vidět anděla, když již tak andělsky žiješ? Proč by anděl nenavštívil tu, která žije tak jako on? Proč by neměl pozdravit spoluobčanku svatých, která tak důvěrně obcuje s Bohem? — Panenství je vpravdě andělský život, neboť ti, kdo se nebudou ani ženit ani vdávat, budou jako andělé Boží¹⁾).

Vidíte, že tak vodovod stoupá až ke zdroji, že neproniká už jen modlitbou do nebe, nýbrž dokonalou čistotou, která přibližuje k Bohu, jak praví Písmo svaté²⁾). Panna Maria byla vskutku svatá tělem i duší, takže mohla říci zcela zvláštním způsobem: obcování naše je v nebesích³⁾). Byla, pravím, svatá tělem i duší, abyste snad nepochybovali, zda náš vodovod je úplně neporušený. Třebaže se zvedá závratně vysoko, nemá nejmenší trhliny.

Maria je zahrada zamčená, pramen zapečetěný⁴⁾), chrám Páně, svatyně Ducha svatého. Ona nepatří mezi ty pošetilé panny, protože jí ve svítilně neschází olej, nýbrž má ho nadbytek. Postavila si v srdci stupně⁵⁾), po nichž stoupá jak svým způsobem života, tak svou modlitbou. — Konečně pospíšila na hory, aby pozdravila Alžbětu, a pomáhala jí asi tři měsíce; a tak mohla matka Ježíšova již říci matce Janově to, co později řekne syn Mariin synu

1) Mat. 22, 30. 2) Moudr. 6, 20. 3) Fil. 3, 20. 4) Pís 4, 12. 5) Ž. 83, 6.

Alžbětinu: Nechej nyní, neboť tak sluší nám naplniti všechnu spravedlnost¹⁾).

Maria vpravdě vystoupila na hory, protože její spravedlnost se tyčí jako hory Páně²⁾). Maria tam vystoupila po třech stupních, které jsou pevné jako trojnásobně spletený provaz: zářila z ní plamenná láska, s níž hledala milost, obepínal ji jas panenství a skvěla se hlubokou pokorou, s níž sloužila tetě. Je-li pravda, že každý člověk, který se poníží, bývá povýšen, čeho je hodna tato převznešená její pokora? Vždyť se jí podivuje i Alžběta, hned jak Marii vidí: Odkud mi to, že matka mého Pána přichází ke mně³⁾? Divila se však ještě více, že Maria — jako její Syn — přišla, ne aby jí sloužili, nýbrž aby sama sloužila⁴⁾). Právem proto božský pěvec s podivem pěje o jejím příchodu: Kdo je ta, která stoupá jako jitřenka, krásná jako měsíc, jasná jako slunce, hrozná jako sešikované vojsko⁵⁾? Ano, vystupuje svou hodností nad celé lidské pokolení, vystupuje až k andělům, ba nad ně se povznáší a předčí veškero nebeské tvorstvo. Vždyť také je potřeba, aby čerpala až nad anděly živou vodu, kterou potom má rozdávat lidem.

Jak se to stane, když muže nepoznávám? táže se Maria. Skutečně je svatá a neporušená tělem i duchem, a učinila slib panenství! Avšak anděl ji uklidňuje: Duch svatý

¹⁾ Mat. 3, 15. ²⁾ Ž. 35, 7. ³⁾ Luk. 1, 43. ⁴⁾ Mat. 20, 28. ⁵⁾ Pís. 6, 9.

sestoupí v tebe a moc Nejvyššího tě zastíní. Netaž se mne na to, přesahuje to mé síly i mou moc. Duch svatý, ne anděl, sestoupí v tebe a moc Nejvyššího, ne já, tě zastíní. Nezůstaneš neplodná, ani nezůstaneš mezi anděly, svatá Panno; prahnoucí země touží, abys jí podala nápoj z vyššího pramene. Jak jen poněkud vystoupíš nad anděly najdeš toho, jež miluje tvá duše¹⁾. Poněkud, pravím, ne proto, že by Bůh nevynikal nekonečně nad anděly, nýbrž proto, že mezi ním a nimi už nikoho nenajdeš. Vystup tedy nad síly a panstva (t. j. kůry andělské), cherubíny a serafíny, aby ses dostala k tomu, jemuž oni všichni společně zpívají: Svatý, Svatý, Svatý Pán Bůh zástupů; Vždyť to svaté, co se z tebe narodí, bude slouti Syn Boží. On je pramen moudrosti, Slovo nebeského Otce; a toto Slovo se stane tělem z tvého těla, aby ten, kdo prohlásí: Já jsem v Otci a Otec je ve mně²⁾, mohl také říci: Protože jsem od Boha vyšel a přišel³⁾.

Na počátku bylo Slovo⁴⁾; už tryská ten pramen, ale prozatím jen v Bohu; a Slovo bylo u Boha, přebývalo ve světle nepřístupném⁵⁾. Již na počátku Hospodin řekl: Já mám s vámi úmysly míru, a ne soužení⁶⁾. Avšak máš skryty v nitru úmysly, a my je neznáme; neboť kdo poznal mysl Páně? Aneb kdo byl jeho rádce⁷⁾? Uskutečnily se tedy úmysly míru na zemi v díle poko-

¹⁾ Pís. 3, 4. ²⁾ Jan 14, 10. ³⁾ Jan 8, 42. ⁴⁾ Jan 1, 1.
⁵⁾ 1 Tim. 6, 16. ⁶⁾ Jerem. 29, 11. ⁷⁾ Řím. 11, 34.

je: Slovo tělem učiněno jest a už přebývá mezi námi; přebývá skrze víru v našich srdcích¹⁾, přebývá v naší paměti, v našich úvahách i v našich představách. Vždyť jakou jinou představu může mít člověk dříve, než tu, kterou si vytvoří jeho srdce?

Dříve Bůh byl neobsáhlý a nepřístupný, úplně neviditelný, a těžko bylo o něm uvažovat. Nyní však chce, abychom ho poznali, dívali se na něj a uvažovali o něm. Ptáš se snad, jak to? Vždyť leží v jesličkách, dříme v panenském klíně své matky, káže na hoře, bdí v noci na modlitbách, visí na kříži, při skonávání bledne, dobrovolně umírá, sestupuje do předpekli, třetího dne vstává z mrtvých, apoštolům ukazuje místa hřebů jako známky vítězství, a konečně před nimi vystupuje na nebesa. Co z těchto událostí není hodno toho, abychom o tom uvažovali správně, zbožně a svatě? O čemkoli z těchto věcí přemítám, rozjímám to vlastně o Bohu, protože všechno to se přímo týká mého Boha. Řekl jsem, že je moudré uvažovat o těch událostech, že je rozumné připomínati si ty drahé okamžiky ze života Spasitelova, protože onen kněžský prut vydal hojně takových mandlí²⁾, ten prut, který Maria dostala z nebeských výšin a jehož plody nám hojně rozdává: z výšin nebeských i nad anděly, přijala Slovo ze srdce Otcova, jak je psáno: Den dni vydává slovo³⁾; Den je Otec, a den, jež vydává den, je Spása Bo-

¹⁾ Efes. 3, 17. ²⁾ 4 Mojž. 17, 8. ³⁾ Ž. 18, 3.

ží; a což není den i Panna? Je, a to přeskvoucí! Ona je zářivý den, protože vystupuje jako jitřenka, krásná jako měsíc, jasná jako slunce¹⁾).

Uvažujme však také o tom, jak se Maria plností milosti povznesla až k andělům, a tím, že v ni sestoupil Duch svatý, vynikla i nad anděly.

Andělé se skvějí láskou, čistotou a pokorou. Kterou však z těchto ctností nezářila Maria? To jsme však už ukázali podle svých sil dříve; teď však bychom si rádi všimli, v čem předčila všechny anděly. — Komu tedy z andělů bylo kdy zvěstováno: Duch svatý sestoupí v tebe a moc Nejvyššího tě zastíní; proto také to svaté, co se z tebe narodí, bude slout Syn Boží? Vždyť v Písmě svatém je také, že Pravda vyrostla ze země²⁾); nemá tedy původ v andělovi; této Pravdy se dostalo potomstvu Abrahamovu, ne andělům. Je to něco velikého pro anděla, že smí sloužit Bohu, avšak Marii se dostalo něčeho vznešenějšího — stala se Matkou Boží! Panenská plodnost jí dává nesmírnou slávu, a tím více vyniká svým darem nad anděly, čím vznešenějšího jména se jí dostalo³⁾ — jí, Matce — před těmito služebníky Božími; ji už zastihla milosti plnou ta milost, že v horoucí lásce, s neporušeným panenstvím a v hluboké pokoře bez muže počala a bez bolesti porodila; avšak všechno to převyšuje skutečnost,

¹⁾ Pís. 6, 9. ²⁾ Ž. 84, 12. ³⁾ Žid. 1, 4.

že to, co se z ní narodí, bude svaté — a bude to Syn Boží!

Ostatně, bratři, musíme se velmi starat o to, aby se nevrátilo bez užitku k Otci to Slovo, které z jeho úst k nám přišlo prostřednictvím Panny, nýbrž abychom dali dar za dar prostřednictvím téže Panny. Stále zde na zemi na Boha vzpomínejme, dokud po něm jen vzdycháme, a tak vrátíme bohaté dary tomu, od něhož pocházejí, aby se nám tak dostalo ještě hojnějších proudů milosti. Jinak vyschnou, nevrátí-li se k svému zdroji, a my nebudeme hodni velkých milostí, protože jsme byli nevěrní v malých. Pouhá vzpomínka na Boha je velmi nepatrná věc ve srovnání s patřením na něho; nepatrná vzhledem k tomu, po čem toužíme, avšak velmi záslužná; vzpomínka na Boha je málo proti tomu, čeho si žádáme, ale vždyť ani to si nezasloužíme! Moudře si tedy počíná snoubenka, že za malý dar velice děkuje. Když se zeptala svého snoubence: Pověz mi, kde pásáš a kde si v poledne hovíváš¹⁾? snoubenec jí odpověděl málo na její velkou touhu, a místo vydatného oběda se jí dostalo jen hubené večeře; ona však, jak se sluší, vůbec nereptá a netrápí se proto, nýbrž děkuje a za všechno je vděčná. Dobře ví, že jistě jí zasvitne světlo jeho přítomnosti, bude-li věrně na něj jakoby ve stínu vzpomínat..

Proto vy, kdo vzpomínáte na Boha, nemlčte a nenuťte jeho mlčet! Kdo se už ra-

¹⁾ Pís. 1, 6.

duje z patření na něj, ten už nepotřebuje, abychom ho povzbuzovali. Těm volá prorok: Chval, Jerusaleme, Hospodina, chval svého Boha, Sione¹⁾! Je to zde spíše výraz blahopřání než povzbuzování. Ti však, kdo teprve krácejí k Bohu vírou, ti potřebují povzbuzení, aby nemlčeli a nenutili i jeho mlčet. Vždyť on pokoj zvěstuje svému lidu, svatým svým, jichžto srdce ho vyhledává²⁾, ke svatým se chová svatě, k mužům bez úhony — bezúhonně³⁾, a poslouchá toho, kdo jeho poslouchá, a mluví k tomu, kdo k němu mluví; budeš-li mlčet, Bůh bude mlčet také! Od čeho bys chtěl ustat? Snad od chvály? Vždyť přece prorok volá: Vy, kteří vzpomínáte na Hospodina, nemlčte, nedávejte mu pokoje, dokud nezałoży, dokud neučiní Jerusalem chloubou na světě⁴⁾! Chválit je věc pro Jerusalem milá a potřebná. Nesmíme myslit, že andělé v nebeském Jerusalemě nacházejí bez příčiny potěšení ve společné chvále. — Otče, buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi, aby byl učiněn Jerusalem chloubou na světě!

Avšak jak je to u nás? V nebeském Jerusalemě nežádá jeden anděl od druhého, aby ho chválil, a zde na zemi člověk touží, aby ho druzí chválili. Zlořečená převrácenost! Kéž by se však jen omezila na ty, kdo neznají Boha, kdo zapomněli na svého Pána Boha. Vy však, kdo vzpomínáte na Pána, neustávejte jeho chválit, dokud neza-

1) Ž. 147, 1. 2) Ž. 84, 9. 3) Ž. 17, 26. 4) Is. 62, 6-7.

loží, dokud neučiní Jerusalem chloubou na světě.

Jest i mlčení, které vůbec nezaslouží hany, nýbrž velké chvály. Avšak je také mluvení, které je špatné; jinak by neprohlašoval prorok: Dobře je čekati mlčky na pomoc Boží¹⁾. Dobře je mlčet a nebýt chlubitvým, dobře je mlčet a nerouhat se, dobře je mlčet a nereptat, dobře je mlčet a nepomlouvat. Mlčení jiného druhu však je u člověka, který se mračí, že má mnoho práce a že na něj doléhá břímě dne; reptá jen v duchu a odsuzuje ty, kteří mají bdít nad dobrým stavem jeho duše a kteří jednou budou z toho skládat účty. Je to vlastně křik, ale takový, že způsobuje, že zatvrzelá duše mlčí nejhlubším mlčením, protože se nechce prozradit. Podobný špatný druh mlčení je u člověka, který ve své malomyslnosti úplně ztratil naději v Boha; takové mlčení je nejhorší rouhání, jež nebude odpuštěno ani na tomto ani na onom světě²⁾. Třetí způsob špatného mlčení je u toho, kdo se honí za velkými věcmi, které jsou pro něho příliš vysoké³⁾, a jako by říkal: Moje ruka je mocná⁴⁾; myslí, že je něčím velikým, a zatím není nic⁵⁾. Co takovému člověku řekne ten, jenž zvěstuje pokoj svému lidu? Tomu, kdo prohlašuje: Jsem bohat a ničeho nepotřebuji⁶⁾? Takovému člověku už Pravda odpověděla: Běda vám bohatým, neboť již máte své potěšení⁷⁾! Bůh

¹⁾ Pláč 3, 26. ²⁾ Mat. 12, 32. ³⁾ Ž. 130, 1. ⁴⁾ 5 Mojž. 32, 27. ⁵⁾ Galat. 6, 3. ⁶⁾ Zjev. 3, 17. ⁷⁾ Luk. 6, 24.

však také řekl: Blahoslaveni lkající, neboť oni potěšeni budou¹⁾).

Kéž tedy v nás mlčí jazyk utrhačný a chlubitivý, protože v takovém mlčení je dobře čekati na pomoc Boží, abys pak mohl říci: Mluv, Hospodine, neboť slyší tvůj služebník²⁾! Mluvíte-li špatně, nemluvíte to k Bohu, nýbrž proti Bohu, jak prohlásil židům jejich zákonodárce: Vaše reptání není proti nám (t. j. Mojžíšovi a Aronovi), nýbrž proti Hospodinu³⁾!

Proto nemluv špatné řeči, abys vůbec neoněměl a nepřinutil i Boha mlčet. Mluv k němu však proti chlubitivosti ve zpovědi, abys dosáhl odpuštění za minulé poklesky; mluv k němu v díkůčinění proti reptání, aby se ti dostalo hojnějších milostí pro přítomnost; mluv k němu v modlitbě proti nedůvěře, abys dosáhl slávy v budoucím životě. Vyznej se z minulých hříchů, děkuj mu za to, co ti teď prokazuje, a pros ho naléhavě, aby i v budoucnosti k tobě stále mluvil tím, že ti bude odpouštět, pomáhat a slibovat. Znovu ti zdůrazňuji: Nemlč, ne-
nuť jeho mlčet; mluv, aby i on mluvil, a pak budeš moci říci: Můj milý můj jest a já jsem jeho⁴⁾. Krásný je to hlas a sladká věta, protože to není hlas reptajícího člověka, nýbrž hrdličky. A neříkej: Jak bychom mohli Hospodinu píseň zpívat v cizí zemi⁵⁾? Naše země už není země cizí, protože snoubenec o ní zpívá: Hrdličku slyšet

¹⁾ Mat. 5, 5. ²⁾ 1 Král. 3, 10. ³⁾ 2 Mojž. 16, 8.
⁴⁾ Pís. 2, 16. ⁵⁾ Ž. 136, 4.

v zemi naší¹⁾). Snoubenka uslyšela, jak praví snoubenec: Lišky nám zlapejte, maličké lišky²⁾), a proto propuká v jásot: Můj milý můj jest a já jsem jeho! — Dobře se zde mluví o hrdliče, protože ona je zvlášť čistá a setrvává u svého druha, ať je živ či mrtev, a ani smrt, ani život ji neodloučí od Kristovy lásky³⁾). Popatř, zda může něco tohoto snoubence odvrátit od snoubenky, a zda při ní vytrvá, i když třeba hřeší a od něho se odvrací. Mraky se nakupily a snažily se bránit slunečním paprskům a nás oddělit od Boha, ale Slunce se rozehrálo a všechno to rozprášilo. Vždyť jak by ses jinak k němu dostal nazpátek, kdyby sám nečekal a nevolal: Vrať se, vrať se, Sulamitko, abychom na tebe popatřili⁴⁾). Buď tedy jeho a i ty u něho vytrvej, aby žádná tíseň a námaha tě od něho neodvrátila.

Zápas s andělem⁵⁾), abys nepodlehl, protože království nebeské násilí trpí, a ti, kteří násilí činí, uchvacují je⁶⁾); což se nejeví boj i ve slovech Písma: Můj milý můj jest a já jsem jeho? Ukázal ti svou lásku, nyní zase chce vyzkoušet tvou. V mnoha věcech tě zkouší tvůj Pán Bůh, mnohdy se od tebe odchyluje, odvrací svou tvář, avšak to nedělá z hněvu. To je známka, že tě zkouší, ne že tě chce zavrhnout! Miláček na tebe trpělivě čekává, čekej tedy na něj i ty; doufej v něho a vzmuž se⁷⁾)! Nezvítězily nad jeho trpělivostí tvé hříchy, proto ať

¹⁾ Pís. 2, 12. ²⁾ Pís. 2, 15. ³⁾ Řím. 8, 38 a 39. ⁴⁾ Pís. 5, 12. ⁵⁾ 1 Mojž. 32, 24. ⁶⁾ Mat. 11, 12. ⁷⁾ Ž. 26, 14.

také tebe nezničí jeho šlehy, abys došel požehnání.

Avšak, kdy to bude? — Až se ukáže jitřenka, až se rozbřeskne, až bude učiněn Jerusalem chloubou na světě. Písmo svaté praví: A hle, jakýsi muž zápasil s Jakobem až do svítání¹⁾. — Dej, Pane, ať zakusím záhy tvého milosrdenství, neboť v tebe důvěřuji²⁾. Nebudu mlčet, nýbrž budu k tobě mluvit až do rána; kéž tato řeč tě nenechá o hladu! Ty se sice sytíš, avšak mezi lilie-mi: Jsem mého milého a můj milý můj jest, ten, jenž se pase mezi liliemi³⁾. Na jiném místě v téže Velepísni — pamatuješ-li se — je výslovně řečeno, že se společně objevují hlas hrdličky a první květy⁴⁾. Ale všimni si, že lilie nejsou pro snoubence pokrm, nýbrž místo, kde pojídá; snad mu stačí k pokrmu to, že je mezi liliemi; neživí se tedy jimi, nýbrž dlí mezi nimi. Vždyť přece lilie vzbuzují zálibu spíše čichu než chuti, a jsou vhodný předmět pro zrak, ne pro chuť.

Pase se tedy mezi liliemi, dokud se nerozbřeskne den, kdy se krásné květy změni v bohatou úrodu plodů. Pro nás je nyní čas květů, ne plodů, protože žijeme jen z naděje na plody; jsme spíše vedeni vírou než patřením, a radujeme se v očekávání, ne že bychom už úplně měli cíl svých tužeb. — Podívej se však na květ, jak je slaboučký, a pamatuj na slova Apoštola:

¹⁾ 1 Mojž, 32, 24. ²⁾ Ž. 142, 8. ³⁾ Pís. 6, 2. ⁴⁾ Pís. 2, 12.

tento poklad máme v hliněných nádobách¹⁾). Jaké nebezpečí tedy hrozí květům! Jak snadno mohou trny rozpíchat květ liliím! Dobře proto zpívá snoubenec: Jako lilie mezi trnům, tak jest má přítelka mezi děvami²⁾). Což se neoctl mezi trnům ten, kdo řekl: S těmi, kteří nenávidí pokoj, byl jsem pokojný³⁾? —

I když je v Písmě svatém, že spravedlivý kvete jako lilie⁴⁾), přece snoubenec se nepase u lilie, nýbrž mezi liliemi, protože se mu nelíbí osamocenost. Vždyť slyš, co praví ten, který dlí mezi liliemi: Kde jsou dva nebo tři shromáždění ve jménu mém, tam jsem já mezi nimi⁵⁾). Ježíš, Syn člověka, prostředník mezi Bohem a lidmi, má rád jednotu, jejímž je středem, a ne ústraní a osamocenost.

Jsem mého milého a můj milý můj jest, ten, jenž se pase mezi liliemi. Rychle, bratři, ať máme co nejdříve lilie; vytrhejte trní a bodláčí a nasejte si spěšně do duše lilie, aby i k nám ráčil přijít snoubenec se pást.

U Marie se ovšem božský snoubenec pásal, protože ona měla spoustu lilií. Vždyť skvělé panenství, hluboká pokora a vynikající láska — to byly skutečné lilie. Avšak i my můžeme mít lilie, i když ne tak krásné, jako Panna Maria; i u nás se bude pásat snoubenec; to tehdy, když radostná zbožnost bude nám osvětlovat díkůčinění,

¹⁾ 2 Kor. 4, 7. ²⁾ Pís. 2, 2. ³⁾ Ž. 119, 7. ⁴⁾ Os. 14, 6. ⁵⁾ Mat. 18, 20.

čistý úmysl zjasní modlitbu a lítost naší duši zbělí při zpovědi, jak je psáno: Jestli vaše hříchy jak šarlat jsou, jak sníh se vybílí a jsou-li rudé jak purpur, zbělí tak jako vlna¹).

Chceš-li něco obětovat Bohu — ať je to cokoli — nezapomeň to svěřit Marii, aby se vrátil dar k rozdavateli darů tímž korytem, kudy se k nám dostal. Bůh sice mohl libovolně nám vlít svou milost i bez tohoto vodovodu (Panny Marie), ale chtěl se ti postarat o loďku, na níž by ses rychle k němu dostal. Snad máš ještě ruce potřísněné krví a poskvrněné úplatky, protože ses ještě dobře neočistil. Proto nechceš-li být odmítnut se svým dárkem, vlož jej Panně Marii do přecistých a přehodných rukou. Vždyť její ruce jsou překrásné lilie, a ten, který tolik lilie miluje, nepohrdne tím, co najde v Mariiných rukou, i když to bude sebemenší.

¹) Is. 1, 18.

NÁŘEK PANNY MARIE.

Přeložil Bernard Maria Michálek O. P.

Nářek Panny Marie ve své kratší recensi, jak ji uveřejňuje Migne, P. L. tom. 182, col. 1133, je vzat z rukopisu, pocházejícího z XIII. stol. Název pojednání je: *De passione Christi et doloribus et planctibus Matris eius*. Tento překlad je podle delší recense z vydání pařížského S. Bernardi Opera omnia, Parisiis 1609. Není sice jisté, zda dílko alespoň ve své kratší formě je od svatého Bernarda, je tu však jistě jeho duch; a dílko samo je charakteristické nejen pro mentalitu svatého opata z Clairvaux, nýbrž i pro středověkou úctu k bolestné Matce Boží.

NÁŘEK PANNY MARIE.

Kdo dá mé hlavě proudy vod a mým očím prameny slz, abych mohl plakati dnem i nocí, dokud se Pán Ježíš neobjeví tváří v tvář svému služebníku nebo dá mé duši odpočinout ve spánku? Ó, dcery Jerusalemské, milované snoubenky Boží, vylévejte spolu se mnou hojně slzy, dokud se před námi neobjeví váš krásný ženich a ve své dobrotě nám nevyjde naproti. Horlivě uvažujte a rozjímejte se soustředěnou myslí, jak je hořké být odloučen od toho, jemuž jste se zaslíbily, s nímž jste slavily zasnoubení a zcela se mu zasvětily. Učinily jste svaté sliby, plňte je; slíbily jste dáti Kristu samy sebe, dejte tedy samy sebe Kristu! Rychle pospěšte, dcery, rychle pospěšte, panny Bohu zasvěcené, rychle pospěšte, matky, které chcete slíbiti Kristu čistotu, všechny rychle pospěšte k panně, která porodila Krista! Neboť ona nosila ve svém lůně krále slávy a chce ho ochotně dáti každému, kdo ji o to poprosí. Ona sama ho porodila, kojila, osmého dne jej dala obřezat a čtyřicátého dne ho obětovala v chrámu a při tom za něho dala jako zá-

palnou oběť dvě hrdličky nebo dvě houloubátka. Na útěku před Herodem do Egypta nesla ho v náručí, kojila ho a živila, starala se o něho jak mohla nejlépe, chodila za ním stále, skoro všude, kam šel. Také pevně věřím, že sama matka Ježíšova byla mezi ženami, které za ním chodily a posluhovaly mu. Nikdo se nemůže divit tomu, že byla stále u něho, protože jen on jediný byl jí nejmilejší, v něm bylo všechno její potěšení, všechna touha a útěcha. Myslím, že ona také byla mezi oněmi ženami, které plny soucitu lkaly a s pláčem nařikaly nad Pánem. Mohla také i býti mezi oněmi ženami z Jerusalema, k nimž se Ježíš tehdy obrátil nikoli v královské slávě, nýbrž plný potupy, s trnovou korunou na hlavě, celý poplivaný, s tělem rozdrásaným bičováním, s křížem, který si nesl k smrtelnému zápasu, a jimž řekl: „Dcery Jerusalemské, neplačte nade mnou, ale samy nad sebou plačte a nad svými syny!”

Co o tom soudíš, Paní má, milovaná matko Kristova? Je pravda to, co vypravuji? Zapřisahám tě, okraso ráje a radosti nebes, abys svému služebníkovi pověděla pravdu o této události. Sama však vzpoměň, prosím tě o to, na krutou bolest, kterou jsi tehdy pocítila, jak nikdo nemůže pochybovat. Kéž se mi ta bolest každodenně vrývá do nitra, jako tehdy zraňovala ti srdce. Kéž bys mi byla toho dne, kdys byla vzata do nebe, aby ses se svým Synem radovala na věky, ukázala své slzy, abych podle nich poznal, jak velké hoře

tě mučilo při pohledu na Ježíše, kterého jsi tolik milovala, a kterého též miluji i já, jak je přibit hřeby na kusu dřeva, kterak mu klesla hlava a on vydechl svou přesvatou duši. Ale prosím tě, paní má, ať ti nepřinesou nový žal má slova, která pronáším, neboť při nich by se měly rozpuknout i tvrdé skály.

Kdo někdy tam nahoře v nebi jako král nebo zde dole na zemi jako pocestný a cizinec by se mohl zdržet slz, když od jiného slyší nebo sám přemýšlí o tom, jaké potupy se dostalo od lidí tomu, jenž je Pán všech andělů, a nezdrží se slz ani tam v nebi, kde je nemožné plakati? Proč já bídák nenaříkám nad tím, že se stal vyvrhelem lidu syn Boha Otce? Ty však, paní má, raduj se ve svém nesmírném blahu v nebi, kde jsi od něho oslavena, když jsi při jeho přesvaté smrti byla bodána ve své mysli tak ostrými a tak bolestivými hřeby. Mně však, prosím tě, vlej ony slzy, které jsi prolévala při jeho umučení; a abych jimi oplýval tím hojněji, budeme spolu rozmlouvat o umučení tvého Syna, mého Boha a mého Pána. Jsi vázána svým slibem, splň jej, vždyť jsi mi to již dříve slíbila. Pamatuji si dobře, žeš mi na počátku naší rozmluvy vypravovala o hoři, kteréš nosila v srdci nad smrtí svého prvorozeného Syna. Když jsem to uslyšel, byl jsem nemálo rozechvěn a s bolestí jsem začal pátrati po smyslu oněch tvých slov. A tys mi sama řekla: Zatím o těchto mých slovech rozjímej s hořem

v duši, dokud si o nich spolu znovu nepromluvíme. Prosím tě snažně, řekni mi plnou pravdu ty, která jsi Matka, Panna a chrám celé nejsvětější Trojice.

A na to Panna Maria odpovídá: To, oč prosíš, skličuje a přináší srdci velikou bolest. Protože však jsem již oslavena v nebi, již nemohu plakat a naříkat; ty však se slzami piš o tom, kolik bolu jsem zakusila. Na to jí odpovídám: Toužím po pláči, a ani bych nemohl nic jiného, ~~ale já~~ bídák mám srdce z tvrdého kamene a nemohu plakat. Královno nebe, matko Ukřižovaného, dej mi sama to, co mi poroučíš a uděl to, po čem tolik toužím; mluv ke mně, protože tvůj sluha tě chce poslouchat. Řekni mi, paní má, řekni mi, matko andělů, matko milosrdenství, zda jsi byla v Jerusalemě, když tvůj syn byl zajat, svázán a násilím zavlčen do paláce Annášova?

Na to ona odpověděla: Byla jsem též v Jerusalemě, a když jsem o tom uslyšela, rychle jak jsem mohla, a téměř už jsem ani nemohla, jsem utíkala s pláčem k svému Pánu. A když jsem ho uviděla, jak je zahrnut odevšad nadávkami, jak do něho bijí pěstmi, jak mu plivají do tváře, jak mu na hlavu dávají korunu z trní a jak je všemu lidu na posměch, celé nitro se mi sevřelo bolem, zůstávala jsem bez sebe, skoro jako všech smyslů zbavená, nemohla jsem promluvit, ani vydat ze sebe hlasu. Byly tam též se mnou mé sestry a mnoho jiných žen a naříkaly nad ním jako

nad svým vlastním synem. Mezi nimi byla Maří Magdalena, která mimo mne nejvíce pocítila bolu a nejvíc naříkala.

Když hlasatel veřejně ohlásil Pilátův rozsudek a Kristus Bůh sám si nesa kříž, byl vláčen k popravě, seběhlo se množství lidu a šli za ním; jedni nad ním naříkali, druzí se mu vysmívali a házeli mu na hlavu bláto, kusy hnoje a odpadků. Šla jsem za ním, pokud jsem se mohla udržet na nohou, též já, jeho matka, ponořená do hlubokého zármutku, s ženami z Galileje, které za ním chodily a posluhovaly mu. Ty mě držely jako mrtvou a podpíraly mě, dokud jsme nepřišly k místu mučení, kde ho před mýma očima přibili na kříž. A on se na mne stále díval, když byl na kříži vyzvednut do výše s tělem přibitým pevnými hřeby ke dřevu. Stála jsem a dívala se na něho, a on se díval na mne a cítil více bolest nade mnou než nad sebou samým. Počínal si jako beránek, když ho stříhají, nevydával hlasu a ani neotvíral ústa. Já nešťastná a ubohá jsem patřila na svého Boha a svého Syna, visícího na kříži a umírajícího tou nejpotupnější smrtí!

V mysli mě mučila taková bolest a smutek, že to není možno řečí vypovědět. A není divu, neboť bylo milé naň pohledět, sladké s ním promluvit, v obcování s každým byl laskavý. Krev mu prýštila na čtyřech stranách z rukou a nohou přibitých na dřevo jako z pramenů vydatně zavlažujících. Z obličeje mu všechna krása zmizela, a ten, který podobou byl nad o-

statní lidi sličný, vypadal ze všech nej-
ošklivější. Viděla jsem, že se na něm spl-
nila ona prorocká slova: Viděli jsme ho a
nebylo na něm lidské podoby ani krásy,
neboť jeho obličej byl zohaven modřina-
mi, které utržil od zlých židů. Působilo
mi nesmírnou bolest, když jsem viděla, že
mě opouští ten, kterého jsem porodila a
že mi nezbývá žádný jiný syn, neboť to je
můj jedináček. Skoro stále mi hlas selhá-
val, a vydávala jsem ze sebe pouze nářek
a bolestné vzdechy. Chtěla jsem promlu-
vit, ale bolest mi vždy zlomila hlas a slo-
va, neboť slovo začaté již v mysli, než
mohlo být vysloveno ústy, bolest drásající
hluboko v srdci volala je k sobě zpět ještě
nedokončené. Venku bylo slyšet jen smut-
ný vzlykot, který prozrazoval ránu, zasa-
zenou do srdce. Láska mi dávala dosti
slov, ale slova zněla jen chraptivě, protože
jazyk ztratil schopnost k řeči. Viděla jsem
umíratí toho, jehož má duše tak milovala
a úplně jsem se ztrácela v bolestné úzko-
sti. Hleděl také on sám na mne, nařikající
matku, s tváří plnou dobroty a několika
slovy mě chtěl potěšit, ale já jsem nijak
nemohla dojít útěchy. Plakala jsem při
těch slovech a volala jsem s pláčem na ně-
ho: *Můj synáčku, můj drahý synáčku!*
Běda mi, běda mi! Kdo mi dá, abych u-
mřela já místo tebe, můj synáčku!

Co si mám počít, já ubohá? Vždyť mi
umírá vlastní dítě! Proč s ním nemůže u-
mřít i jeho zarmoucená matka? Ach, můj
synáčku, nenechávej mě zde samotnou,

vezmi mě s sebou, abych mohla umřít s tebou! Není to dobře, že umíráš sám! Ať s tebou umře ta, která tě zrodila! Bídna smrti, nešetři mě ani trochu, ty se mi nyní líbíš ze všeho nejlépe; napni své síly, zabij matku, utýrej matku zároveň se synem! Synáčku můj, má jediná sladkosti, má jediná radosti, živote mé duše, všechna má útěcho, učiň, abych teď s tebou umřela, když jsem tě zrodila k takové smrti; neumírej bez matky! Ó, synu, uvaž mou bídu a vyslyš mou prosbu! Přece se sluší, aby syn vyslyšel opuštěnou matku! Zapřisahám tě, vyslyš mě, vyslyš mě, přijmi mě na svůj kříž, aby ti, kteří jedním tělem žijí a jedinou láskou se milují, jedinou smrtí skonali. Ó, vy bezbožní židé, vy bídní židé, nešetřte ani mne! Pro co jste ukřižovali mého syna, také mne ukřižujte, nebo sebehroznější smrtí mne zahubte, jen když zemru se svým synem! Není dobře, aby zemřel on sám.

Ty, judská země, olupuješ svět o paprsek světla a mě o syna, o mou radost a sladkost. Můj život již umírá, má spása hyne a všechna má naděje je mi vzata z této země. Proč tedy má žít matka plná bolesti déle než syn? Vezměte a pověste na dřevo kříže matku s dítětem! Když nešetříte mého dítěte, nešetřte ani mne! Ke mně samé buď, smrti, nelítostná; nyní bych měla největší radost, kdybych mohla zemřít spolu se svým synáčkem, ale žádoucí smrt ode mne odchází. Bylo by pro mne ubohou sladké zemřít, ale smrt,

po které toužím, ode mne odchází. Běda mně i tobě, synáčku, smrt sama již náhle přišla! Je pro mne lepší, abych smrti zemřela, než vedla dále život smrti. Ale bídnice uprchla ode mne a nechala mne v mém neštěstí, a pro mne by teď jediné smrt byla tolik žádoucí! Ó, mé drahé dítě, můj dobrotivý synu, měj slitování se svou matkou a přijmi její prosby! Nezustávej nyní ke mně tak tvrdý a neoblomný; vždyť jsi vždycky ke mně byl tak dobrotivý! Přijmi na svůj kříž také svou matku, abych s tebou mohla po smrti žítí navždy! Nic není pro mne sladšího než umřít na kříži s tebou ve tvém objetí a jistě nic hořčího, než žítí ještě po tvé smrti. Ó, pravý synu Boží, tys mi byl otcem, tys mi byl matkou, tys mi byl synem, tys mi byl ženichem, tys byl celou mou duší! Nyní jsem olupována o svého ženicha, jsem připravena o svého otce, opuštěna svým synem, ztrácím všechno! Ó, můj synáčku, co si mám dále počít? Běda mně, běda mně! Kam mám jít, nejdražší dítě? Kam se mám obrátit, nejsladší synu? Kdo mi v ostatním poradí a pomůže? Nejsladší synáčku, ty můžeš všechno, ale nechceš-li, abych směla zemřít s tebou, aspoň mi dej nějakou dobrou radu!

Tehdy Pán již ve smrtelných úzkostech pokynul svými očima a celou tváří a pravil o Janovi: Ženo, hle syn tvůj! Neboť Jan tam byl také přítomen s tváří plnou smutku a se srdcem plným žalu a stále jen plakal a proléval slzy. A jako by ří-

kal: Nejsladší matko, tak něžná a povolná k pláči, takovou náklonnost mající k žalu, ty víš, že právě k tomu jsem přišel a proto jsem přijal od tebe tělo, abych na dřevě kříže spasil lidské pokolení. Jak se tedy naplní Písma? Neboť tak je třeba, abych trpěl pro spásu lidského pokolení. Vždyť třetího dne vstanu a zjevím se tobě a svým učedníkům! Přestaň plakat a odlož všechnen žal, protože já jdu k Otci a vystupuji, abych přijal slávu Otcovy velebnosti. Raduj se se mnou z mého štěstí, neboť jsem nyní našel zbloudilou ovečku, která se mi ztratila již dávno. Jediný člověk umírá, aby tím ožil celý svět. Jak je možné, aby to, co se líbí Bohu Otci, nelíbilo se tobě? Nejsladší matko, ty nechceš, abych pil kalich, který mně podal Otec? Ženo, neplač, neplač, nejkrásnější ze všech matek, neopouštím tě, nenechávám tě samotnou. Jsem s tebou a budu s tebou po všechny časy až na věky. Podle těla podléhám vládě smrti, ale mé božství je stále nesmrtelné a nemůže trpět. Ty to víš dobře, odkud jsem sestoupil a odkud jsem přišel. Proč se tedy rmoutíš, když vstupuji tam, odkud jsem sestoupil? Našel čas, abych se vrátil k tomu, který mě poslal. A kam já jdu, ty nemůžeš jíti hned, ale půjdeš později. Zatím Jan, tvůj synovec, ti bude dán za syna, bude se o tebe starat a věrně tě těšit. — Potom Pán pohlédl na Jana a řekl: Hle, matka tvá. Jí budeš sloužit, o ni budeš pečovat, svě-

řuji ti ji, přijmi svou matku, ba spíše přijmi matku mou!

Zatím co promlouval těchto několik slov, oni oba jemu milí nepřestávali hojně prolévat slzy. Mlčeli oba ti mučedníci a ani nemohli promluvit pro přílišnou bolest. Ony dvě panenské bytosti slyšely Krista, že mluvil už jen chraptivě a polohlasně, viděly ho, jak ponenáhlu umírá, a nemohly mu odpovědět ani jedinké slovo, protože viděly, že je mrtvý. Neboť oni dva byli již jako mrtví a proto jejich duše nemohly vydati hlasu. Duch jim zemdlel tak, že neměli ani síly k tomu, aby promluvíli. Slyšeli vše, ale mlčeli, protože nemohli mluvit pro úzkost, která je svírala. Bol a pláč jim teď zůstal jediným druhem. Z lásky plakali oba hořce. Plakali hořce, protože cítili veliký bol; pronikal je oba a mučil hrozně až k smrti. Oč větší byla láska matky, o to hroznějším se v ní stával. Rány umírajícímu Kristu byly rány i pro plačící matku. Prudká bolest umučila v duši matku. Matka byla zdrcena smrtí drahého syna. V mysli měla matka zabodnuto ostří hřebů, jimiž bezbožní pochopové přibíli Kristu údy. Neboť právě mysl jí svíraly bolesti. Nesmírný bol stále vzrůstal a nemohl se vylíti ven. Uvnitř ještě krutěji bodaly duši matčinu hrozné bolesti Synovy. Na svém těle Kristus platil dluh smrti, který byl těžší, než umírání v duši matčině.

Když Kristus svěřil svou matku Janovi, pravil: Žizním! A dali mu ti, kteří ho ukřižovali, ocet smíšený se žlučí. Když ho

okusil, nechtěl pít. A řekl: Dokonáno jest! A zvolal hlasem velikým, řka: Eli, Eli, lamma zabakthani? To jest: Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil? A při těch slovech vypustil duši. Tehdy se země třásla a slunce nevydalo světla. Naplnilo se smutkem nebe, smutné byly i všechny hvězdy. Měsíc zalem ztratil všechn svůj lesk, zmizela všecka záře nebeské výšiny. Pukají tvrdé kameny, trhá se chrámová opona. Objevují se trhliny v nejtvrděších skalách a hroby se otvírají. Z otevřených hrobů vstali mnozí a vyznávali velkým hlasem, že Kristus je pravý Bůh. Nyní si pomysleme, jak velkou bolest tehdy měla matka, když takový žal projevovaly věci, které neviděly a necítily. Ani jazyk to nemůže vypovědět, ani mysl nebude schopna to pochopit, jak velikým bolem bylo sklíčeno něžné nitro Mariino. Nyní, Panno, splácíš s úroky, cos přirozeného neměla při porodu. Necítila jsi, když jsi rodila syna, žádných bolestí, a nyní jsi jich vytrpěla při synově smrti tisíckrát více.

Pod křížem stála matka Kristova jako mrtvá, ta matka, která počala z Ducha svatého. Nemohla vydat ani hlasu, neboť byla zemdlená bolestí a smrtelně bledá pro velikou sklíčenost. Jako mrtvá žijíc, žila umírajíc, umírala žijíc a nemohla zemřít, ta, která žijíc byla mrtvá. V její duši hlodala bolest. Přála si raději zemřít než žít po smrti Kristově, protože takovým neštěstím byla téměř usmrcena. Stála tam s pláčem a krutou bolestí byla utýrána. Ó, jak prav-

divý byl výrok spravedlivého Simeona! Tolik pocítila meč bolesti, který jí slíbil! Čekajíc na sejmutí těla Kristova, naříkala: Ach, běda, běda mně! Vraťte aspoň teď nešťastné matce zesnulého syna! Nebo raději, chcete-li, smrtí mě s ním spojte, aby s jeho bolestmi přestaly i mé bolesti. Prosim vás, sejměte ho a dejte mně, abych měla u sebe bezduché tělo a aby byl se mnou můj jedináček mně k útěše aspoň mrtvý. Stála Maria pod křížem a dívala se pohledem plným lásky na Krista visícího na kříži a toužebně se vzpínala k jeho nohám a ruce zvedala do výše, objímala rudě potřísněný kříž a chvatně jej líbala na té straně, kde stékala předrahá krev. Vztahovala, pokud mohla, ruce vzhůru, s námahou toužíc obejmouti svého jedináčka, ale neměla síly k tomu.

Láska totiž doufá v mnohé věci, které nikdy nebo zřídka se mohou uskutečnit. Vzdývť láska ve své netrpělivosti věří, že všechno musí před ní ustoupiti. Chtěla obejmouti své dítě, jež viselo ve výši, ale její ruce se vždy jen nadarmo vztahovaly a zase vracely sevřené a sepjaté. Zvedala se vzhůru od země, aby dosáhla až k svému miláčkovi, ale nemohouc se ho ani dotknout, tvrdě byla srážena zpět k zemi. Tam ležela svalená na zemi, přemožená nesmírným bolem; ale veliká síla lásky, již hořela její roznícená mysl, nutila ji zvednouti se, a když zářem veliké své lásky vstala, opět se namáhala vztaženými rukama dotknouti se svého Syna, a opět

zmučená velkým bolem byla donucena znovu upadnouti na zem. Ó, jak hrozně jí tehdy bylo! Bylo pro ni těžší žiti takovým životem, než být krutě usmrcena mečem od zuřivých bezbožníků. Obličej měla pokrytý jakoby smrtelnou bledostí, tváře i ústa měla rudě zbarvena Kristovou krví od toho, jak se svými svatými ústy dotýkala padajících krůpějí krve a stále a stále líbala zemi, kterou zavražďoval proud krve. Ó, jak těžké to bylo mučednictví, kolik vzdechů se jí vydralo z nitra! Ó, jak již bylo ochablé její panenské srdce! Celá její duše byla zemdlelá, růžová tvář je vybledlá, ale pokropená drahocennou krví synovou je rudě červená.

Zatím jakýsi vznešený muž jménem Josef, který byl tajným učedníkem Kristovým, přišel k Pilátovi a žádal ho, aby mu daroval tělo Pána Ježíše. Když mu to bylo dovoleno, přizval si jakéhosi moudrého a v zákoně zběhlého muže, který se jmenoval Nikodém a byl také tajný učedník Kristův, a ti přišli k místu, kde byl Pán ukřižován a přinesli s sebou nástroje, jimiž by mohli vytáhnouti hřebíky a sejmuti Ježíše s kříže. Když ty muže spatřila matka plná lásky i smutku pro svého Syna a poznala, že chtějí jejího jedináčka sejmuti s kříže, jakoby vstávala z mrtvých, její duše poněkud ožila, spěšně vyskočila se země, kde ležela ve své bolesti jako násilím sražená; přes svou velikou zslábnost jim posluhovala a pomáhala, jak mohla. Jeden vytahoval z rukou tvrdě a

hrozný hřeb, druhý přidržoval bezduché tělo, aby nespadlo. Maria zvedala své náruči do výše, pozorovala rány, dívala se na probodené ruce, potřísněné svatou krví a sotva se mohla již udržet. A již si přitiskla na smutné srdce ruce, svatá raměna a hlavu, aby se mohla potěšit touto poslední žalostnou útěchou, a sotva k němu mohla dosáhnouti, již se ve své mateřské lásce vrhla do sladkého objímání a políbků, a nemohla se nasytiti svého syna, s nímž tak zle nakládali.

Ale když bylo jeho tělo s kříže úplně sejmuté, mocným návaem bolesti a nesmírné lásky se stala jakoby bezduchou. Stála zarmoucená matka nad hlavou zemřelého syna a zavlažovala mu hojnými slzami královskou tvář, smrtelnou bledostí poněkud zatemněnou. Dívala se mu na ctihodnou hlavu, rozbodanou hroznými ostny trnové koruny, na ruce a na svaté nohy kovovými hřebi krutě proražené, dívala se mu na bok kopím rozrytý a ostatní rozdrásané údy, a hoře vzdychajíc a plačíc, naříkala: Ó, můj sladký synu, cos to učinil? Proč tě ukrutní židé ukřižovali? Co je příčinou tvé smrti? Dopustil ses nějakého zločinu, žeš byl potrestán takovou smrtí? Nikoli, synu, ne synu, ale tys tak chtěl vykoupit své miláčky, abys všem pozdějším časům zanechal příklad. Nyní si tě mrtvého držím na klíně. Co mám, můj synu, dělati já, tvá matka? Běda mně, můj synu, všecka má sladkosti, má útěcho, můj živote! Kde je ona nevypravitelná radost,

kterou jsem měla, když ses tak podivuhodně narodil? Běda mně, můj synu, v jak velikou bolest a smutek se obrátila ona tak vznešená radost! Pomoz mi, můj synu, a zase mi vlej Ducha svatého, protože již pro bolest skoro zapomínám na onu radost, kterou jsem pocítila při jeho zastínění a andělském pozdravu.

Zatím však tělo i tváře, nos, oči a ústa stále a stále líbala a tak hojně jí proudily z očí slzy, že bys myslel, že se jí tělo i duše přetavuje v slzy. Zavlažovala bohatě slzami bezduché tělo synovo, a i hrob, v němž ho uložili, byl jimi zvlhlý na místě, kde prý se dosud objevují její slzy, aby naznačily vnitřní bolest, která jí pronikla duši jako ostrý meč. Rozjímalas o podivuhodných a nelítostných mučeních, která viděla na vlastní oči a ušima je slyšela; přemítala v mysli, kdo to byl a jak veliký byl ten, jehož sama jako panna počala, a niž tím byl porušen její panenský stud, jehož beze vší bolesti porodila, jehož také s největší pečlivostí kojila, opatrovala a vychovávala, jenž byl pro ni celým životem, sladkostí, radostí a útěchou, jenž jí byl rádcem, útočištěm a pomocníkem v jejím životě. Viděla, pravím, jediného syna svého Pána a Boha, jak se s ním tak hrubě a krutě nakládalo. Proto říkala: Řekni mi, můj rozmilý synu, řekni mi, má jediná láska, jediná radosti mého života, jediná má útěcho, proč mě takto necháváš hynout bolestí? Proč jsi byl tak daleko vzat ode

mne? Bože můj, potěš mou duši, smiluj se nade mnou a shlédni na mne!

Ať vyjádří, kdo může, ať pochopí, pokud může, a ať uvažuje, je-li schopen, jak nezměrná bolest tehdy mučila duši matčinu. Věřím, že nemůže se plně vypovědět ani pochopit bolest Panny, leč věříme-li, že byla tak veliká, jakou kdy mohla pocítit taková matka nad takovým synem. Ale vždy tak, jak bylo správné, zachovala míru v lásce i v žalu. Její bolest byla svatá a spravedlivá; nezoufala, nýbrž pevně doufala a statečně trvala na tom, že on podle svého příslibení třetího dne vstane. Neboť jedině v ní v onom třídenní stála víra Církve, a zatím co každý pochyboval, ta, která vírou počala, tu víru, kterou od Boha jednou přijala, nikdy neztratila a v jisté naději očekávala slávu zmrtvýchvstalého Pána.

Bylo tam s ní několik svatých žen a malícký počet mužů, kteří hořce oplakávali Krista Pána s plačící matkou.. A byli tam i andělé a měli soustrast s naříkajícími lidmi, neboť pocítovali svatou a spravedlivou bolest a měli útrpnost a soucit se svým Bohem a Pánem, mohli-li vůbec nějakou bolest cítiti. Věřím však, že se radovali z toho, že lidské pokolení bídne zotročené, s takovým milosrdenstvím bylo vykoupeno. Ale i oni plakali (jak se domnívám), a jejich mysl byla žalostí zkrušena, když viděli svou Paní a zároveň matku svého Boha naplněnou tak mocným bolem, rozplývající se v slzách, které jí sté-

kaly v tolika proudech z očí. Ó, který z andělů a archandělů by neplakal i proti své přirozenosti, když Stvořitel přírody, Bůh nesmrtelný, ležel jako mrtvý člověk. Viděli, jak zle nakládali s Kristovým tělem bezbožníci, viděli to tělo ležeti bezduché a rozdrásané od těch nejhorších lidí, zbarvené vlastní krví. Viděli také onu bohabojnou, onu svatou a nejblahoslavenější Pannu, jeho matku, jak je mučena takovým vzlykotem, jak je plna bolu tak hořkého, jak tolik pláče, jak smutně nařiká, že nijak nemohli udržeti slzy. A kdo by tehdy mohl býti bez slz? Andělé tam přítomní truchlili a nařikali tak, jak se slušelo na dobrotivé duchy, ba divil bych se, kdyby byli neplakali i všichni andělé v oné blaženosti, kde je nemožné plakat. Věřím a proto i pravím, že cítili bolest, jestliže ji mohli cítiti. Neboť jako bylo možné, aby Bůh přijetím člověčenství zemřel, tak snad bylo i možné, aby dobří andělé cítili bolest nad smrtí svého Boha.

Josef tedy z Arimatie, muž svatý a spravedlivý, který spolu s Nikodémem sňal tělo Kristovo s kříže (jak evangelisté dosvědčují), koupil jemné plátno, obvinul tělo, jež pomazali vzácnými vonnými věcmi a pohřbil v novém hrobě, který vytesal. Tu tisíce a tisíce andělů se sešlo ke Kristovu hrobu a sladce a zbožně opěvovali jeho pohřeb a vítězství. Oni Pánu zpívali chvály, ale Maria vysílala k nebi nářek a vzdechy. Když tedy Josef a Nikodém ukládali v hrobě Pána, chtěla zarmoucená

matka být pohřbena s ním. Byla totiž po-
depřena o svého milého, objímala ho, něž-
ně líbala a takto říkala: Smilujte se na de
mnou aspoň vy, přátelé moji! Ještě mně ho
nechte aspoň chvíli, abych mohla odkrýt
roušku a podívat se mu na tvář a pohle-
dem a láskou k němu se trochu potěšit!
Úpěnlivě vás prosím, nepochovávejte ho
tak rychle, ale dejte ho mně, jeho nešťastné
matce, abych ho měla u sebe aspoň mrt-
vého, nebo, pochováváte-li ho do hrobu,
pohřbete tam s ním i mne, ubohou matku,
protože se mně bez něho špatně povede.
K čemu ještě bych žila po jeho smrti?

Oni však ukládali Pána do hrobu a ona
s úsilím, jakým mohla největším, snažila
se ho přitáhnout k sobě. Chtěla ho vsí si-
lou zadržeti u sebe a oni ho chtěli dát do
hrobu. Tak povstala mezi nimi svatá pře
a politováníhodná srážka. Ale všechny po-
jal soucit s bolestí Panny, a přemožení její
svatou touhou, plakali tak hořce, že nikdo
z nich nemohl ze sebe vydat souvislé řeči.
Vždyť viděli dobrou matku zbavenou veš-
keré útěchy, a naříkali více nad ní než nad
svým mrtvým Pánem. Cítili větší bolest
nad bolestí matky než nad smrtí svého
Pána, a plakali tedy všichni a vzdychali
v politováníhodném žalu, když pochová-
vali Ježíše Krista, Pána života a smrti.

Když Pán již byl pochován, jeho matka
objímá hrob, a hlasem co mohla nejsilněj-
ším svolávala požehnání na svého pohřbe-
ného syna, vysílala za ním vzdechy a vo-
lala ho. Ó podivuhodná Panno a matko,

mohlas již říci: Duše má zjihla, když můj miláček promluvil na kříži a řekl: Ženo, hle, syn tvůj! Nyní však můžeš říci: Hledala jsem ho a nenalezla jsem. Volala jsem ho a neodpověděl mi, totiž u hrobu. — Tam seděla, hlavu podpírala a ruce vztahovala na hrob, líbala jej se vzlykotem plným hoře, oplakávala svého syna. Avšak přistoupil k ní její nový syn Jan, jemuž ji Kristus s kříže starostlivě svěřil; také on sám tonul v bezútěšném pláči, a ji naříkající a vzdychající pozvedl se země. Maria, ztrápená vzdechy, uštvaná bolestí, usouzená pláčem, nemohla se udržeti na nohou; přece však mohla s pomocí vznešených svatých žen, které spolu s ní plakaly, vstoupiti do Jerusalema. Mnoho žen se dalo do hořkého pláče, když ji viděly, protože byly pohnuty zbožným soucitem s její bolestí; některé šly za ní, a také ony samy naříkaly. Její bolest přinutila všechny, kteří se na ni dívali, že sdíleli bolest s ní, a sotva se mohl zdržet slz, kdo ji spatřil, jak pláče. Plakala tak lítostivě, naříkala tak hořce, že něžností svého pláče pohnula mnoho lidí k slzám i proti jejich vůli. Nastával pláč všude, kudy Maria šla. A naříkali všichni, kteří jí cestou potkávali. Tak tedy vedena plačícími a naříkajícími ženami, sama plačící a chvějící se, až všichni přišli k domu Janovu. Tam se odstěhovala a tam zůstávala, tam ve svém domě se Jan o ni staral a miloval ji více než vlastní matku, neboť jí byl dán za syna; avšak sám se

učinil jejím služebníkem a stále jí ve všem věrně sloužil.

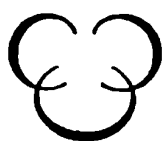
Potom při zmrtvýchvstání synově nemohla svatá matka, zemdlená přílišným zeslabením všech údů, ani dojít ke hrobu. Tak když tam jiní spěchali a spatřili jejího syna, mohla jim Panna Maria říci: Dcery jerusalemské, zvěstujte mému miláčkovi, že umdlévám láskou. — Ó, šťastný a blažený Jan, jemuž Pán ráčil svěřit takový poklad! Ó, miláčku Kristův a nade všechny ostatní opatrný, jejž Pán ustanovil důvěrným komorníkem své nejkrásnější komnaty. Pán ti jistě odplatí sám svou láskou, a tak dá odměnu za lásku, s kterou jsi pečoval o jeho i svou matku v její opuštěnosti až do konce jejího života. Požehnán jsi od Pána. Požehnán jsi od Matky Páně, kterou jsi miloval a které jsi sloužil čistým srdcem a neporušeným tělem. Ať jsou požehnání všichni, kteří milují onu matku, a nade vše požehnán buď plod života jejího Ježíš Kristus, Pán náš, který s Otcem a Duchem svatým žije a kraluje na věky a na věky věkův. Amen.

A tak když byl Pán pohřben, židé zapečetili hrob a nařídili strážcům, aby jej hlídali. Zatím Panna Maria zůstávala v domě Janově a tam ležela, protože byla tak vyčerpaná přílišným bolem, že plakala dnem i nocí a nebylo nikoho z jejích drahých, kdo by ji mohl potěšit, ani její sestry, ani sám Jan. Tam rozvažovala ve svém zarmouceném srdci postupně umučení svého milého syna, hned myslela na rou-

hání, tu na bití, na políčky a bičování, brzy zase na smrtelnou úzkost na kříži, na hrozné rány hřebů, hned zase na nápoj octa a žluči, myslela na smrt, na mrskání a všechny výčitky, hned zase na smrt, a to na smrt kříže. Při přemýšlení o tom všem naříkala a v pláči a kvílení volala: Můj synáčku Ježíši, Ježíši, můj drahý synáčku, dobrotivý a milosrdný, Stvořiteli všeho, Bože, který ses stal člověkem, byl jsi zahuben tou nejpotupnější smrtí, ty, jehož nemůže pojmuti země, moře ani nebe, ty jsi byl uložen do těsného hrobu! Můj syn leží mrtvý, pod kameny je uzavřen můj život, neboť vzal na sebe křehké lidské tělo, ráčil sestoupit na zem, a svoji ho nepřijali, ale špatné pikle stále proti němu strojili. Proti němu zuřil onen tyranský a bezbožný Herodes se zástupem surových židů, když se totiž ulekl po slovech mudrců a celý Jerusalema s ním, a usiloval zahubit ukrutnou smrtí chlapečka ještě maličkého a slaboučkého, požívajícího mateřského prsu. Potom dobrý Ježíš prospíval věkem a moudrostí před Bohem a před lidmi, a stal se z něho muž, který procházel městy a osadami, hlásal a zvěstoval království Boží, poroučel živlům i zlým duchům, uzdravoval nemocné a křísil mrtvé. A když takové věci činil, musel snášet úklady, potupy a rouhání, s nímž se proti němu, ač byl úplně beze vší viny, postavila knížata kněžská, zákoníci, farizeové a všechen ostatní lid; ale když jejich zrádná a převrácená zloba nemohla již

snéstí všecku převyšující dobrotu mého jediného syna, počali zločinně pomýšleti, jak by ho odstranili se světa; spoutali ho tedy, zbičovali, strhli na zem a přibili na kříž, rozdrásali mu tělo a tak popravili ukrutnou smrtí, jak to ukazuje jasně dnešní den.

Vy všichni tedy, kteří věříte v Krista, rozjímejte o smrti a umučení Pána našeho Ježíše Krista a po celý tento památný den neustávejte prolévat slzy, abyste mohli v den zmrtvýchvstání Páně také vy vstáti k jeho slávě a cti, který s Otcem a Duchem svatým žije a kraluje Bůh po všechny věky věkův. Amen.

O B S A H

Úvod.

5

Chvály panenské Matky.
Čtyři homilie na slova evangelia: Poslán byl
anděl Gabriel ...

13

O dvanácti výsadách
blahoslavené Panny Marie.

85

Maria, průtok milosti.

107

Nářek Panny Marie.

131

NIHIL OBSTAT

P. Aemilianus Soukup O. P.,

censor ex offio.

Olomucii, die 1. IX. 1938.

IMPRIMATUR

P. Thomas M. Dittl O. P.,

Provincialis.

Pragae die 9. IX. 1938.

Reg. pag. 244/79.

IMPRIMATUR

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius Generalis.

Olomucii, die 10. IX. 1938.

Nr. 15135.

DOMINIKÁNSKÁ EDICE KRYSTAL

Svazek 34.

*

SVATÉHO BERNARDA, OPATA Z CLAIREVAUX

CHVÁLY PANENSKÉ MATKY

*

Přeložili

Ondřej M. Petru a Bernard M. Michálek O. P.

Úvod napsal R. M. Dacík O. P.

*

Vytiskla

Valašská knih- a kamenotiskárna

ve Valašském Meziříčí

L. P. 1938.

*

*Aby úcta a láska k panenské Matce rostla
v srdcích křesťanů.*

PŘEKLAD SUMMY SV. TOMÁŠE AKV.

Veledílo katolické myšlenky,
z největších knih světových
dějin vůbec. Vychází již 5. rok.

EDICE KRYSTAL

doplňuje hodnotnými kniha-
mi práci časopisů.

Bernadot, Eucharistií k nejsv.

Trojici. III. vydání 5 Kč.

Manning, O Duchu sv. 12 Kč.

Durych, Utěšitel nejlepší 7 Kč.

Gillet, Výchova charakteru,

III. vyd. 10 Kč.

Pecka, Skryté paprsky 9.60 Kč

Kalista, Z legend českého

baroka 9.50 Kč.

Cojazzi, P. G. Frassati 16 Kč.

Sv. Tomáš, Dokonalý duch.

život 6 Kč.

Grignion, Tajemství Mariino

III. vydání 3 Kč.

Dacík, Bůh v duši 9.50 Kč.

Dacík, Bůh a jeho život

10.50 Kč.

Dacík, Bůh ve svém díle

11.50 Kč.

Po cestách mystiků k lásce

Boží 10.50 Kč.

Psichari, Setníková cesta

8.50 Kč.

Suso, Kniha o Věčné Mou-

drosti 9.50 Kč.

Solovjev, Legenda o Anti-

kristu 3.50 Kč.

Leseurová, V náručí Božím

II. vyd. 10.50 Kč.

Švach, Dary Ducha sv. 12 Kč.

Dacík, Školy duchov. života

11.50 Kč.

Sv. Brigita, Tajemná slova

12 Kč.

Braitto, sv. Filip Neri 16 Kč.